Tweede Kamer der Staten-Generaal 2

Vergaderjaar 2015–2016

34 302 Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2016)

Nr. 11 NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 20 oktober 2015

Inhoudsopgave

1. Algemeen

Het kabinet heeft met interesse kennisgenomen van de vragen en opmerkingen van de leden van de fracties van de VVD, de PvdA, de SP, het CDA, de PVV, D66, de ChristenUnie, de SGP, het lid van de fractie 50PLUS, het lid Klein en het lid Van Vliet.

kst-34302-11
ISSN 0921 - 7371
’s-Gravenhage 2015

Hierna wordt bij de beantwoording van de vragen zo veel mogelijk de volgorde van het verslag aangehouden, met dien verstande dat gelijkluidende of in elkaars verlengde liggende vragen tezamen zijn beantwoord. Voor zover de vraag in een andere paragraaf is beantwoord, is op de oorspronkelijke plaats van de vraag in het verslag een verwijzing opgenomen naar het onderdeel waar die vraag is beantwoord.

De leden van de fracties van het CDA en de ChristenUnie hebben gevraagd integraal te reageren op de commentaren van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) en het Register Belastingadviseurs (RB) op het wetsvoorstel Belastingplan 2016. Andere leden hebben gevraagd om op een bepaald onderdeel van deze commentaren te reageren. Waar naar een reactie op een specifiek onderdeel van het commentaar wordt gevraagd wordt daarop ingegaan bij het betreffende onderwerp. De overige onderdelen van deze commentaren worden van een reactie voorzien aan het slot van deze nota.

2. Inleiding

De leden van de fractie van D66 vragen hoe het kabinet de komende jaren invulling gaat geven aan het advies van de Raad van State ten aanzien van de spreiding van fiscale wetsvoorstellen. De leden van de fractie van het CDA vragen tevens naar de spreiding van fiscale wetsvoorstellen over 2015. Het kabinet constateert ook dat het pakket Belastingplan 2016 dit jaar omvangrijk is en dat spreiding van verschillende wetsvoorstellen over het jaar 2015, te prefereren zou zijn geweest.
Gelet op het verloop van het voorjaar waarin verschillende gesprekken zeer grondig zijn voorbereid en gevoerd met diverse fracties uit de Tweede Kamer teneinde te beoordelen of er voldoende breed draagvlak aanwezig was voor een brede belastingherziening en er verschillende andere trajecten liepen (zoals de wetsvoorstellen Wet elektronisch berichtenverkeer Belastingdienst, Wet deregulering beoordeling arbeidsrelatie, de Fiscale verzamelwet 2015 en de Autobrief II), bood 2015 geen gelegenheid om eerder een substantieel verzamelwetsvoorstel voor te bereiden en in te dienen. Daarnaast is er ten aanzien van sommige maatregelen sprake van een Europese verplichting per begin 2016. Om tijdige inwerkingtreding van deze maatregelen te waarborgen zijn deze maatregelen onderdeel gemaakt van het pakket belastingplan.

De leden van de fractie van het CDA vragen het kabinet aan te geven welke vereenvoudigingsmaatregelen zij had willen nemen, wat het vereenvoudigende effect van die maatregelen zou zijn en waarom er geen draagvlak is voor die maatregelen. Ook wordt gevraagd waarom het kabinet geen draagkracht creëert door een pakket te presenteren en te verdedigen dat burgers en Belastingdienst beter worden van een eenvoudiger stelsel. Verder wordt gevraagd of niet te vroeg wordt geconstateerd dat er geen draagvlak bestaat, nu er geen maatregelen zijn gepresenteerd.
In de kabinetsbrief *Keuzes voor een beter belastingstelsel* zijn door het kabinet verschillende maatregelen genoemd die het kabinet wilde onderzoeken om een bijdrage te leveren aan het streven naar minder complexiteit.[1] In die brief zijn onder de noemer «het vereenvoudigen van de meest complexe regelingen» (keuze 1) de toeslagen, de autobelastingen en specifieke regelingen zoals de integratie van de RDA in de S&O-afdrachtvermindering en het vereenvoudigen van pensioen in eigen beheer genoemd. Maar ook het snoeien in aftrekposten (keuze 5) en een verschuiving van belasting op arbeid naar consumptie door minder differentiatie tussen producten- en dienstencategorieën (keuze 6) konden

[1] Kamerstukken II 2014/15, 32 140, nr. 5.

een bijdrage leveren. In de kabinetsbrief van 19 juni 2015 heeft het kabinet de hoofdlijnen voor een belastingherziening gepresenteerd.[2] Voor het verlagen van de tarieven door het snoeien in concrete aftrekposten bleek daarvoor al geen draagvlak aanwezig te zijn. Ook voor een aantal in de brief van 19 juni 2015 genoemde verdergaande stappen, zoals de genoemde uniformering van de btw-tarieven met uitzondering van voedingsmiddelen bleek onvoldoende steun te zijn. Zoals in de begeleidende brief bij het pakket Belastingplan 2016 is vermeld, wordt de noodzaak van vereenvoudiging van het belastingstelsel nog steeds breed erkend. Doel is daarom ieder jaar bij het Belastingplan de juiste stappen te zetten om te komen tot een beter uitvoerbaar stelsel. In dat kader is als bijlage 2 bij de genoemde begeleidende brief ook een overzicht opgenomen van mogelijke vereenvoudigingsmaatregelen die het kabinet voor komend jaar wil overwegen.

De leden van de fractie van het CDA vragen het kabinet per voorgestelde vereenvoudiging aan te geven waarom de maatregel een vereenvoudiging is. Ook vragen deze leden erop in te gaan wat de vereenvoudiging betekent voor de burger en voor de Belastingdienst en voor de processen van de systemen en de personeelsinzet van de Belastingdienst. De gevraagde informatie is – in kwalitatieve zin – te vinden in bijlage 1 bij de brief van 15 september 2015 over het Belastingplan 2016, waar een 13-tal complexiteitsreducerende maatregelen wordt opgesomd en toegelicht. De gevolgen van de verschillende vereenvoudigingsmaatregelen voor de Belastingdienst en burgers zijn uitgebreid beschreven in de uitvoeringstoetsen die per maatregel als bijlage bij de verschillende wetsvoorstellen uit het Belastingplanpakket 2016 zijn gevoegd. In deze uitvoeringstoetsen zijn de gevolgen voor de Belastingdienst ook gekwantificeerd. De kwantitatieve gevolgen van de vereenvoudigingsmaatregelen voor bedrijven en burgers zijn steeds opgenomen in de paragraaf in de verschillende memories van toelichting waarin de effecten op de administratieve lasten worden beschreven.

Deze leden vragen vervolgens waarom het voorstel van de loonkostenvoordelen – dat leidt tot hogere uitvoeringskosten – toch gezien wordt als een vereenvoudigingsmaatregel. Dat vindt zijn oorzaak in het feit dat deze maatregel een aanzienlijke administratieve lastenreductie voor bedrijven oplevert. Hierbij wordt opgemerkt dat de administratieve lastenreductie hoger is dan de stijging van de uitvoeringskosten van de Belastingdienst.

Ook vragen deze leden naar het «netto-gehalte» aan vereenvoudiging in dit Belastingplan. Eenzelfde vraag wordt gesteld door het lid van de fractie van 50PLUS, die van het kabinet wil weten of per saldo sprake is van een vereenvoudiging. Ook het lid Van Vliet mist een oordeel over de uitvoerbaarheid van het Belastingplan 2016 als geheel en vraagt zich af of de complexiteit nu per saldo toe- of afneemt.
Naar wij begrijpen vragen de leden om een saldoberekening van de uitvoeringskosten en administratieve lasten. Het wetsvoorstel Belastingplan 2016 (in enge zin) laat per saldo (voor Belastingdienst en burgers/bedrijven) een kleine structurele afname van de kosten zien van bijna € 0,7 miljoen. (een reductie van administratieve lasten van € 1 miljoen en een toename van de uitvoeringskosten van € 0,3 miljoen). Dat beeld wordt echter anders als het Belastingplanpakket in zijn totaliteit wordt bezien. Dat wordt veroorzaakt door verschillende maatregelen in de andere wetsvoorstellen die tot een toename van de uitvoeringskosten en de administratieve lasten voor burgers en bedrijven leiden. De vijf wetsvoorstellen van het pakket Belastingplan 2016 gezamenlijk leiden tot een toename van de kosten van circa € 9 miljoen (circa € 8,5 miljoen

[2] Kamerstukken II 2014/15, 32 140, nr. 13.

uitvoeringskosten en ca € 0,5 miljoen administratieve lasten). Wanneer ook het wetsvoorstel Common Reporting Standard in het plaatje wordt betrokken, nemen de uitvoeringskosten extra toe met € 4 miljoen en van de administratieve lasten met € 30 miljoen. De uitvoeringskosten en administratieve lasten zijn niet allesbepalend om een oordeel te geven over de impact van het pakket Belastingplan 2016. Het complexiteitsvraagstuk vraagt een bredere afweging. Enerzijds leidt bijvoorbeeld de implementatie van Europese regelgeving, zoals de wijzigingen in de Moeder-dochterrichtlijn 2015, de verrekenprijsdocumentatie en «country-by-country reporting» en de – zojuist genoemde – Common Reporting Standard tot een toename van de uitvoeringskosten en administratieve lasten. Anderzijds vormen deze maatregelen een investering waardoor de capaciteit van de Belastingdienst beter en efficiënter ingezet kan worden om grondslaguitholling, winstverschuiving en misbruik te voorkomen en belastingfraude en agressieve fiscale planning te bestrijden. Eenzelfde afweging speelt bij de invoering van de loonkostenvoordelen waar aan de ene kant sprake is van een forse toename van de uitvoeringskosten, maar waar aan de andere kant een (grotere) reductie van de administratieve lasten wordt bereikt en een meer robuust en fraudebestendig wettelijk regime gaat gelden.
Dat de leden van de fractie van het CDA bijna verzuchten dat vooral sprake is van dweilen met de kraan open, omdat tegenover elke goedbedoelde poging tot kleine vereenvoudigingen ook weer kleine of grote complexiteiten staan, vind ik dan ook heel begrijpelijk. Tegelijkertijd is dat geen reden om bij de pakken te gaan neerzitten. Ook voor de komende jaren zal ik mij blijven inzetten voor een eenvoudiger belastingstelsel. In de begeleidende brief bij het pakket Belastingplan 2016 zijn bijvoorbeeld acht maatregelen genoemd die het kabinet voor komend jaar wil onderzoeken om een bijdrage te leveren aan het streven naar vereenvoudiging.

Het lid Klein vraagt zich af waarom het kabinet meent dat door de voorgestelde eenmalige verlichting van de lasten op arbeid economische groei zou ontstaan. Ook wordt gevraagd waarom door een dergelijke tijdelijke maatregel een structurele duurzame economische groei optreedt. Verder wordt gevraagd om te kwantificeren hoeveel banen dit oplevert en in welke sector en in welke leeftijdscategorie van de arbeidsmarkt (jongeren, 45-plussers) deze banen neerslaan. Het kabinet verlaagt de lasten op arbeid met structureel € 5 miljard. Het gaat niet om tijdelijke maatregelen zoals het lid Klein stelt. Op de middellange termijn zorgt het pakket aan maatregelen voor een structurele groei van de werkgelegenheid met 35.000 banen, vooral door een toename van het arbeidsaanbod. Door lagere belastingen op arbeid wordt het immers aantrekkelijker om een baan te zoeken of meer te gaan werken. Het BBP neemt structureel met 0,3% toe. Door de bestedingseffecten komen er al de komende 2 jaar 21.000 banen bij. De economische groei komt op korte termijn cumulatief een half procent hoger uit, omdat huishoudens meer consumeren en bedrijven meer investeren. Deze effecten zijn berekend door het CPB en zijn ook terug te vinden in de MEV2016 (pagina 15). Voor de lange termijn en voor de korte termijn is geen uitsplitsing van de effecten naar sector of leeftijd beschikbaar.

Tabel 1: Effecten op economische groei en werkgelegenheid (cumulatief)

	2016	2017	Structureel
Economische groei	0,2%	0,5%	0,3%
– Consumptie huishoudens	0,6%	1,3%	
– Investeringen bedrijven	0,3%	1,0%	
Werkgelegenheid (arbeidsjaren)	7.000	21.000	35.000

De leden van de fractie van het CDA vragen of het kabinet de verhoging van de IACK en arbeidskorting nog rechtvaardig acht, in het licht van de situatie dat één van beide partners door ziekte niet kan werken. Het vijfmiljardpakket is specifiek gericht op het stimuleren van de arbeidsparticipatie en werkgelegenheid. De maatregelen die onderdeel uitmaken van dit pakket, waaronder de verhoging van de arbeidskorting en de inkomensafhankelijke combinatiekorting, zijn zo gekozen dat werken lonender wordt. Het kabinet ziet dit als een verantwoorde ontwikkeling gegeven het streven om de lasten op arbeid te verlagen en de werkgelegenheid te bevorderen. Daarnaast staat het kabinet voor evenwichtige inkomensverhoudingen. Daarom is, naast het vijfmiljardpakket, besloten om de koopkracht voor bepaalde groepen, zoals uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden, te repareren, zodat ook zij er in 2016 op vooruit gaan.

De leden van de fractie van het CDA vragen of de rechtvaardigheid van belastingheffing als een heffing naar draagkracht onder druk komt te staan als gevolg van het verschil in belastingdruk tussen alleenstaanden en kostwinners. Zoals de leden van de fractie van het CDA constateren is er inderdaad een verschil in belastingdruk tussen alleenstaanden en kostwinners. Dit verschil is echter gemiddeld niet zo groot als deze leden suggereren. De gemiddelde belastingdruk komt in 2016 uit op 19,6% voor alleenstaanden en 24,5% voor kostwinners. Dit verschil is voor een belangrijk deel inherent aan het individuele en progressieve belastingstelsel wat Nederland kent: een stelsel wat gericht is op werkgelegenheid. De toeslagen kennen een andere insteek. Dat stelsel kijkt naar verschil in draagkracht. Het bieden van inkomensondersteuning is ook het primaire doel van de toeslagen. Het geheel van het belasting- en toeslagensysteem overziend, verwacht het kabinet niet dat de heffing naar draagkracht onder druk komt te staan als gevolg van de extra impuls die het vijfmiljardpakket beoogt te geven aan de werkgelegenheid in Nederland.

Het lid van de fractie van 50PLUS vraagt of het huidige Belastingplan niet een «gemiste kans» is, omdat de € 5 miljard niet wordt gebruikt als «smeerolie» voor een fundamentele belastingherziening. Tevens vraagt het lid van deze fractie hoe het kabinet het stelsel robuuster wil maken, nu de brede belastingherziening in feite is losgelaten. Verder wordt gevraagd wat – in het nader rapport – wordt bedoeld met «voldoende draagvlak» voor het voorgestelde belastingpakket, mede gelet op de koopkrachtontwikkeling voor ouderen. De leden van de fractie van de SP vragen waarom is gekozen voor een pakket dat alleen voor werkenden lastenverlichting oplevert. Ook het kabinet had graag breed draagvlak gezien voor een fundamentele belastingherziening, maar gebleken is dat de benodigde parlementaire steun op dit moment niet afdoende is. Dat ontneemt natuurlijk niet de ruimte om met een minder verstrekkend pakket aan maatregelen de beoogde doelen na te blijven streven. Hoewel minder verstrekkend, is het uiteindelijk door het kabinet ingediende pakket aan maatregelen nog steeds waardevol. Waardevol omdat een belangrijke bijdrage wordt geleverd aan de kabinetsdoelstelling om de lasten op arbeid te verlagen om de werkgelegenheid en zo de economische groei te bevorderen. Om die reden wordt de lastenverlichting ook gericht op werkenden. Deze doelstelling wordt breed onderschreven. Datzelfde geldt overigens voor de noodzaak van vereenvoudiging van het belastingstelsel. Om het stelsel robuuster te maken heeft het kabinet, gegeven het ontbreken van draagvlak voor verdergaande vereenvoudigingen, in het Belastingplan verschillende kleinere vereenvoudigingsmaatregelen getroffen. Daarnaast wil het kabinet wil ieder jaar bij het Belastingplan beheerste, goed gekozen stappen zetten om ons stelsel beter uitvoerbaar te maken. De vereenvoudigingsagenda moet gevuld blijven. In de bijlage

bij de begeleidende brief bij het pakket Belastingplan 2016[3] worden verschillende specifieke maatregelen genoemd die het kabinet overweegt om de uitvoering te vereenvoudigen.

3. Inkomensbeleid

Algemeen

De leden van de fractie van D66 vragen of bewust is gekozen voor de kop «inkomensbeleid» en niet voor de kop «werken aan honderdduizend extra banen». De kop «inkomensbeleid» is een terugkomende kop in de belastingplannen de afgelopen jaren.

Vijfmiljardpakket

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen om een toelichting op de keuze om de derde schijf te verlengen, in plaats van een koopkrachtmaatregel te nemen die een bredere groep tegemoet komt zoals een verhoging van de algemene heffingskorting. Het kabinet kiest met het vijfmiljardpakket voor een evenwichtig pakket van maatregelen gericht op het vergroten van de arbeidsparticipatie. Een deel van het vijfmiljardpakket – zoals de forse verhoging van de arbeidskorting, de verlaging van het tarief in de tweede en derde belastingschijf en het lage-inkomensvoordel (LIV) – is vooral positief voor de koopkracht van werkenden met lage en middeninkomens. Het verlengen van de derde schijf pakt met name goed uit voor midden- en hogere inkomens. In het perspectief van de doelen van het vijfmiljardpakket als geheel, namelijk het lonender maken van werk voor alle inkomensgroepen, vindt het kabinet het verlengen van de derde belastingschijf daarom een betere maatregel dan het verhogen van de algemene heffingskorting.

De leden van de fractie van de PVV vragen waarom ervoor is gekozen om het afbouwpercentage van de algemene heffingskorting verder te verhogen in plaats van het tarief in de tweede en derde schijf aan te passen. Als onderdeel van het vijfmiljardpakket wordt het tarief van de tweede en derde schijf verlaagd met 1,85%. Daarnaast neemt het kabinet meer maatregelen om de arbeidsparticipatie te verhogen. Het gaat om de verhoging van de arbeidskorting, de verlenging van de derde schijf, de intensivering van de inkomensafhankelijke combinatiekorting en de introductie van het LIV. De verhoging van het afbouwpercentage van de algemene heffingskorting en de volledige afbouw daarvan dienen ter medefinanciering van het totale pakket aan maatregelen ter grootte van (netto) € 5 miljard om de lasten op arbeid te verlagen.

De leden van de fractie van de PVV vragen of het niet eenvoudiger is om verschillende tarieven te hanteren voor werkenden, inactieven en postactieven. Het kabinet is van mening dat het juist wenselijk is dat de basisstructuur van de belastingheffing voor iedereen gelijk is. Met de heffingskortingen kunnen vervolgens gedragsprikkels aan bepaalde groepen gegeven worden. Er zijn meer combinaties van heffingskortingen mogelijk dan het aantal genoemde doelgroepen, waardoor de beoogde effecten van de heffingskortingen niet door een tariefverschil tussen werkenden, inactieven en postactieven nagebootst kunnen worden.

De leden van de fractie van de PVV vraagt hoe hoog de uitgaven aan kinderbijslag en het kindgebonden budget zijn als deze beperkt worden tot maximaal 1, 2, 3, of 4 kinderen. Een beperking van de kinderbijslag tot 4 kinderen levert ongeveer € 15 miljoen op per jaar. Beperking tot 3

[3] Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 15 september 2015 (kenmerk AFP 2015/800).

kinderen ongeveer € 65 miljoen, beperking tot 2 kinderen ongeveer € 330 miljoen en beperking tot 1 kind ongeveer 1,3 miljard per jaar. Voor het kindgebonden budget zijn de bedragen als volgt: ongeveer € 5 miljoen voor 4 kinderen, ongeveer € 18 miljoen voor 3 kinderen, ongeveer € 70 miljoen voor 2 kinderen en ongeveer € 400 miljoen per jaar voor 1 kind.
De leden van de fractie van het CDA vragen naar de precieze omvang van het vijfmiljardpakket en de netto lastenverlichting die daarmee optreedt. De hierna opgenomen tabel geeft het budgettaire effect van het vijfmiljardpakket aan de lastenkant van de begroting weer voor 2017. Daarnaast vindt aan de uitgavenkant van de begroting een intensivering van de kinderopvangtoeslag met 0,3 miljard euro plaats als onderdeel van het pakket.

Tabel 2: Budgettaire effect vijfmiljardpakket 2017 (x mld.)

	2017
Arbeidskorting maximaal + € 700	2,6
Tarieven 2e en 3e schijf circa – 2%-punt	2,6
Aangrijpingspunt toptarief omhoog	0,8
IACK	0,3
Lage-inkomensvoordeel	0,5
Volledige afbouw AHK	– 2,1
Totaal lasten	**4,7**

Verschillende fracties hebben gevraagd naar de werkgelegenheidseffecten van afzonderlijke maatregelen in het vijfmiljardpakket. Zo vraagt het lid Van Vliet naar de effecten van de afbouw van de algemene heffingskorting. De fractie van D66 vraagt naar de effecten van de IACK. Ook willen zij de effecten weten van een verdubbeling van de intensivering in de IACK ten opzichte van de plannen van het kabinet. Daarnaast informeren de leden van de fractie van de SP naar de werkgelegenheidseffecten van de tariefmutaties en het verlengen van de lengte van de derde schijf. Het CPB heeft de werkgelegenheidseffecten van het vijfmiljardpakket integraal berekend. Een uitsplitsing is niet voorhanden. Het kabinet kan daarom ook niet met zekerheid zeggen hoeveel extra banen een intensivering van € 650 miljoen in plaats van € 300 miljoen zou opleveren. Op basis van openbare CPB publicaties zoals «Kansrijk Arbeidsmarktbeleid» kan worden afgeleid dat de intensiveringen in de IACK, kinderopvangtoeslag en arbeidskorting het grootste effect op de werkgelegenheid hebben. Naast het bevorderen van de werkgelegenheid staat het kabinet echter ook voor evenwichtige inkomensverhoudingen. De afbouw van de algemene heffingskorting is nodig voor een evenwichtig koopkrachtbeeld.
De leden van de fractie van de PvdA vragen tot welk arbeidsinkomen het verhogen van de arbeidskorting een positief effect heeft op de arbeidsparticipatie. Uit eerder genoemde openbare CPB publicaties blijkt dat lagere belastingen voor hoge inkomens een kleiner effect op de arbeidsparticipatie hebben dan lagere belastingen voor lage en middeninkomens. Als reden wordt door het CPB genoemd dat relatief veel mannen een hoog inkomen hebben en juist zij relatief ongevoelig zijn voor financiële prikkels. Daarmee is niet gezegd dat een hogere arbeidskorting helemaal geen effect heeft op de arbeidsparticipatie in termen van gewerkte uren. Bovendien ligt de productiviteit per gewerkt uur vaak hoger voor hoge inkomens dan voor lage inkomens. Tot slot vraagt het lid Klein in welke sector de structurele groei van de werkgelegenheid met 35.000 banen zich zal manifesteren. Het is niet mogelijk om op voorhand te voorspellen in welke sectoren de structurele groei van het aantal banen neer zal slaan. Het vijfmiljardpakket stimuleert de arbeidsparticipatie zonder daarbij te sturen op de sectorkeuze van de toetreders tot de arbeidsmarkt.

De leden van de SP vragen waarom is gekozen voor een pakket dat enkel voor werkenden lastenverlichting oplevert. Het klopt dat de lastenverlichting vooral is ingezet voor werkenden. Belangrijkste reden is dat lagere lasten op arbeid bijdragen aan het beter laten functioneren van de arbeidsmarkt. Overigens heeft het kabinet binnen het pakket de nodige aanpassingen gedaan om ervoor te zorgen dat alle groepen kunnen profiteren van de aantrekkende economie. Ten tweede draagt de lastenverlichting op de middellange termijn structureel bij aan meer werkgelegenheid. Zo is een deel van de lastenverlichting op arbeid gericht op de onderkant van de arbeidsmarkt om de arbeidsparticipatie structureel te laten stijgen. Hiermee beoogt het kabinet het groeipotentieel van de Nederlandse economie te verhogen.

Het lid Klein wijst erop dat betaald werkenden worden geholpen met het verlichten van de lasten op arbeid en vraagt waarom vrijwilligers niet ook verdergaand fiscaal vriendelijk tegemoet kunnen worden gekomen door bijvoorbeeld de fiscale vrijstelling voor de vrijwilligersvergoeding te verhogen of de ureninzet van vrijwilligers forfaitair te beschouwen als aftrekbare gift voor de inkomstenbelasting.
Het kabinet heeft de lastenverlichting gericht op betaalde arbeid. Dat laat onverlet dat het kabinet vindt dat vrijwilligers een belangrijke bijdrage leveren aan de samenleving. Om die reden worden vrijwilligersvergoedingen onder voorwaarden reeds fiscaal soepel behandeld. Voorkomen moet echter worden dat vrijwilligerswerk betaalde arbeid verdringt. Een ruimhartiger fiscale behandeling is dus niet gewenst. Bovendien is bij vrijwilligerswerk eigenlijk het uitgangspunt dat het gaat om werk dat onverplicht en onbetaald wordt gedaan binnen een organisatie met een ideële doelstelling, een sportorganisatie of organisatie met een maatschappelijk nut. Het kabinet meent dat de huidige omvang van de vrijwilligersregeling voldoende passend is.

Het lid Klein vraagt het kabinet of bij het verlagen van de lasten op arbeid ook rekening is gehouden met jongeren. Het kabinet heeft de lastenverlichting primair gericht op werkenden, om de werkgelegenheid en economische groei op zowel korte als lange termijn te bevorderen. Het kabinet heeft later aanpassingen in het pakket aan lastenverlichting aangebracht om te zorgen dat alle groepen kunnen meeprofiteren van de aantrekkende economie.

Koopkracht

Verschillende fracties zoals het CDA, de SP, de PVV, de ChristenUnie en 50PLUS vragen waarom het kabinet heeft gekozen voor een eenmalige koopkrachtreparatie en geen structurele. Het komende jaar is de koopkrachtontwikkeling positief voor meer dan 80% van de huishoudens. Vooral werkenden gaan er fors op vooruit. Het kabinet draagt met het pakket lastenverlichting bij aan het herstel van de arbeidsmarkt. Omdat nog niet iedereen kan profiteren van het economisch herstel, en gepensioneerden hun situatie moeilijk kunnen verbeteren, repareert het kabinet de koopkracht voor uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden in 2016.
Verschillende fracties vragen welke koopkrachtontwikkeling voor ouderen het kabinet verwacht na 2016. Daar is op dit moment weinig over te zeggen. De koopkrachtontwikkeling is in belangrijke mate afhankelijk van externe factoren waarop het kabinet maar zeer beperkt invloed kan uitoefenen. Dat geldt ook voor de koopkrachtontwikkeling van ouderen, die voor een belangrijk deel afhankelijk is van de ontwikkelingen bij pensioenfondsen. Het kabinet kan daarom geen uitspraken doen over de toekomstige koopkrachtontwikkeling van ouderen. Ieder jaar in augustus vindt besluitvorming plaats over het koopkrachtbeeld voor het komende jaar. In 2017 zal het kabinet dan ook opnieuw bezien hoe de koopkracht

zich ontwikkelt en zich beraden op de noodzaak van koopkrachtreparatie voor groepen waarvan de koopkracht achterblijft.

Het lid van de fractie 50PLUS vraagt of wel gesproken kan worden van koopkrachtreparatie van ouderen aangezien de ouderenkorting boven de grens van ongeveer € 35.000 wel wordt verlaagd. Ook stelt het lid van de fractie 50PLUS dat werkenden met vergelijkbare inkomens er veel meer in koopkracht op vooruit gaan dan ouderen. De fractie vraagt om een cijfermatige onderbouwing van de stelling dat de koopkracht van ouderen «op peil blijft». Het is correct dat de ouderenkorting boven de inkomensgrens van ongeveer € 35.000 wordt verlaagd. Deze inkomens hebben echter wel profijt van de verlaging van tarief tweede en derde schijf en de verlenging van de derde schijf in het vijfmiljardpakket. Het klopt dat werkenden met vergelijkbare inkomens er meer op vooruit gaan dan ouderen. Dat komt doordat de € 5 miljard lastenverlichting is ingezet om de lasten op arbeid te verlagen en de arbeidsmarkt zo beter te laten functioneren. Voor een uitsplitsing van koopkrachteffecten naar groepen en voorbeeldhuishoudens verwijst het kabinet naar de koopkrachtbijlage in de Begroting van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) (bijlage 3 p.146).

Het lid van de fractie van 50PLUS vraagt of de conclusie juist is dat voor AOW-gerechtigden in 2016 *incidenteel* € 500 miljoen is uitgetrokken (voor het eenmalig verhogen van de ouderenkorting en het verlengen van de tijdelijke verhoging van de zorgtoeslag). Verder vragen deze leden of de conclusie juist is dat AOW-gerechtigden een structureel voordeel hebben van € 400 miljoen als gevolg van het verlagen van het tarief tweede en derde schijf en een nadeel hebben van € 800 miljoen door verlaging van de ouderenkorting, verlaging van de zorgtoeslag, bezuiniging op de huurtoeslag, verhoging verlaagd IAB-tarief en afschaffen van de ouderentoeslag.
In totaal is er voor 2016 circa € 900 miljoen uitgetrokken om de koopkracht van uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden te repareren. Dit pakket bestaat naast de door het lid van de fractie van 50PLUS genoemde maatregelen uit onder andere het niet bezuinigen op de huurtoeslag. Dit leidt tot een gemiddelde koopkrachtontwikkeling voor AOW gerechtigden tussen de +0,1% en +0,8%. Dit betreft in beginsel een incidentele koopkrachtreparatie. Het klopt dat ouderen door de door de leden genoemde maatregelen een structureel nadeel hebben van € 400 miljoen. In augustus 2016 zal opnieuw gekeken worden naar de koopkrachtontwikkeling voor het jaar 2017 en naar maatregelen die het kabinet dan nodig acht.

Het lid van de fractie van 50PLUS vraagt of de conclusie juist is dat voor AOW-gerechtigden in 2016 *incidenteel* € 500 miljoen is uitgetrokken (voor het eenmalig verhogen van de ouderenkorting en het verlengen van de tijdelijke verhoging van de zorgtoeslag). In totaal is er voor 2016 circa € 900 miljoen uitgetrokken om de koopkracht van uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden te repareren. Dit pakket bestaat naast de door het lid van de fractie van 50PLUS genoemde maatregelen uit het niet bezuinigen op de huurtoeslag en een verhoging van het kindgebonden budget voor het tweede kind. Dit leidt tot een gemiddelde koopkrachtontwikkeling voor AOW-gerechtigden tussen de +0,1% en +0,8%. Dit betreft in beginsel een incidentele koopkrachtreparatie. In augustus 2016 zal opnieuw gekeken worden naar de koopkrachtontwikkeling voor het jaar 2017 en naar maatregelen die het kabinet dan nodig acht.

De fractie van het CDA vraagt het kabinet om de koopkrachteffecten voor ouderen die de ouderentoeslag in box 3, en mogelijk daardoor de huurtoeslag in 2016 kwijtraken in beeld te brengen. De koopkrachteffecten

van het afschaffen van de ouderentoeslag in box 3 zijn meegenomen in de koopkrachtoverzichten van het Centraal Planbureau in de MEV 2016 en de SZW begroting 2016. Het CPB schrijft in de MEV op pagina 68 dat de onderste lijn in de puntenwolk voor gepensioneerde tweeverdieners het negatieve koopkrachteffect laat zien van het afschaffen van de ouderentoeslag in box 3, met name bij de lagere inkomens. Een groep ouderen verliest de huur- of de zorgtoeslag omdat hun vermogen zonder de ouderentoeslag te hoog is.

Het lid van de fractie 50PLUS vraagt het kabinet uiteen te zetten welk deel van de slechtere koopkrachtontwikkeling van ouderen ten opzichte van werkenden in de afgelopen jaren het gevolg is van overheidsbeleid, waaronder fiscaal beleid in de sfeer van de inkomstenbelasting. Veel ouderen zijn er afgelopen jaren in koopkracht op achteruit gegaan. Dat wordt vooral veroorzaakt doordat pensioenen niet volledig zijn geïndexeerd. Dit verlaagt overigens ook de pensioenaanspraken van werkenden, dit wordt alleen niet zichtbaar in de koopkrachtplaatjes. De koopkrachtontwikkeling van ouderen met alleen AOW is de afgelopen jaren vanaf 2013 gestegen. De afgelopen jaren heeft het kabinet geen specifiek beleid gevoerd dat nadelig is voor de koopkracht van ouderen. Alleen per 2016 zijn maatregelen voorgesteld om de inkomensondersteuning voor ouderen meer in lijn te brengen met die van jongeren. Zo wordt het lage IAB tarief verhoogd en de ouderentoeslag in box 3 afgeschaft. Om ervoor te zorgen dat ouderen als groep er niet in koopkracht op achteruit gaan wordt eenmalig de ouderenkorting verhoogd. Dat de koopkrachtontwikkeling van werkenden gunstiger uitpakt komt met name door de verhoging van de arbeidskorting van de afgelopen jaren en het pakket aan lastenverlichting op arbeid dat het kabinet met ingang van 2016 voorstelt.
Het lid van de fractie van 50PLUS vraagt een gespecificeerd overzicht van alle lastenverzwaringen vanaf het jaar 2007 waaraan ouderen integraal hebben meebetaald. Het kabinet maakt in de beoordeling van de lastenontwikkeling geen apart onderscheid tussen ouderen en jongeren. Een dergelijk overzicht waar het lid van de fractie van 50PLUS om vraagt is dan ook niet voorhanden. In de jaarlijkse koopkrachtbesluitvorming wordt wel uitgebreid stilgestaan bij de koopkrachtontwikkeling van verschillende groepen in de samenleving, waaronder ouderen. Daarbij wordt breder gekeken dan alleen de lastenontwikkeling. Ook uitgavenregelingen zoals toeslagen en de loon- en prijsontwikkeling en pensioenpremies worden in de besluitvorming betrokken.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen om een reactie op de effecten van de steilere en volledige afbouw van de algemene heffingskorting op de koopkracht van ouderen met een middeninkomen, die niet profiteren van de tijdelijke verhoging van de ouderenkorting. Ook het lid van de fractie 50PLUS stelt dat ouderen met een middeninkomen er hierdoor op achteruit gaan, en vraagt het kabinet negatieve effecten te repareren. Tegenover de volledige afbouw van de algemene heffingskorting die nadelig is voor de koopkracht van ouderen met een midden en hoger inkomen staat de verlaging van het tarief tweede en derde schijf en het verlengen van de derde schijf. Deze maatregelen zijn positief voor de koopkracht van ouderen met midden en hoge inkomens. Uit de kamerbrief met de effecten van de € 5 miljard lastenverlichting[4] blijkt dat er geen groepen zijn die er door de inzet van de € 5 miljard lastenverlichting (inclusief de afbouw van de algemene heffingskorting) in koopkracht op achteruit gaan. Naast de maatregelen in het vijfmiljardpakket is er ander beleid dat nadelig is voor de koopkracht voor ouderen zoals de verhoging van het lage IAB-tarief. Om het koopkrachtbeeld voor ouderen te

[4] Kamerstukken II 2014/15, 32 140, nr. 14.

repareren is onder andere de ouderenkorting eenmalig verhoogd. Hierdoor gaan ouderen als groep er in koopkracht niet op achteruit. Met de conclusies uit het IBO ouderen in het achterhoofd vindt het kabinet de koopkrachtontwikkeling in 2016 – ook voor de groep ouderen met een modaal inkomen – verantwoord.

De leden van de fractie van de ChristenUnie refereren aan wat het kabinet tijdens de Algemene financiële beschouwingen heeft gezegd over de door het Nibud becijferde koopkrachtontwikkeling van chronisch zieken en gehandicapten. De leden van deze fractie vragen waarop de verwachting is gebaseerd dat gemeenten de eigen bijdragen niet zullen verhogen. In reactie hierop zij opgemerkt dat er tijdens de Algemene financiële beschouwingen door het kabinet geen uitspraken zijn gedaan over het door gemeenten gaan verhogen van de eigen bijdragen. Er is door het kabinet alleen op gewezen dat het Nibud in zijn berekeningen van de koopkrachtontwikkeling van chronisch zieken en gehandicapten de aanname doet dat gemeenten in 2016 de eigen bijdragen zullen gaan verhogen. Bij die aanname van het Nibud heeft het kabinet een kanttekening geplaatst. Het beleid rondom de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is per 2015 overgeheveld naar de gemeenten vanuit de gedachte dat gemeenten beter in staat zijn om maatwerk te leveren via de Wmo en/of de bijzondere bijstand. Voor maatwerkondersteuning aan chronisch zieken en gehandicapten via de Wmo is aan gemeenten vanaf 2015 een bedrag beschikbaar gesteld van structureel € 268 miljoen. Het kabinet heeft er zowel bij de Algemene politieke beschouwingen als de Algemene financiële beschouwingen op gewezen, dat het Nibud in zijn berekeningen met dat gemeentelijke maatwerk en de daarvoor beschikbaar gestelde budgetten geen rekening heeft gehouden. Het Nibud-rapport geeft daarom volgens het kabinet geen volledig beeld over de daadwerkelijke koopkrachtontwikkeling van chronisch zieken en gehandicapten in 2016.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen het kabinet voorts welke koopkrachteffecten voor chronisch zieken en gehandicapten het kabinet verwacht en vragen te reageren op de bevindingen uit het Nibud-rapport «Koopkrachtverandering voor mensen met een beperking 2015–2016». Uit de berekeningen van het Nibud-rapport blijkt, dat chronisch zieken en gehandicapten die geen beroep doen op de Wmo een vergelijkbare koopkrachtontwikkeling hebben als niet chronisch zieken en gehandicapten. Naar het oordeel van het kabinet is dat evenwichtig. Over de koopkrachtontwikkeling van chronisch zieken en gehandicapten die (mede) een beroep doen op de Wmo kan, zoals hiervoor al is aangegeven, geen uitspraak worden gedaan. De koopkrachtontwikkeling van deze groep is namelijk (mede) afhankelijk van hoe door een gemeente waar een chronisch zieke of gehandicapte woont, invulling wordt gegeven aan maatwerkondersteuning via de Wmo en/of via de bijzondere bijstand (zie paragraaf 3.6 van het Nibud-rapport). Overigens ligt het vanuit de verantwoordelijkheidsverdeling tussen gemeenten en het rijk niet in de rede om een mogelijk negatief inkomenseffect dat ontstaat door een wijziging in het beleid van een individuele gemeente te compenseren met generiek (fiscaal) beleid.

Het lid van de fractie 50PLUS vraagt om de structurele inkomenseffecten van de verhoging van de inkomensafhankelijke bijdrage voor de ZVW. Het negatieve inkomenseffect van de verhoging van de inkomensafhankelijke bijdrage aan de zorgverzekeringswet is circa ½ procent bij AOW'ers met € 10.000 aanvullend pensioen. Ouderen met alleen AOW worden vanwege de netto-netto koppeling van de AOW met het minimumloon gecompenseerd voor de hogere IAB en ondervinden geen nadelig inkomenseffect.

De leden van de fractie van het CDA constateren dat de inkomensafhankelijke bijdrage ZVW voor werknemers daalt van 6,95% naar 6,75% van het bijdrageplichtige inkomen en voor gepensioneerden en zzp'ers stijgt van 4,85% naar 5,5%. Zij vragen waarom het kabinet ervoor heeft gekozen om het ene percentage te laten stijgen en het andere percentage te laten dalen. De ZVW kent lastendekkende premies en een 50–50 verdeling tussen de nominale premie en de inkomensafhankelijke bijdrage voor de ZVW. Het kabinet heeft vorig jaar besloten om het verschil tussen het hoge tarief voor de IAB voor werkgevers en het lage tarief voor mensen zonder werkgevers te verkleinen. Omdat hetzelfde bedrag moet worden opgebracht betekent dit dat het lage tarief stijgt en het hoge tarief daalt. Naast deze beleidsmaatregel zijn ook de ontwikkeling van de zorgkosten en de loonontwikkeling van belang voor de ontwikkeling van de IAB-percentages.

Tarieven en belastingdruk

De leden van de fracties van D66 en de ChristenUnie vragen om een overzicht van de effecten van wijzigingen in belastingtarieven, arbeidskorting, algemene heffingskorting en de inkomensafhankelijke combinatiekorting op de te betalen belasting in de jaren 2016 en 2017 ten opzichte van het jaar 2015 voor verschillende inkomensgroepen. De hierna opgenomen tabellen geven de te betalen belasting na de aftrek van de arbeidskorting, algemene heffingskorting en de inkomensafhankelijke combinatiekorting weer voor de jaren 2015, 2016 en 2017 voor inkomens van € 10.000 tot en met € 120.000, in stappen van € 10.000. In de tabellen is uitgegaan van het belastbaar inkomen in box 1 en van een alleenstaande onder de 65 jaar.

Tabel 3: Belasting na aftrek heffingskortingen 2015

inkomen	belasting	arbeidskorting	Algemene heffingskorting	Inkomensafhankelijke combinatiekorting	Belasting na aftrek kortingen
10.000	3.650	358	2.203	1.239	0
20.000	7.310	2.220	2.199	1.639	1.252
30.000	11.510	2.220	1.967	2.039	5.284
40.000	15.710	2.220	1.735	2.152	9.603
50.000	19.910	2.211	1.503	2.152	14.044
60.000	24.351	1.811	1.342	2.152	19.046
70.000	29.551	1.411	1.342	2.152	24.646
80.000	34.751	1.011	1.342	2.152	30.246
90.000	39.951	611	1.342	2.152	35.846
100.000	45.151	211	1.342	2.152	41.446
110.000	50.351	184	1.342	2.152	46.673
120.000	55.551	184	1.342	2.152	51.873

Tabel 4: Belasting na aftrek heffingskortingen 2016

inkomen	belasting	arbeidskorting	Algemene heffingskorting	Inkomensafhankelijke combinatiekorting	Belasting na aftrek kortingen
10.000	3.655	400	2.230	1.354	0
20.000	7.313	3.103	2.226	1.970	13
30.000	11.328	3.103	1.747	2.586	3.892
40.000	15.343	2.864	1.267	2.769	8.443
50.000	19.358	2.464	787	2.769	13.338
60.000	23.373	2.064	308	2.769	18.232
70.000	27.812	1.664	0	2.769	23.379
80.000	33.012	1.264	0	2.769	28.979
90.000	38.212	864	0	2.769	34.579
100.000	43.412	464	0	2.769	40.179

inkomen	belasting	arbeids-korting	Algemene heffings-korting	Inkomens-afhankelijke combinatie-korting	Belasting na aftrek kortingen
110.000	48.612	64	0	2.769	45.779
120.000	53.812	0	0	2.769	51.043

Tabel 5: Belasting na aftrek heffingskortingen 2017

inkomen	belasting	arbeids-korting	Algemene heffings-korting	Inkomens-afhankelijke combinatie-korting	Belasting na aftrek kortingen
10.000	3.655	381	2.233	1.369	0
20.000	7.310	3.312	2.233	1.985	0
30.000	11.334	3.321	1.768	2.600	3.644
40.000	15.369	3.077	1.288	2.822	8.181
50.000	19.404	2.677	809	2.822	13.096
60.000	23.439	2.277	329	2.822	18.010
70.000	27.643	1.877	0	2.822	22.944
80.000	32.843	1.477	0	2.822	28.544
90.000	38.043	1.077	0	2.822	34.144
100.000	43.243	677	0	2.822	39.744
110.000	48.443	277	0	2.822	45.344
120.000	53.643	0	0	2.822	50.821

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen welke gevolgen het Belastingplan 2016 heeft voor het belastingverschil tussen één- en tweeverdieners en of het kabinet het gerechtvaardigd vindt, als het verschil tussen één- en twee verdieners gelijk blijft of groter wordt. Met het vijfmiljardpakket worden de lasten op arbeid verlaagd. Omdat bij tweeverdieners twee mensen werken, gaan zij er op huishoudenniveau meer op vooruit dan kostwinners en alleenstaanden. Hierdoor wordt het verschil in belastingdruk tussen kostwinners en tweeverdieners ook iets groter. Beide groepen gaan er echter gemiddeld op vooruit. De belastingdruk voor tweeverdieners daalt van 21,6% naar 20,7% en die van kostwinners van 24,7% naar 24,5%.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen naar de effecten van het Belastingplan 2016 op de te betalen belasting en het netto-inkomen voor verschillende huishoudsamenstellingen in 2016 en 2017. De hierna opgenomen tabellen geven de effecten weer waarbij rekening is gehouden met de belastingtarieven, arbeidskorting, algemene heffingskorting en inkomensafhankelijke combinatiekorting. De effecten gelden voor personen onder de 65 jaar.

Tabel 6: Belasting 2016 en 2017

	2016	2017
Eenverdiener 40.000	10.171	9.961
Eenverdiener 60.000	19.961	19.790
Eenverdiener 80.000	30.708	30.324
Tweeverdieners 30.000+30.000	10.370	9.889
Tweeverdieners 40.000+20.000	11.226	10.749
Tweeverdieners 40.000+40.000	19.655	19.184

Tabel 7: Netto-inkomen 2016 en 2017

	2016	2017
Eenverdiener 40.000	29.829	30.039
Eenverdiener 60.000	40.039	40.210

	2016	2017
Eenverdiener 80.000	49.292	49.676
Tweeverdieners 30.000+30.000	49.630	50.111
Tweeverdieners 40.000+20.000	48.774	49.251
Tweeverdieners 40.000+40.000	60.345	60.816

De leden van de fractie van de PvdA vragen om een overzicht van de toptarieven in de inkomstenbelasting in andere Europese landen, alsmede het inkomen waarop dit toptarief ingaat. Ook vragen zij het kabinet te onderbouwen dat het verschuiven van het aangrijpingspunt toptarief het stelsel meer in lijn brengt met andere landen. De hierna opgenomen tabel toont een internationale vergelijking van de OESO met onder andere het toptarief en het aangrijpingspunt voor het jaar 2014. In Nederland vangt het marginale toptarief al aan bij 1,2 maal het gemiddelde inkomen.

Tabel 8: Internationale vergelijking toptarief en aangrijpingspunt 2014

Income Tax 2014	Top statutory personal income tax rates	
	Top tax rates	Threshold (expressed as a multiple of the average wage)
Australia	46,5	2,3
Austria	50,0	14,0
Belgium	53,7	1,0
Canada	49,5	4,4
Chile	40,0	12,8
Czech Republic	15,0	0,4
Denmark	60,4	1,2
Estonia	21,0	0,1
Finland	51,5	2,5
France	54,5	15,0
Germany	47,5	5,7
Greece	46,0	5,6
Hungary	16,0	0,0
Iceland	46,2	1,4
Ireland	48,0	1,0
Israel	50,0	6,2
Italy	49,1	9,8
Japan	50,8	4,6
Korea	41,8	4,4
Luxembourg	43,6	3,0
Mexico	35,0	29,5
Netherlands	**52,0**	**1,2**
New Zealand	33,0	1,3
Norway	39,0	1,6
Poland	32,0	2,4
Portugal	56,5	16,1
Slovak Republic	25,0	3,9
Slovenia	50,0	5,3
Spain	52,0	11,7
Sweden	56,9	1,5
Switzerland	41,7	3,3
Turkey	35,8	3,9
United Kingdom	45,0	4,2
United States	46,3	8,2

Bron: OESO

De leden van de fractie van de PvdA informeren naar de belastingdruk van werknemers met een gemiddeld inkomen in Nederland en in omringende landen. In de hierna opgenomen tabel wordt de belastingdruk voor drie verschillende huishoudtypes met een gemiddeld brutoloon gepresenteerd. De minst verdienende partner in het echtpaar verdient 33% van het gemiddelde brutoloon in de derde kolom en 67% in de vierde kolom. De belastingdruk is gedefinieerd als de inkomstenbelasting plus het

werknemersdeel van de sociale premies, uitgedrukt als percentage van het brutoinkomen. In het rapport *Taxing Wages 2015* van de OESO is de belastingdruk van andere huishoudtypes te vinden.

Tabel 9: Belastingdruk huishoudtypes 2014

	Alleenstaand, zonder kinderen	Getrouwd echtpaar, twee kinderen (minst verdienende partner 33% van gemiddeld brutoloon)	Getrouwd echtpaar, twee kinderen (minst verdienende partner 67% van gemiddeld brutoloon)
Nederland	31,4%	24,7%	26,4%
België	42,3%	32,8%	38,3%
Duitsland	39,5%	26,7%	31,1%

De leden van de fractie van D66 vragen om een uitsplitsing naar schijf van de € 2,56 miljard die uitgetrokken is voor de verlaging van de tweede en derde schijf. Dat is respectievelijk € 1,55 voor de tweede schijf en € 1,01 miljard voor de derde schijf.

De leden van de fractie van het CDA vragen hoe de tabel bijzondere beloningen er na dit Belastingplan uitziet. De witte tabel bijzondere beloningen is hierna weergegeven.

Tabel 10: Tabel bijzondere beloning met effecten BP16

Jaarloon	Jonger dan de AOW-leeftijd			AOW-leeftijd en ouder Geboren in 1945 of eerder			AOW-leeftijd en ouder Geboren in 1946 of later		
	1	**2**	**3**	**1**	**2**	**3**	**1**	**2**	**3**
0	36,55%	0,00%	0,00%	18,65%	0,00%	0,00%	18,65%	0,00%	0,00%
6.416	36,55%	36,55%	– 1,79%	18,65%	0,00%	0,00%	18,65%	0,00%	0,00%
9.825	36,55%	36,55%	– 27,70%	18,65%	0,00%	0,00%	18,65%	0,00%	0,00%
18.296	36,55%	36,55%	0,00%	18,65%	0,00%	0,00%	18,65%	0,00%	0,00%
19.923	40,15%	40,15%	4,80%	22,25%	0,00%	0,00%	22,25%	0,00%	0,00%
20.714	40,15%	40,15%	4,80%	22,25%	22,25%	2,45%	22,25%	22,25%	2,45%
33.716	40,15%	40,15%	4,80%	22,25%	22,25%	2,45%	40,15%	40,15%	2,45%
34.016	40,15%	40,15%	8,80%	22,25%	22,25%	4,49%	40,15%	40,15%	4,49%
34.028	40,15%	40,15%	8,80%	40,15%	40,15%	4,49%	40,15%	40,15%	4,49%
66.421	40,15%	40,15%	8,80%	40,15%	40,15%	4,49%	40,15%	40,15%	4,49%
66.422	52,00%	52,00%	4,00%	52,00%	52,00%	2,04%	52,00%	52,00%	2,04%
119.857	52,00%	52,00%	0,00%	52,00%	52,00%	0,00%	52,00%	52,00%	0,00%

1 = zonder loonheffingskorting
2 = met loonheffingskorting, standaardtarief
3 = met loonheffingskorting, verrekeningspercentage

De leden van de fractie van de PVV vragen om een beeld te schetsen van de invoering van een vlaktarief in de eerste, twee en derde schijf op een niveau van 38%. Bij invoering in 2016 zou een dergelijke vlaktaks een stijging betekenen van het tarief eerste schijf met 1,45%-punt en een daling van het tarief tweede en derde schijf met 2,15%-punt. De budgettaire opbrengst hiervan zou € 80 miljoen bedragen in 2016. Daarnaast zou de invoering van een vlaktarief van 38% leiden tot een herverdeling van lage naar hogere inkomens.

De leden van de fracties van de PvdA, PVV, CDA, SGP en het lid Van Vliet vragen naar een overzicht van de marginale druk voor verschillende jaren en inkomensgroepen. De in bijlage 1 opgenomen tabel 1 geeft een overzicht van de marginale druk voor de jaren van 2012 tot en met 2016 voor inkomens van € 0 tot en met € 120.000, in stappen van € 1.000. Voor het jaar 2016 zijn op verzoek van de leden van de fractie van de SGP twee kolommen opgenomen; één bij doorgang van het Belastingplan 2016 en één bij niet-doorgang van het Belastingplan 2016.

Bij de weergave van de marginale druk is rekening gehouden met de belastingtarieven, de algemene heffingskorting, de arbeidskorting en de inkomensafhankelijke combinatiekorting. De weergegeven percentages gelden voor een alleenstaande persoon onder de 65 jaar. Op verzoek van de leden van de fractie van het CDA geeft de in de bijlage 1 opgenomen Figuur 1 een grafisch meerjarenoverzicht van de marginale druk voor inkomens van € 0 tot en met € 120.000, in stappen van € 5.000. Stappen van € 1.000 zouden de figuur lastig leesbaar maken.

De leden van de fractie van de PVV vragen zich af of gezien de vele wijzigingen een belastingplichtige nog wel in staat is om zijn eigen marginale druk door te rekenen. Ook de leden van de fractie van D66 stellen deze vraag. Daarnaast vragen de leden van de fractie van D66 of het kabinet aandacht heeft voor het ondersteunen van de belastingplichtige hierin, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van rekentools op de site van de Belastingdienst. In de in bijlage 1 opgenomen tabel 1 is een gedetailleerd overzicht opgenomen van de marginale druk voor inkomens tussen de € 1.000 en € 120.000 voor het jaar 2016. Hieruit blijkt dat de marginale druk van belastingen varieert tussen de 2,693% en 56%. Voor een overzicht van de marginale druk, inclusief overige inkomensafhankelijke regelingen, wordt verwezen naar bijlage 3 van de begroting 2016 van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.[5] Daarnaast is het voor een belastingplichtige mogelijk om inzicht te krijgen in zijn *gemiddelde* belastingdruk. Dit kan door het invullen van de online aangifte die te bereiken is via de website van de Belastingdienst. Op basis van de uitkomst van de invuloefening kan een belangstellende belastingplichtige op eenvoudige wijze zijn individuele gemiddelde druk bepalen. Wil een belastingplichtige al in het belastingjaar zelf zijn gemiddelde druk weten, dan kan hij daarvoor gebruik maken van de voorlopige aanslagapplicatie die eveneens via de website van de Belastingdienst beschikbaar is.

Heffingskortingen

De leden van de fractie van het CDA vragen het kabinet waarom zij de afbouw van de algemene heffingskorting gekoppeld heeft aan het box-1-inkomen en niet aan het gezamenlijke inkomen van de boxen. Ook de leden van de fractie van de PVV vragen dit. Daarnaast vragen deze leden of belastingplichtigen met alleen box-1-inkomen minder recht op heffingskortingen hebben dan belastingplichtigen met voornamelijk box-2- of box-3-inkomen. Conform de uitgangspunten zoals opgenomen in de door de Tweede Kamer aangenomen motie Zijlstra/Samsom is de afbouw van de algemene heffingskorting gekoppeld aan het box 1-inkomen.[6]

De leden van de fractie van het CDA vragen of de belastingplichtige voor 2017 zekerheid heeft over de afbouw van de heffingskortingen. Ook de leden van de fractie van de PVV en D66 vragen of het kabinet verwacht dat de afbouw van de heffingskorting de komende jaren nog zal worden bijgesteld. Daarbij vragen de leden van de fractie van D66 of het kabinet van plan is om de hoogte van de algemene heffingskorting en de arbeidskorting te blijven wijzigen. Het kabinet kan niet op voorhand uitsluiten dat in het kader van bijvoorbeeld de koopkrachtbesluitvorming voor het jaar 2017 opnieuw wijzigingen worden uitgebracht in deze regelingen. Op dit moment is echter geen aanpassing van het afbouwpercentage voor de arbeidskorting voorzien (thans 4%). Het afbouwpercentage van de algemene heffingskorting is 4,796% in 2016. Dit percentage zal iets wijzigen in 2017 omdat het einde van de afbouw van

[5] Kamerstukken II 2015/2016, 34 300 XV, nr. 2, blz. 151.
[6] Kamerstukken II 2013/14, 33 410, nr. 34.

de algemene heffingskorting structureel wordt gekoppeld aan het einde van de derde schijf. De derde schijf schuift door de maatregelen uit de Wet maatregelen woningmarkt 2014 II en het Belastingplan 2016 de komende jaren (tot en met 2031) stapsgewijs op. Daardoor wordt het afbouwpercentage van de algemene heffingskorting ieder jaar iets lager. De maximale hoogte van de algemene heffingskorting wijzigt in 2017 licht ten opzichte van 2016. Het gaat om een op dit moment voorziene stijging van € 2.230 naar € 2.233. Het maximum van de arbeidskorting stijgt van 2016 op 2017 van € 3.103 naar € 3.321. Deze stijging komt voor het belangrijkste deel voort uit een maatregel uit het Belastingplan 2014 om de arbeidskorting stapsgewijs met in totaal circa € 500 te verhogen.

De leden van de fractie van 50PLUS vragen om een historisch overzicht van de microbedragen van alle heffingskortingen. De in bijlage 2 opgenomen tabellen 1 tot en met 5 geven een historisch overzicht voor microbedragen van de arbeidskorting, algemene heffingskorting, ouderenkorting, alleenstaande ouderenkorting en de inkomensafhankelijke combinatiekorting.

De leden van de fractie van 50PLUS vragen wat het totaal aan algemene heffingskorting en arbeidskorting is voor niet AOW-ers en wat het totaal aan algemene heffingskorting en ouderenkorting is voor AOW'ers voor de jaren 2001 tot en met 2016. In de in bijlage 3 opgenomen tabellen 1 en 2 geven een meerjarenoverzicht voor de gevraagde totalen voor alleenstaanden met een belastbaar inkomen in box 1 van € 0 tot en met € 120.000, in stappen van € 10.000. Omwille van de leesbaarheid is er niet voor gekozen om het meerjarenoverzicht in een grafiek weer te geven.
Het lid van de fractie 50PLUS vraag naar een overzicht van het budgettaire beslag van de heffingskortingen voor werkende niet AOW-ers en voor niet AOW-ers voor de jaren 2001–2008–2016 en wat het budgettaire beslag zou zijn geweest in 2016 als de heffingskortingen alleen verhoogd zouden zijn met de tabelcorrectiefactor sinds 2001. Daarnaast vraagt het lid om het aandeel van de AOW- en AWBZ-premie in de heffingskortingen. Het is niet mogelijk om deze bedragen te geven voor 2001 en 2008. In plaats daarvan is in de hierna opgenomen tabel daarom een overzicht gegeven van het budgettaire beslag van de heffingskortingen voor het jaar 2012, het begin van de kabinetsperiode en voor 2016 voor de algemene heffingskorting, arbeidskorting, inkomensafhankelijke combinatiekorting en de ouderkortingen. In de laatste kolom wordt het budgettaire beslag van de heffingskortingen weergegeven indien deze alleen met de tabelcorrectiefactor zou zijn verhoogd (dus zonder beleid).

Tabel 11: Budgettair beslag heffingskortingen 2012 en 2016

in mln euro	2012	2016	2016 zonder beleid
Werkenden 65-minners			
Algemene heffingskorting	16,7	13,4	17,7
Arbeidskorting	9,9	16,8	10,5
Ink.afh. combinatiekorting	1,6	1,8	1,6
Ouderkortingen	0,4	0,0	0,4
Totaal	28,6	32,0	30,2
AOW-deel	15,4	15,6	14,8
AWBZ/WLZ-deel	10,5	8,4	8,0
Alle 65-minners			
Algemene heffingskorting	20,4	16,7	21,4
Arbeidskorting	9,9	16,8	10,5
Ink.afh. combinatiekorting	1,6	1,8	1,6
Ouderkortingen	0,5	0,0	0,5
Totaal	32,4	35,3	34,0
AOW-deel	17,5	17,3	16,6
AWBZ/WLZ-deel	11,9	9,3	9,0

Het lid van de fractie 50PLUS vraagt welke soorten heffingskortingen een AOW-premiedeel hebben. Dit zijn alle heffingskortingen, behalve de ouderenkorting en de alleenstaande ouderenkorting en de korting voor groen beleggen.

Het lid van de fractie 50PLUS vraagt of de indruk juist is, dat de werkelijke AOW-premie niet meegroeit met de welvaartsvaste AOW-uitkering, en dat ouderen hierdoor via de fiscalisering in wezen in toenemende mate meebetalen aan de financiering van hun eigen AOW. De AOW-premie is gemaximeerd op 17,9% en daardoor niet lastendekkend. Dat betekent dat de ontvangsten aan AOW-premie geen directe relatie hebben met de uitgaven aan AOW en deels uit de algemene middelen worden betaald. Hier betaalt iedereen aan mee via de belastingheffing, zowel ouderen als jongeren. Daarnaast is sinds 2011 een houdbaarheidsbijdrage ingevoerd. Hierdoor wordt het draagvlak voor de financiering van de oudedagsvoorziening verbreedt door ouderen een houdbaarheidsbijdrage naar draagkracht te vragen.

De leden van de fractie van de PVV vragen wat de budgettaire effecten zijn voor het volledig terugdraaien van de afbouw van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting met ingang van 2016. De hierna opgenomen tabel presenteert de budgettaire effecten voor de jaren 2016 en 2017 en het structurele effect.

Tabel 12: Budgettair effect terugdraaien afbouw overdraagbaarheid AHK

(in mln)	2016	2017	Structureel
Budgettair effect	– 390	– 460	– 1.300

Het lid Van Vliet vraagt of het kabinet een naamswijziging van de algemene heffingskorting overweegt, aangezien er geen sprake meer is van een algemene korting. Het kabinet heeft niet overwogen om de naam van de algemene heffingskorting te wijzigen.

De leden van de fractie van de SP vragen wat de opbrengst is wanneer de arbeidskorting afgetopt wordt op € 70.000. Binnen de huidige systematiek van de arbeidskorting is dit te bereiken door het afbouwpercentage van de arbeidskorting aan te passen zodanig dat de arbeidskorting nul bedraagt bij € 70.000. Het afbouwpercentage wordt in dat geval 8,623% in 2016 en de opbrengst hiervan is € 1,9 miljard.

De leden van de fractie van de PvdA vragen hoeveel huishoudens gebruik maken van de inkomensafhankelijke combinatiekorting. Dat zijn er circa 930.000. Daarnaast vragen deze leden vanaf welke hoogte van de inkomensafhankelijke combinatiekorting er volgens het kabinet serieuze verzilveringsproblemen optreden. Met de maatregelen in het Belastingplan 2016 krijgen 6,4% van de huishoudens een (gedeeltelijk) verzilveringsprobleem bij de inkomensafhankelijke combinatiekorting. Samen kunnen zij 2,8% van de korting (ten dele) niet verzilveren. Zonder de verhoging uit het Belastingplan 2016 zouden deze percentages uitkomen op respectievelijk 4,8% en 2,6%.

Het lid Klein vraagt of het kabinet bereid is om de afbouw van de ouderenkorting meer geleidelijk te laten verlopen. De ouderenkorting is primair bedoeld als fiscale tegemoetkoming voor ouderen met een lager inkomen. Het kabinet is daarom niet voornemens om de afbouw geleidelijker te laten verlopen.

Het lid Van Vliet vraagt te bevestigen dat wanneer het inkomen van een belastingbetaler gedurende het jaar wijzigt, de op- en afbouwpercentages bij de heffingskortingen bijdragen aan het toenemen van de verschillen tussen de voorlopige en definitieve belastingaanslag. Ook vraagt dit lid of de verschillen hierdoor toenemen. Wijzigingen in het inkomen gedurende het jaar kunnen gevolgen hebben voor de marginale belastingdruk. Het verschil in marginale belastingdruk kan veroorzaakt worden doordat de belastingplichtige terecht komt in een andere schijf van de inkomstenbelasting, of te maken krijgt met (het stoppen van) de op- of afbouw van een heffingskorting. In het algemeen geldt dat afwijkingen tussen de eerste voorlopige aanslag en de definitieve aanslag groter zijn naarmate het verschil in marginale belastingdruk tussen het oude en nieuwe inkomen groter zijn. Soms zorgt de inkomensafhankelijkheid van heffingskortingen voor grotere verschillen in marginale belastingdruk en soms juist voor kleinere verschillen. De afbouw van de algemene heffingskorting zorgt bijvoorbeeld juist voor een kleiner verschil in marginale belastingdruk tussen inkomens in de derde en in de vierde schijf van de inkomstenbelasting. Ook ontstaat er een verschil tussen de eerste voorlopige aanslag en de definitieve aanslag bij een wijziging van het inkomen bij inkomensafhankelijke heffingskortingen die enkel in de inkomstenbelasting zitten, zoals de inkomensafhankelijke combinatiekorting. De loonheffing houdt dan bij een wijziging van het loon geen rekening met de gevolgen voor de inkomensafhankelijke combinatiekorting. De definitieve aanslag doet dit wel. Afhankelijk van de situatie en afhankelijk van de heffingskorting die het betreft, kunnen de in dit Belastingplan opgenomen voorstellen leiden tot een gelijke, tot een grotere of tot een kleinere afwijking tussen de eerste voorlopige aanslag en de definitieve aanslag. Wanneer een belastingplichtige een wijziging van de hoogte van het inkomen tijdig doorgeeft aan de Belastingdienst, dan wordt een nieuwe voorlopige aanslag vastgesteld, waarbij rekening gehouden wordt met het gewijzigde inkomen. De definitieve aanslag zal dan niet noemenswaardig afwijken van de laatste voorlopige aanslag.

De leden van de fractie van de PVV vragen of er een filosofie achter de verschillende heffingskortingen zit of dat er louter sprake is van fiscaal instrumentalisme richting groei en werk. De verschillende heffingskortingen dienen zowel als een korting op de te betalen belasting als om de arbeidsparticipatie te bevorderen. Deze tweeledige doelstelling is niets nieuws en gold ook al bij de introductie van de heffingskortingen in 2001. Over de arbeidskorting wordt in de memorie van toelichting van de Wet inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001) het volgende gemeld: «Om het verrichten van betaalde arbeid aantrekkelijker te maken wordt een specifieke heffingskorting voor werkenden ingevoerd, de arbeidskorting.»[7] Uiteraard is de vormgeving van de arbeidskorting in de loop van de tijd gewijzigd, maar de oorspronkelijke (instrumentele) doelstelling is ongewijzigd gebleven. Zij is zelfs een steeds belangrijkere rol gaan spelen. Voor de algemene heffingskorting geldt in mindere mate dat deze als oogmerk de bevordering van de arbeidsparticipatie heeft. Niettemin speelt deze doelstelling wel degelijk ook een rol bij de algemene heffingskorting. Sinds 2009 wordt immers de uitbetaling van de algemene heffingskorting aan de minstverdienende partner afgebouwd. Deze maatregel dient onmiskenbaar ter bevordering van de arbeidspartici-

[7] Kamerstukken II1998/1999, 26 727, nr. 3, pag. 23.

patie.[8] De door het kabinet voorgestelde aanpassingen van de heffingskortingen zijn daarom geen wezenlijke trendbreuk met de oorspronkelijke en al langer bestaande filosofie van deze kortingen. Het accent is in de loop van de tijd wel meer op het bevorderen van de arbeidsparticipatie komen te liggen.

De leden van de fractie van D66 vragen naar het bedrag dat nodig is om via deze werknemerskorting het verschil in fiscale behandeling tussen werknemers in loondienst en zelfstandigen te verminderen met bijvoorbeeld respectievelijk 25, 50 of 100 procent. In het rapport IBO zzp wordt ingegaan op het verschil in kosten voor IB-ondernemers en werknemers bij gelijk netto besteedbaar inkomen.[9] Door introductie van het LIV (budgettair beslag € 500 miljoen) wordt dit verschil op WML-niveau verkleind. Het gaat om circa € 2.000 per jaar voor iedereen tussen de 100% en 110% WML, en om circa € 1.000 per jaar voor iedereen tussen 110% en 120% WML en raakt daarmee circa 350.000 werknemers. Het bedrag dat nodig is voor verdere verkleining van dit verschil door middel van lastenverlichting voor werknemers, bijvoorbeeld een werknemerskorting, is afhankelijk van de vormgeving van het instrument en de gekozen financiering. Uit de omvang van het verschil in kosten voor opdrachtgevers en werkgevers wordt duidelijk dat het benodigde bedrag voor het verkleinen daarvan aanzienlijk zal zijn.

Overig

De leden van de fractie het CDA constateren dat het kabinet het draagkrachtprincipe bij belastingheffing laat varen en vragen of het kabinet bereid is onderzoek te laten doen naar in welke mate draagkracht nog leidend is in ons belastingstelsel. Het kabinet herkent zich niet in de constatering van deze leden. Juist bij de maatregelen uit het vijfmiljardpakket is binnen de doelstelling van werkgelegenheid en vereenvoudiging gekeken naar daagkracht. Zo wordt voor een grote groep mensen de wig verkleind en niet specifiek voor een bepaalde groep. Een onderzoek acht het kabinet dan ook niet nodig.

De leden van de fractie van de PVV vragen het kabinet of de burger door het fiscaal instrumentalisme nog wel kan inzien wat de gevolgen zijn van een beslissing om te gaan werken of dat er sprake is van een staat van onzekerheid.
Het kabinet ziet belastingen als een belangrijk instrument om de arbeidsparticipatie te bevorderen. Met het vijfmiljardpakket stimuleert het kabinet mensen om te gaan werken en of meer te gaan werken. Dit leidt naar verwachting ook tot resultaat. Uit de doorrekening van dit pakket door het CPB blijkt dat het vijfmiljardpakket naar verwachting tot structureel 35.000 extra banen leidt. Alle groepen werkenden gaan er in 2016 op vooruit. Daarnaast geldt voor grote groepen ook dat meer werken lonender wordt, omdat de marginale druk daalt. De onzekerheid of meer werken echt loont neemt met de voorgestelde maatregelen daarom juist af.

De leden van de fractie van de PVV vragen of het kabinet nog steeds van mening is dat belastingheffing het hoofddoel van belasting zou moeten zijn en dat geen sprake zou moeten zijn van instrumentalisme. Zoals

[8] Ook in 2001 was het bevorderen van de arbeidsparticipatie overigens al een nevendoelstelling van de algemene heffingskorting. Over deze heffingskorting staat opgetekend: »Mede om de hierboven beschreven effecten te voorkomen wordt in het nieuwe stelsel de belastingvrije som vervangen door een heffingskorting. De netto waarde van de heffingskorting is niet afhankelijk van het marginale belastingtarief. Daardoor verdwijnt het hierboven beschreven negatieve inkomenseffect en wordt het aantrekkelijker voor partners om (meer) te gaan werken.« Kamerstukken II,1998/1999, 26 727, nr. 3, pag. 13.

[9] IBO Zelfstandigen zonder personeel, pag. 38 (figuur 3.3). Zie ook bijlage 4 van het rapport.

aangegeven in de brief Keuzes voor een beter belastingstelsel[10] is het verminderen van het aantal belastinguitgaven meegenomen in de oriëntatie naar een beter belastingstelsel. Tot op heden is echter gebleken dat er onvoldoende draagvlak is om het aantal belastinguitgaven substantieel terug te dringen. Desalniettemin zal het kabinet er naar blijven streven om het aantal belastinguitgaven terug te dringen om zo een eenvoudiger en meer effectief belastingstelsel tot stand te brengen.

De leden van de fractie van het CDA informeren naar de verzilveringsproblemen bij alleenstaande ouders die in deeltijd werken of het wettelijke minimumloon verdienen. Bij doorgang van het Belastingplan 2016 ligt het punt waarop een alleenstaande ouder na aftrek van de heffingskortingen (algemene heffingskorting, arbeidskorting en inkomensafhankelijke heffingskorting) belasting gaat betalen in 2016 op een inkomen van circa € 20.000.

Het lid Van Vliet vraagt of het wenselijk is bij de voorlopige aanslagen eenzelfde systematiek toe te passen als bij de toeslagen, waarbij wijzigingen in het inkomen doorgegeven dienen te worden, om te voorkomen dat er later een hogere aanslag inkomstenbelasting volgt. De systemen van toeslagen en van de inkomstenbelasting zijn weliswaar niet helemaal vergelijkbaar maar het is voor burgers inderdaad raadzaam om bij de voorlopige aanslag goed te kijken naar de geschatte hoogte van het inkomen en wijzigingen van de hoogte van het inkomen tijdens het jaar direct door te geven. Indien dit geschatte inkomen te hoog of te laag is kan, een verzoek om wijziging worden ingediend.

4. Herziening box 3

De leden van de fractie van het CDA vragen waarom het plan voor box 3 niet wordt losgekoppeld van het Belastingplan. Daarnaast verzoeken zij dit voorstel in een apart wetsvoorstel in te dienen en voorafgaand aan deze indiening onderzoek te doen naar de juridische houdbaarheid van het voorgestelde systeem en naar ontwijking. Ook de leden van de fractie van 50PLUS vragen waarom de herziening van box 3 deel uitmaakt van dit wetsvoorstel.
Het kabinet vindt dat het voorstel voor box 3 in het Belastingplan 2016 hoort omdat dit in de visie van het kabinet onderdeel is van een totaalpakket waarbij lasten op arbeid omlaag gaan en vermogensinkomsten eerlijker worden belast. Het voorstel voor box 3 is in het Belastingplan 2016 opgenomen, een jaar voor inwerkingtredingtreding, omdat de uitvoering door de Belastingdienst tijd nodig heeft. Box 3 is bijvoorbeeld van belang voor het vaststellen van de voorlopige aanslag. Als het voorstel onderdeel zou uitmaken van Belastingplan 2017, waarbij het voorstel nog steeds in werking zou treden in 2017, is het niet mogelijk voor box 3 een correcte voorlopige aanslag op te leggen. Op de juridische houdbaarheid van het voorgestelde systeem wordt hierna ingegaan. Belastingontwijkend gedrag, waarbij de randen van het stelsel worden opgezocht, wordt permanent gemonitord, ook na deze wetswijziging.

De leden van de fractie van de VVD vragen hoeveel belastingplichtigen er per saldo op vooruit gaan in box 3. Er zijn circa 3,3 miljoen belastingplichtigen die belasting betalen in box 3 en daarvan gaan er circa 3 miljoen er op vooruit. Door verhoging van het heffingvrije vermogen zullen bijna een kwart miljoen mensen niet langer belasting betalen in box 3.

---

[10] Kamerstukken II 2014/15, 32 140, nr. 5.

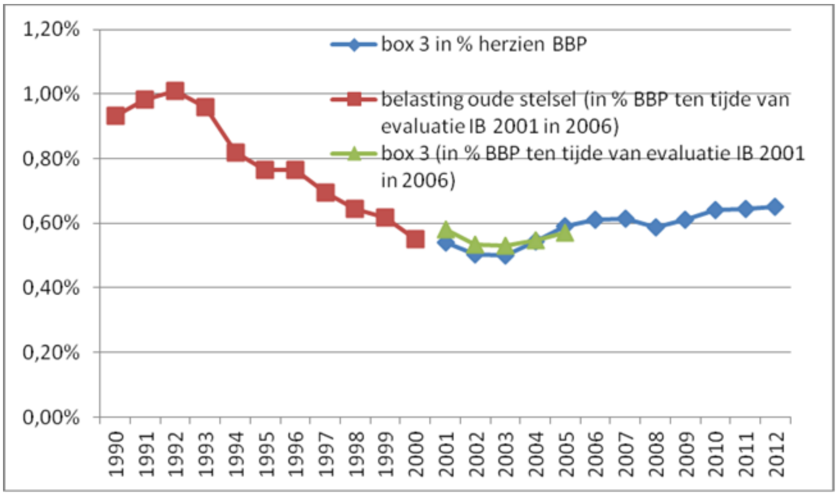
De leden van de fractie van de PvdA vragen of het klopt dat juist het huidige ongedifferentieerde tarief niet neutraal is omdat er een fiscale prikkel van uitgaat om meer risico te nemen, omdat de effectieve belastingdruk op risicovrij belegd vermogen nu veel hoger is dan op risicovol vermogen. Ook de leden van de fracties van het CDA, D66, 50PLUS en de SP vragen of de nieuwe systematiek niet leidt tot prikkels om meer risico te nemen bij grotere vermogens. De prikkel om over te gaan tot risicovolle beleggingen is in beide systemen even groot. Zowel in het huidige ongedifferentieerde systeem als in het voorgestelde gedifferentieerde systeem is het individueel te betalen belastingbedrag alleen afhankelijk van de hoogte van het vermogen. Als het vermogen op 1 januari bekend is, wordt het forfaitaire rendement bepaald ongeacht de werkelijke inkomsten. Dat forfaitaire rendement wordt tegen 30% belast. Meer of minder feitelijke opbrengst leidt in beide systemen, gegeven het vermogen op 1 januari, niet tot meer of minder belasting. De prikkel om meer opbrengst te verkrijgen door meer risico te nemen is dus in beide systemen gelijk.

Op macroniveau pakt de huidige box 3-heffing regressief uit voor huishoudens boven het heffingvrije vermogen. Dit stelt ook het CPB vast (CEP 2015). Dat is het gevolg van de wijze waarop beleggingsportefeuilles gemiddeld zijn samengesteld bij verschillende vermogens en de gemiddelde rendementen op de verschillende vermogenstitels. In het voorstel wordt daarom gewerkt met een gemiddelde vermogensmix per vermogensklasse en verschillende gemiddelde rendementen voor sparen en beleggen. Dit resulteert in een forfaitair rendement dat alleen afhankelijk is van de hoogte van het vermogen. De voorgestelde systematiek sluit gemiddeld beter aan bij het werkelijk behaalde rendement, zodat naar de mening van het kabinet gemiddeld de door sommigen gepercipieerde prikkel om meer risico te nemen als gevolg van de hoogte van het forfaitair rendement, zal afnemen. Het kabinet verwacht een dergelijk gedragseffect dan ook niet als gevolg van de nieuwe systematiek.

De leden van de fractie van de SP vragen naar de omvang van het onbedoelde gebruik en het budgettaire beslag van de ontwijking van de belasting op vermogensinkomsten voor invoering van het boxenstelsel en in hoeverre de reparatiewetgeving budgettair effect heeft gehad. Tevens vragen deze leden of het kabinet de opbrengst van de belasting uit vermogensinkomsten langjarig, dus ook voor invoering van het boxensysteem, kan weergeven.
Voor 2001 was sprake van een voortdurende daling van de belastingopbrengst met betrekking tot de inkomsten uit vermogen. Los van het oordeel of bijvoorbeeld het gebruik van groeifondsen door belastingplichtigen als onbedoeld of ontwijkgedrag moet worden gekarakteriseerd, is het een feit dat de belastingopbrengst voortdurend daalde, ondanks het feit dat de vermogens stegen. Met de invoering van box 3 is de grondslagerosie gestopt en is de opbrengst meer solide geworden. In de hierna opgenomen grafiek[11] is weergegeven hoe de belastingopbrengst als percentage van het Bruto Binnenlands Product zich heeft ontwikkeld, inclusief de periode voor invoering van box 3. De vraag hoe groot de opbrengst is van het stoppen van de grondslagerosie door de invoering van box 3 kan niet worden beantwoord, omdat dan bekend zou moeten zijn hoe de grondslagerosie zich met het regime van voor 2001 zou hebben ontwikkeld na 2001.

[11] In de grafiek is voor de jaren 1990–2000 het BBP niet herzien, zodat de grafiek ongewijzigd is ten opzichte van de grafiek die in de evaluatie van de Wet IB 2001 in 2006 is opgesteld. Dit jaar heeft een revisie van het BBP plaatsgevonden. Voor de periode 2001–2012 zijn deze BBP-cijfers gebruikt.

Grafiek 1: (berekende) belastingopbrengsten over vermogen en vermogensinkomsten, voor en na belastingherziening 2001 (in % BBP)

De leden van de fractie van de SP vragen naar welke beleggingsproducten voor invoering van de Wet IB 2001 werd gevlucht door belastingplichtigen. Voorts vragen zij welke reparaties hiertegen zijn verricht en in hoeverre destijds is gekozen voor het verbreden van de heffingsgrondslag.

Onder het systeem van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 werden talrijke producten opgezet om belastbare vermogensinkomsten om te zetten in onbelaste vermogensgroei. Bij deze producten stond de Belastingdienst voor de complexe taak de vermogensgroei fiscaal te herkwalificeren tot vermogensinkomsten. De jurisprudentie hieromtrent is uitvoerig. Voorbeelden van producten zijn rentegroeifondsen waarbij de volledige nettowinst werd herbelegd, waardoor de particuliere belegger geen belaste winstuitkeringen ontving. Het rendement kwam terug in de vorm van een onbelaste stijging van de koers van het aandeel in het rentegroeifonds. Oorspronkelijk konden deze producten ook gefinancierd worden met een lening, waarvan de rente aftrekbaar was. Dit leidde tot een onbelaste vermogensaanwas en aftrekbare rentekosten. Tegen de aftrekbaarheid van de rentekosten is reparatiewetgeving ingevoerd. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor vruchtgebruik/blooteigendomconstructies. Belastingplichtigen en hun adviseurs bedachten vervolgens echter nieuwe producten om deze reparatiewetgeving en jurisprudentie te omzeilen.

De leden van de fractie van de SP vragen of het boxensysteem een ander soort van ontwijking heeft teweeggebracht. Het kabinet heeft hierover geen kwantitatieve informatie, maar zoals uit de hiervoor opgenomen grafiek blijkt is de opbrengst van box 3 als percentage van het Bruto Binnenlands Product sinds de invoering stabiel tot licht stijgend.

De Commissie Van Dijkhuizen heeft voorgesteld om het forfaitaire rendement in box 3 te koppelen aan het vijfjaars voortschrijdend gemiddelde van de rente op spaarrekeningen en deposito's. Ten tijde van het verschijnen van het rapport van die commissie zou het forfaitaire rendement dan 2,4% zijn geweest. De leden van de fractie van het CDA vragen of het kabinet heeft overwogen dit voorstel over te nemen en wat de overweging is geweest om dat niet te doen. Voor het forfaitaire rendement op spaargeld wordt dezelfde indicator gebruikt als die de Commissie Van Dijkhuizen voorstelde. Ook wordt het forfaitaire rendement conform de aanbevelingen van de Commissie Van Dijkhuizen

voortaan jaarlijks aangepast aan de werkelijke ontwikkelingen. Het kabinet wil echter ook rekening houden met het feit dat ongeveer de helft van het box 3-vermogen niet uit spaargeld bestaat. Verder heeft het kabinet eerder aangegeven[12] dat een budgetneutrale aanpassing van de vermogensrendementsheffing het uitgangspunt is bij een hervorming van box 3. Het voorstel van de Commissie Van Dijkhuizen zou bij invoering in 2014 en een forfaitair rendement van 2,4% in het startjaar € 1,5 miljard kosten.

De leden van de fracties van D66 en de SP vragen om een jaarlijkse rapportage over de voortgang van het onderzoek naar het belasten van werkelijke rendementen. Het lid Klein vraagt of het kabinet voornemens is naar zo een systeem toe te werken en wanneer dat zou kunnen worden ingevoerd. Het lid van de fractie van 50plus vraagt hóe het kabinet naar zo een systeem gaat toewerken, naar het snelst denkbare tijdpad en waarom de evaluatie niet na twee jaar kan plaats vinden. De leden van de fractie van het CDA vragen of er voor het eerst in 2020 wordt bekeken of zo een belasting mogelijk is. De leden van de fractie van de VVD hopen dat in dat jaar het volledig belasten van de werkelijke winst haalbaar zal zijn.
Ook voor het kabinet is het gewenste eindbeeld een heffing waarbij de werkelijke, individueel gerealiseerde rendementen zo goed mogelijk worden benaderd. Het kabinet gaat daarmee aan het werk en zal hier volgend jaar bij de behandeling van het Belastingplan 2017 op terug komen. Dan zal ook duidelijker zijn welke stappen genomen moeten worden en wat de voor- en nadelen van verschillende alternatieven zijn, zoals de leden van de fractie van het CDA vragen. Het is nog niet te zeggen wanneer de werkzaamheden van het kabinet tot een concreet (wets)voorstel kunnen leiden, zoals de leden van de fracties van D66 en de VVD willen weten. De ervaring met het belasten van inkomsten uit vermogen leert dat juist bij concrete invulling complexiteit kan ontstaan of constructiemogelijkheden moeten worden afgesneden. Er moet dan ook heel goed worden nagedacht over de vormgeving en over mogelijke ontwijkingsconstructies. Daarna moeten de systemen door de hele keten worden aangepast aan de nieuwe wijze van belasting heffen. De Belastingdienst is maar een deel van die keten en daarbuiten zijn er nog meer belangrijke schakels. Het kabinet denkt hierbij bijvoorbeeld aan de financiële instellingen. Zonder deze ketenpartners is het ontwerp en het implementeren van een beter systeem niet mogelijk. Het kabinet zal uiteraard het parlement van de voortgang van de werkzaamheden op de hoogte houden, te beginnen volgend jaar bij de behandeling van het belastingplan. Verderop in deze nota ga ik uitgebreid in op de vragen die spelen bij het belasten van de werkelijke individuele rendementen uit sparen en beleggen.

De leden van de fractie van het CDA vragen of het kabinet heeft overwogen om voor spaargeld alvast over te gaan op een heffing op basis van het werkelijke rendement. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen in dit verband of het niet eenvoudig mogelijk is om de werkelijk ontvangen rente op spaargeld te belasten als een belastingplichtige kan aantonen dat hij jaar op jaar alleen maar rendement haalt uit sparen. Het kabinet heeft de mogelijkheid van een belastingheffing op de daadwerkelijk ontvangen rente op spaarrekeningen in combinatie met een heffing over een forfaitair rendement op overig vermogen onderzocht. Deze variant kent echter belangrijke bezwaren en is daarom afgewezen. Het belangrijkste bezwaar is dat arbitrage ontstaat door bijvoorbeeld het overige (forfaitair belaste) vermogen voor de peildatum te verkopen, op een spaarrekening te zetten en na de peildatum weer terug te kopen. De grondslag voor het forfaitaire rendement bij het overige vermogen is dan nihil en ook de werkelijk ontvangen rente is laag vanwege de korte

[12] Kamerstukken II 2014/15, 32 140, nr. 5.

periode dat het geld op een spaarrekening heeft gestaan. Dergelijke arbitrage is niet goed te bestrijden, omdat een verkoop van bijvoorbeeld effecten voor de peildatum ook zakelijke redenen kan hebben. Verder is bijvoorbeeld de toerekening van (de rente op) schulden aan enerzijds (het rendement op) spaargeld en anderzijds het forfaitair belaste vermogen ingewikkeld.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen waarom het kabinet ervoor heeft gekozen om te differentiëren naar een gemiddelde vermogensverdeling en niet naar de daadwerkelijke vermogenstitels die een belastingplichtige bezit. Een systeem dat een verschillend forfaitair rendement toekent aan elke vermogenstitel die de belastingplichtige daadwerkelijk bezit, leidt tot arbitrage. Een hoger forfait kan dan namelijk worden ontgaan door rond de peildatum het vermogen gedurende een korte periode voor een groter deel te laten bestaan uit vermogenstitels met een lager forfait, zoals spaargeld. Ook leidt deze variant tot afbakeningsproblematiek. De verschillende vermogenstitels moeten wettelijk worden afgebakend. Daarbij is het, denk ook aan de vele financiële «ontwijkproducten» voor 2001, aannemelijk dat met hybride producten (bijvoorbeeld spaarproducten met kenmerken van beleggingsproducten) de grenzen van de verschillende vermogenstitels zullen worden opgezocht. Dit vormt eveneens een arbitragerisico. Daarnaast kan discussie ontstaan over de vraag aan welke vermogenscategorie bepaalde schulden toegerekend moeten worden. Om de toerekening van schulden aan specifieke bezittingen te vermijden, zou een vast (negatief) forfaitair rendement aan schulden moeten worden toegekend.

De leden van de fractie van de PVV vragen wat de belastinginkomstenderving zou zijn als het forfaitair rendement jaarlijks wordt vastgesteld op het gemiddelde rendement van 5-jarige staatsobligaties voor vermogens tot € 200.000 en daarboven het werkelijke behaalde rendement als grondslag gehanteerd zou worden. Bij de beantwoording is er vanuit gegaan dat met de rente van 5-jarige staatsobligaties wordt bedoeld het 5-jarig gemiddelde van de rente op 10-jarige staatsobligaties. Voor de vermogens boven € 200.000 is voor het werkelijke rendement uitgegaan van de gemiddelde rendementen uit het kabinetsvoorstel. De budgettaire derving bedraagt in dit geval € 440 miljoen per jaar. Ook vragen deze leden naar het budgettaire effect van dit systeem bij een tarief van 50%. Als op de hiervoor beschreven variant een tarief wordt toegepast van 50% is er een extra budgettaire opbrengst van € 2,51 miljard.

Tegenbewijsregeling

De leden van de fracties van de ChristenUnie, de PVV, en D66 hebben vragen gesteld over het ontbreken van een tegenbewijsregeling. Zo vragen de leden van de fractie van de ChristenUnie waarom niet is voorzien in een uitvoerbare tegenbewijsregeling, bijvoorbeeld voor belastingplichtigen die alleen spaargeld en geen ander vermogen bezitten. De leden van de fractie van de PVV vragen of het kabinet bereid is een tegenbewijsregeling te introduceren voor de gevallen waarin de belastingdruk de 100% grens overschrijdt, de leden van de fractie van D66 vragen of het kabinet bereid is een onderzoek te doen naar de mogelijkheden van een tegenbewijsregeling als de afwijking van de individuele opbrengst aantoonbaar structureel is en aan een nader te bepalen percentage voldoet. De leden van de fractie van de SP vragen of een tegenbewijsregeling louter om uitvoeringstechnische redenen niet wordt ingevoerd.
Het introduceren van een tegenbewijsregeling verdraagt zich slecht met het forfaitaire karakter van box 3. De vraag is bij wie en bij welke situaties een tegenbewijsregeling moet aansluiten. Als het criterium is dat iemand

alleen spaartegoed mag hebben, is het eerste probleem waar je tegenaan loopt de te verwachten constructies rond de peildatum door tijdelijke aanpassingen van de beleggingsmix. Als alleen een belastingplichtige met uitsluitend spaargeld zich mag beroepen op de tegenbewijsregeling, dan wordt het eenvoudig om de belastingdruk vrijwel tot nihil te reduceren door voor de peildatum andere vermogenstitels, zoals effecten, te verkopen en het geld tijdelijk op een spaarrekening te zetten. De welwillende belastingplichtige met bijna alleen spaargeld en een paar aandelen zal zich miskend voelen. Het tweede probleem is dan ook de arbitraire afbakening van de tegenbewijsregeling tot een bepaalde groep belastingplichtigen. Dit zal een onrechtvaardigheidsgevoel oproepen bij degenen die er net buiten vallen met als gevolg juridische procedures, hetgeen nog een groter beslag legt op de uitvoering. Het derde probleem zijn de gedragseffecten. Het wordt voor een deel van de belastingplichtigen aantrekkelijk om hun beleggingsportefeuille (structureel) aan te passen zodat zij zich kunnen beroepen op de tegenbewijsregeling. Het aantal gebruikers neemt hierdoor nog verder toe, inclusief de bijbehorende uitvoeringsproblematiek. Het vierde probleem is de afbakening van de vermogenstitels waarop de tegenbewijsregeling ziet. Een tegenbewijsregeling voor spaargeld betekent dat spaartegoeden moeten worden afgebakend. Voor binnenlandse situaties lijkt dit nog wel te doen. Maar voor tegoeden die belastingplichtigen hebben uitstaan bij buitenlandse financiële instellingen, is dit eigenlijk niet te controleren. Denk bijvoorbeeld aan de vraag of sprake is van een spaartegoed of een beleggingsrekening. Als daarentegen wordt aangesloten bij een bepaalde maximale belastingdruk, zoals de leden van de fractie van de PVV suggereren, komt dit er feitelijk op neer dat de Belastingdienst de werkelijke inkomsten gedurende het gehele kalenderjaar moet kunnen controleren. De werkelijke inkomsten en aftrekbare kosten zullen nauwkeurig in de wet gedefinieerd moeten worden. Ervan uitgaande dat de vergelijking die deze leden voor ogen hebben ook ziet op de werkelijk behaalde vermogenswinsten en -verliezen mee, geldt dit ook voor de vermogensmutaties. Er moet dan, naast het forfaitaire systeem, een soort schaduwsysteem ontworpen worden om de werkelijke individuele vermogensinkomsten vast te stellen. Zoals elders in deze beantwoording is aangegeven, is dat op dit moment niet mogelijk. Uitvoeringstechnisch kent een tegenbewijsregeling het risico van honderdduizenden verzoeken om toepassing per jaar. Een dergelijk aantal handmatig te controleren verzoeken legt een ontoelaatbaar beslag op de capaciteit van de Belastingdienst. Het dwingt de Belastingdienst ook tot een daadwerkelijke beoordeling op momenten die de Belastingdienst zelf niet kan kiezen, omdat anders bij elk ongecontroleerd toegekend tegenbewijs het «nieuwe feit» verloren gaat met een doorwerking naar toekomstige jaren.

Specifieke groepen

De leden van de fractie van D66 vragen of het kabinet de mening deelt dat belastingplichtigen die de pensioengerechtigde leeftijd naderen, zzp'ers en andere ondernemers mogelijk disproportioneel worden getroffen door de voorgestelde box 3-herziening en dat de uitgangspunten van de voorgestelde box 3-herziening niet aansluiten bij een prudent beleggingsbeleid voor deze groep. Genoemde leden vragen ook naar de gevolgen voor andere specifieke groepen zoals verpachters en verhuurders van woningen die te maken hebben met een door de overheid gemaximeerd direct rendement dat lager ligt dan het veronderstelde rendement in de voorliggende box 3-herziening. Ook de leden van de fractie van 50PLUS vragen hiernaar.
Op grond van het voorstel wordt niet gekeken naar de wijze waarop het individuele vermogen feitelijk is belegd, maar naar de gemiddelde vermogensmix van alle belastingplichtigen samen bij een bepaalde

omvang van het vermogen. Zo een forfaitair systeem zal altijd enige ruwheid kennen. Niet in iedere individuele situatie sluit het behaalde rendement immers aan bij het veronderstelde rendement.
Ongeacht de herkomst en het doel van het opgebouwde vermogen gaat iedereen met een box 3-vermogen tot € 237.000 per persoon erop vooruit bij de invoering van dit voorstel. Dat is circa 90% van degenen die nu de box 3-heffing betalen.

Pacht- en huurovereenkomsten vormen bijzondere gevallen, omdat de lopende inkomsten uit deze vermogenstitels in sommige gevallen door de wet beperkt zijn. Het forfaitair rendement beoogt naast de lopende inkomsten ook rekening te houden met vermogensmutaties door waardestijging. Bij het bepalen van het langetermijnrendement voor onroerende zaken is echter alleen gekeken naar waardemutaties en is voorzichtigheidshalve verondersteld dat lopende inkomsten daaruit zoals huurinkomsten, wegvallen tegen de kosten. Bij onroerende zaken is dus uitgegaan van de waardestijging, en niet van de huur- of pachtinkomsten.

Ook nu is in de Wet IB 2001 rekening gehouden met de bijzondere situatie bij huur en pacht. De waarde in het economische verkeer van verhuurde woningen wordt bepaald aan de hand van artikel 5.20 van de Wet IB 2001. Het waardedrukkende effect is afhankelijk van de jaarlijkse huur als percentage van de WOZ-waarde. Als de huur bijvoorbeeld minder dan 1% van de WOZ-waarde van de woning bedraagt, dan is in 2015 het waardedrukkende effect 55%. Voor de waardering van verpachte landbouwgronden publiceert de Belastingdienst ieder jaar cijfers. In deze publicatie worden rekenregels gegeven voor de bepaling van de waarde, rekening houdend met het waardedrukkende effect van verpachting. Stel dat de belastingplichtige landbouwgrond ter waarde van € 50.000 bezit, waarvoor een pachtovereenkomst is gesloten die nog 20 jaar loopt. De gemaximeerde pachtinkomsten bedragen 2%, oftewel € 1.000. Voor box 3 wordt de landbouwgrond gewaardeerd op 50% (dit is een hoger percentage als de resterende looptijd korter is) van € 50.000, te weten € 25.000 in verband met het waardedrukkende effect van de verpachting. Ten opzichte van deze lagere grondslag bedraagt het rendement 4% (€ 1.000 van € 25.000).

Tot slot, het maken van uitzonderingen, bijvoorbeeld voor vermogende voorzichtige beleggers of spaarders, voor zzp'ers en andere ondernemers, voor belastingplichtigen die de pensioengerechtigde leeftijd naderen of voor verpachters en verhuurders van woningen, zou afbreuk doen aan het forfaitaire systeem. Het zou tot vergelijkbare problematiek leiden zoals hiervoor is uiteengezet in de beantwoording op vragen over een tegenbewijsregeling.

In antwoord op de vraag van het lid Klein naar de gevolgen voor ouderen met een vermogen lager dan € 50.000 die vooral sparen, wordt opgemerkt dat de door hem bedoelde groep ouderen in het voorstel minder belasting in box 3 gaat betalen

De leden van de fractie van de SGP vragen hoeveel vermogen onder het pachtprijzenbesluit valt en hoeveel van de belastingplichtigen een pachtvermogen hebben met een waarde van meer dan € 100.000 en van meer dan € 1 miljoen. De leden van de fractie van de VVD vragen of er zicht is op hoeveel mensen alleen vermogen hebben in grond en opstal. Ongeveer 40% van de landbouwgronden in Nederland is verpacht. Hiervan is 45% verpacht met een prijscontrole. De verpachte landbouwgronden zijn voor het grootste deel in het bezit van een rechtspersoon of behoren tot het ondernemingsvermogen. Uit de aangiften box 3-vermogen is op centraal niveau geen informatie beschikbaar hoeveel

pachtvermogen wordt aangegeven of hoeveel belastingplichtigen pachtvermogen aangeven.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of het kabinet overwogen heeft om aan te sluiten bij de tarieven van box 1 en waarom er gestreefd is naar budgetneutraliteit. In de stelselbrief is aangegeven dat een verhoging van de vermogensrendementsheffing niet voor de hand ligt.[13] Hoewel de mogelijkheden om geld uit het zicht van de Belastingdienst te houden door het geld naar het buitenland te verplaatsen aan het afnemen zijn, is kapitaal nog steeds mobieler dan arbeid. Een mogelijke verstoring waarmee bij belasting op inkomsten uit vermogen rekening moet worden gehouden is dan ook uitwijking. Daarin ziet het kabinet een reden om inkomsten uit kapitaal lager te blijven belasten dan inkomsten uit arbeid. Ook andere landen belasten de inkomsten uit kapitaal lager dan die uit arbeid. Voorbeelden hiervan zijn de belasting op inkomsten uit vermogen (Kapitalertragsteuer) in Duitsland, de zogenoemde roerende en onroerende voorheffing in België, de belasting op vermogenswinsten (capital gains tax) in het Verenigd Koninkrijk en de duale belastingsystemen in de Scandinavische landen.
Het lid Klein vraag of het kabinet om de uitvoeringskosten te verlagen de belasting op vermogensinkomsten wil overbrengen naar box 1 als de informatievoorziening het mogelijk maakt om het werkelijke geëffectueerde rendement te belasten en welke bezwaren daartegen bestaan. Voor de uitvoeringskosten maakt het niet uit of werkelijke individuele rendementen worden belast in box 1 of in box 3. De hoeveelheid benodigde informatie blijft immers gelijk.

Het kabinet is het met het lid Klein eens dat bij een belasting op werkelijke inkomsten uit vermogen in principe ook een systeem van verliesverrekening hoort. De modaliteiten van zo een systeem vragen om een nadere uitwerking. De relevante uitgangspunten daarbij zijn onder andere rechtvaardigheid, uitvoerbaarheid en de mogelijkheden tot belastingontwijking en arbitrage.

Het lid Klein vraagt of juist de mensen met een hoger inkomen een verschil ondervinden tussen het werkelijk behaald rendement en de forfaitaire heffing en daarom massaal bezwaar gaan maken. Uit de belastingaangiften blijkt dat naarmate het vermogen toeneemt, in toenemende mate in andere vermogenstitels dan spaargeld wordt belegd. Uit de gemiddelde rendementen die in de markt worden behaald blijkt dat die andere vermogenstitels andere, gemiddeld hogere rendementen geven dan op spaargeld. Dat heeft het kabinet tot uitdrukking gebracht in het voorgestelde forfaitaire belastingregime voor de vermogensinkomsten.

Ouderentoeslag

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen wat de gevolgen zijn voor de toeslagen van de verhoging van het heffingvrije vermogen. Het lid Klein vraagt wat de verhoging van het heffingvrije vermogen betekent voor het aantal mensen dat in aanmerking komt voor toeslagen en wat dit budgettair betekent. Ook de leden van de fractie van de SGP vragen wat de financiële gevolgen voor de vermogenstoets van toeslagen en eigen bijdragen zijn, aangezien naar verwachting 240.000 minder mensen belasting in box 3 verschuldigd zullen zijn. Verder merkt het lid Klein op dat afschaffing van de ouderentoeslag consequenties kan hebben voor het recht op bijvoorbeeld zorgtoeslag en huurtoeslag. Hij verzoekt het

[13] Kamerstukken II 2014/15, 32 140, nr. 5.

kabinet inzichtelijk te maken hoeveel mensen dit betreft en welke budgettaire consequenties dit heeft.

Alleen belastingplichtigen met een vermogen kleiner dan het heffingvrije vermogen in box 3 komen in aanmerking voor huurtoeslag. Ook voor de vraag of iemand in aanmerking komt voor zorgtoeslag en kindgebonden budget is de hoogte van het heffingvrije vermogen in box 3 relevant. Door de verhoging van het heffingvrije vermogen komen dus meer mensen potentieel in aanmerking voor deze toeslagen. Dit leidt tot hogere uitgaven. De precieze omvang daarvan wordt gekoppeld aan de invoering van de herziening van box 3 en in kaart gebracht richting de begrotingsvoorbereiding 2017.

Vorig jaar hebben beide Kamers ingestemd met het afschaffen van de ouderentoeslag per 1 januari 2016 als onderdeel van het Belastingplan 2015. De ouderentoeslag in box 3 wordt afgeschaft om ouderen wat betreft de omvang van het heffingvrije vermogen in box 3 gelijk te behandelen met andere belastingplichtigen. Uit het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) ouderen uit 2013[14] is gebleken dat de inkomens- en vermogenspositie van ouderen de afgelopen twee decennia is verbeterd ten opzichte van andere huishoudens, zodat een uitzonderingspositie niet meer op zijn plaats is. De maatregel past in het streven het fiscale stelsel te vereenvoudigen. De Belastingdienst heeft een communicatieplan om ervoor te zorgen dat de betrokkenen tijdig en goed geïnformeerd worden over de effecten van deze maatregel. In het Belastingplan 2015 is berekend dat het budgettaire effect van deze maatregel € 135 miljoen bedraagt en aan toeslagen wordt een besparing van € 55 miljoen gerealiseerd. Zoals ook gemeld in de antwoorden op de vragen van de vaste commissie voor Financiën aan de Minister van Financiën over de Macro Economische Verkenning (2016) van het Centraal Planbureau (CPB)[15] verliezen tussen de 15.000 en 20.000 huishoudens de zorgtoeslag en circa 10.000 huishoudens hun huurtoeslag door het afschaffen van de ouderentoeslag. Hierbij geldt wel dat een persoon jonger dan 65 jaar met hetzelfde inkomen en vermogen ook geen recht heeft op deze toeslagen. Om deze redenen vindt het kabinet deze maatregel goed verdedigbaar en ziet het kabinet geen reden om deze maatregel te heroverwegen.

De leden van de fractie van de PvdA vragen hoeveel belastingplichtigen een box 3-vermogen van meer dan € 5 miljoen bezitten en hoeveel meer dan € 10 miljoen. Tevens vragen deze leden naar het aantal belastingplichtigen dat voor een deel van hun vermogen in de derde schijf valt. Er zijn 1.600 belastingplichtigen met een box 3-vermogen tussen de € 5 en € 10 miljoen en 600 belastingplichtigen met een box 3-vermogen boven de € 10 miljoen. In totaal 37.000 belastingplichtigen vallen met een deel van hun vermogen in de derde schijf; dat is circa 1% van de belastingbetalers in box 3, en 0,3% van de personen die IB-aangifte doen.

De leden van de fractie van het CDA vragen naar een aansluiting tussen de vermogensstatistiek van het CBS, waarin volgens het CDA € 562 miljard potentieel in box 3 valt en de opstelling van het vermogen box 3 in tabel 6 van de memorie van toelichting waaruit blijkt dat het box 3-vermogen € 423 miljard bedraagt. Ook de leden van de fractie van D66 vragen naar het verschil tussen de CBS-statistiek en de memorie van toelichting. Zij vragen hoeveel het netto financieel vermogen van Nederlandse huishoudens bedraagt en wat het verschil verklaart met het financieel vermogen in box 3.

---

[14] Kamerstukken II 2013/14, 33 736, nr. 2.
[15] Kamerstukken II 2015/16, 34 300, nr. 46.

In de hierna opgenomen tabel is het totale vermogen van Nederlandse huishoudens volgens het CBS in 2012 vergeleken met de gegevens in tabel 6 van de memorie van toelichting.

Het totale nettovermogen is € 1.180 miljard. Om het box 3-vermogen te benaderen moet dit bedrag verminderd worden met het vermogen dat belegd is in de eigen woning (waarde minus hypotheekschuld), de eigen onderneming en aandelen aanmerkelijk belang. Dan blijft er € 522 miljard over. In de memorie van toelichting is alleen het vermogen weergegeven van belastingplichtigen die belasting betalen in box 3. Dit zijn 2,2 miljoen van de 7,4 miljoen huishoudens. Van deze huishoudens is het totale box 3-vermogen (voor toepassing van het heffingvrij vermogen) € 423 miljard. Het verschil van circa € 100 miljard wordt verklaard door het vermogen van de 5,2 miljoen huishoudens, waarvan het vermogen niet groter is dan het heffingvrije vermogen. Om dit inzichtelijk te maken is in de tabel tevens de vermogensopbouw weergegeven van de bovenste 3 decielen van de vermogensverdeling. Met deze 3 decielen wordt een poging gedaan de groep boven het heffingsvrije vermogen grosso modo te benaderen. Een uitsplitsing van de CBS-statistieken naar huishoudens die box 3-aangifte doen is op dit moment niet beschikbaar, vandaar de grove benadering. De verschillen tussen deze groep en de groep box 3-betalers zijn marginaal.

Tabel 13: Vermogensstatistiek CBS en grondslag box 3 MVT

	CBS		box 3 aangiften	
	totaal	**deciel 8 t/m 10**	**MVT**	**verschil**
1. Vermogen	1.180	1.091		
1.1.1.1 Bank- en spaartegoeden	302	226	232	6
1.1.1.2 Obligaties	25	24	24	0
1.1.1.3.1 Aandelen aanmerkelijk belang	142	141	nvt	
1.1.1.3.2 Aandelen, overig	88	79	74	– 5
1.1.2.1 Eigen woning	1.152	694	nvt	
1.1.2.2 Onroerend goed, overig	167	146	111	– 35
1.1.3 Roerende zaken enz.	36	34	38	4
1.1.4 Ondernemingsvermogen	40	41	nvt	
1.2.1 Hypotheekschuld eigen woning	676	227	nvt	
1.2.2 Schulden, overig	95	66	56	– 10
Vermogen excl. eigen woning	704	625	nvt	
box 3 vermogenstitels miljard euro	522	443	423	– 21
aantal huishoudens *1.000	7.406	2.222	2.166	

Het gebruikte materiaal van het CBS kan nog verder worden toegelicht. (http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/2B191D77-5314-42B2–9B19–0A98EF7AF642/0/2014onderzoeksbeschrijvingvermogensstatistiek.pdf)

De leden van de fractie van het CDA vragen naar het verschil tussen de opbrengst van box 3 volgens de memorie van toelichting, commissie van Dijkhuizen en het CPB. De opbrengst die met behulp van tabel 6 in de memorie van toelichting berekend kan worden is inderdaad € 4,2 miljard voor het belastingjaar 2012. Dit jaar is gekozen omdat voor dat jaar een vrijwel volledig aantal IB-aangiften beschikbaar is. Het CPB heeft in het achtergronddocument een minder volledige waarneming gebruikt. De opbrengst van box 3 is destijds afgeleid uit een steekproefbestand van het CBS. De Commissie Van Dijkhuizen heeft de opbrengst berekend voor een eerder jaar, 2011. Ook heeft zij gebruikgemaakt van een onvolledig aangiftebestand. De ervaring leert dat juist aangiften van hoge vermogens laat binnenkomen, zodat het schatten van de opbrengst van box 3 op basis van onvolledige gegevens met onzekerheid omgeven is. Daarnaast is in de opbrengstraming in de memorie van een opbrengst van € 135 miljoen ten gevolge van de afschaffing van de ouderentoeslag per 2016 opgenomen.

Ontwijking van box 3-heffing

De leden van de fracties van de PvdA, de ChristenUnie, het CDA, de SP en de SGP en het lid Klein vragen naar het risico dat belastingplichtigen met grote vermogens hun box 3-vermogen elders zullen onderbrengen en vragen welke maatregelen in dat kader worden genomen. De leden van de fracties van de PvdA en het CDA vragen voorts inzichtelijk te maken welke budgettaire derving met deze belastingontwijkende structuren is gemoeid. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen daarnaast of het kabinet overweegt om ook de heffing op basis van fictief rendement in box 2 voor vrijgestelde beleggingsinstellingen uit te breiden naar alle beleggings-bv's om hiermee tegenwicht te bieden tegen de maatregelen in box 3. De leden van de fractie van het CDA vernemen graag hoeveel vermogen in box 3 zit, hoe de heffing in box 3 op dit moment ontweken wordt, of overwogen is dat vermogen in de grondslag in box 3 te betrekken om de tarieven te verlagen en of bekend is hoeveel vermogen louter in box 2 wordt aangehouden om belastingheffing in box 3 te voorkomen. Voorts vragen zij of het kabinet er rekening mee houdt dat het gewenste eindbeeld – het belasten van werkelijk rendement – duurder zal worden als de hogere rendementen naar een andere box zijn verschoven, waarbij opgemerkt wordt dat de vrijgestelde beleggingsinstelling in box 2 belast wordt tegen een fictief rendement van 4%. Het lid Klein vraagt verder of het kabinet er rekening mee heeft gehouden dat belastingplichtigen alternatieven kunnen gaan zoeken om belasting te ontduiken. De leden van de fractie van de SGP vragen in hoeverre er rekening is gehouden met gedragseffecten.
In box 3 werd in 2012 € 352 miljard vermogen[16] na toepassing van het heffingvrije vermogen belast. Box 3 is en blijft een robuust systeem dat relatief goed bestand is tegen grondslaguitholling. Het voorstel behoudt het robuuste karakter van de huidige box 3, maar sluit beter aan bij de gemiddelde samenstelling van het vermogen en bij de in het verleden gemiddeld daadwerkelijk gerealiseerde rendementen. Fiscale stelsels waarbij de werkelijke individuele rendementen uit sparen en beleggen worden belast zijn veelal gevoeliger voor arbitrage. Het kabinet ziet echter net als de Kamer dat adviseurs klanten proberen te winnen voor belastingontwijkende structuren. Dergelijke belastingontwijkende structuren zijn niet nieuw en ook niet het gevolg van de voorgestelde wijziging in box 3. Het kabinet wijst er op dat met het voorstel beter wordt aangesloten bij de gemiddeld door belastingbetalers behaalde rendementen. Hierdoor gaat 90% van de belastingbetalers in box 3 er bij invoering van het voorstel op vooruit. Voor de 10% van de belastingbetalers in box 3 die meer belasting gaat betalen, geldt dat zij gemiddeld hogere rendementen behalen en de box 3-heffing gemiddeld dus beter gaat aansluiten bij het daadwerkelijk behaalde rendement. Ook voor deze groep hoeft het dus niet zo te zijn dat het aantrekkelijker wordt te zoeken naar bv-structuren om de forfaitaire heffing van box 3 te ontgaan. Aangezien dergelijke gedragseffecten vooraf niet zijn in te schatten en het onzeker is of er meer dan nu sprake van zal zijn, is het niet mogelijk de budgettaire effecten van eventuele belastingontwijking te kwantificeren. Het kabinet zal belastingontwijkend gedrag, waarmee de randen van het stelsel worden opgezocht, blijven monitoren. De Belastingdienst heeft hiervoor onder meer specialistische teams zoals de Coördinatiegroep Constructie Bestrijding (CCB), die de bestrijding van het ontgaan van belastingen door middel van belastingbesparende constructies als kerntaak heeft. Indien noodzakelijk komt het kabinet met maatregelen.
Ten slotte, in tegenstelling tot belastingontwijking verricht de belastingplichtige bij belastingontduiking frauduleus gedrag. Het kabinet voorziet

[16] Zie tabel 6 in de memorie van toelichting. De rendementsgrondslag is 423 miljard en daar gaat 71 miljard heffingvrij vermogen vanaf.

niet dat door het voorstel dergelijke frauduleuze handelingen zullen toenemen. De Belastingdienst monitort vermogensverschuivingen en belastingontduiking door belastingplichtigen (bijvoorbeeld door middel van het uitwisselen van inlichtingen met andere landen) en handhaaft waar nodig.
De leden van de fractie van het CDA vragen het kabinet om een schatting van hoeveel vermogen Nederlandse belastingplichtigen in het buitenland aanhouden om box 3-heffing in Nederland te ontlopen. Zij vragen of de Belastingdienst een vermoeden heeft in welke landen dat vermogen zich voornamelijk bevindt. Het kabinet beschikt niet over gegevens over niet aangegeven vermogens in het buitenland. Wel valt te constateren dat er een toename is in het maken van afspraken over gegevensuitwisselingen tussen landen onderling zodat de box 3-heffing steeds moeilijker is te ontlopen.

Juridische houdbaarheid

De leden van de fractie van D66 vragen waarom het kabinet ervoor kiest om fictie op fictie te stapelen en daarmee tegen de wens van vereenvoudiging en transparantie in te gaan. Voorts vragen de leden van de fractie van D66 of het kabinet de mening van de Raad van State deelt dat de herziening van box 3 een «stapeling van ficties» behelst die juridisch kwetsbaar is. Ook merken zij op dat de indruk wordt gewekt dat zeer nauwkeurig aansluiting bij de praktijk wordt gezocht, maar dat dit op onderdelen betwistbaar is. Genoemde leden vragen hoe het kabinet aankijkt tegen mogelijke rechtszaken van belastingplichtigen. De leden van de fracties van de PvdA, het CDA en de PVV vragen of het kabinet de voorgestelde box 3-maatregel juridisch houdbaar acht, mede in het licht van de arresten van de Hoge Raad van 3 en 24 april 2015.[17] De leden van de fractie van het CDA vragen verder of er rekening mee is gehouden dat het voorstel op grond van de genoemde arresten niet is toegestaan.
In het voorstel voor box 3 wordt net als onder het huidige stelsel uitgegaan van een forfaitaire benadering van het rendement. Het voorstel bouwt voort op het huidige stelsel, maar sluit beter aan bij de gemiddelde samenstelling van het vermogen en bij de in het verleden gemiddeld daadwerkelijk gerealiseerde rendementen. Daarnaast houdt het voorstel rekening met de ontwikkeling van de rendementen op vermogen. Het forfaitaire rendement uit sparen en beleggen wordt namelijk jaarlijks herijkt. Een forfaitair rendement betekent per definitie dat de werkelijke individueel behaalde rendementen kunnen afwijken van het forfaitair bepaalde rendement. De totstandkoming van het forfaitaire rendement per schijf is echter zorgvuldig onderbouwd en inzichtelijk gemaakt. Het is lastig in te schatten of deze nieuwe systematiek tot nieuwe rechtszaken zal leiden.

In het voorstel is geen sprake van een stapeling van forfaits, maar worden de elementen die leiden tot het forfaitaire rendement dat geldt per schijf inzichtelijk gemaakt. Dit forfaitaire rendement per schijf sluit beter aan bij de door de groep van belastingplichtigen in voorgaande jaren gemiddeld daadwerkelijk behaalde rendementen. In het genoemde arrest van 3 april 2015 heeft de Hoge Raad geoordeeld dat de uit lagere regelgeving voortvloeiende forfaitaire waardering van verhuurde woningen niet meer dan 10% hoger mag zijn dan de werkelijke waarde, omdat in de wetsgeschiedenis was gezegd dat met de waarderingsmethode werd beoogd om de werkelijke waarde van verhuurde woningen te benaderen. Dit betrof een delegatiebevoegdheid die was overschreden en houdt dus geen verband met het forfaitaire rendement in box 3.

---

[17] Hoge Raad 3 april 2015, nr. 13/04247, ECLI:NL:HR2015:812 en Hoge Raad 24 april 2015, nr. 14/01504, ECLI:NL:HR:2015:1171.

Het uiteindelijke oordeel over de juridische houdbaarheid van het stelsel is uiteraard aan de Hoge Raad. Uitgaande van de evenwichtige benadering die de Hoge Raad in dergelijke situaties pleegt toe te passen en ook bij de beoordeling van het huidige systeem heeft toegepast, heeft het kabinet er echter vertrouwen in dat het voorstel juridisch houdbaar is.

Zoals de leden van de fractie van het CDA terecht opmerken loopt op dit moment een massaalbezwaarprocedure tegen het forfaitaire rendement dat wordt toegepast voor de berekening van het box 3-inkomen. Deze leden vragen wat het kabinet doet om het eindresultaat van deze procedure te bespoedigen. Voor een voortvarend verloop van de procedure zijn drie partijen nodig: de rechter, de belanghebbende en de Belastingdienst. Ik heb uitsluitend invloed op het handelen van de Belastingdienst. Ik kan de leden van de fractie van het CDA meedelen dat de Belastingdienst sinds de aanwijzing massaal bezwaar op 26 juni 2015 voortvarend te werk is gegaan. In een korte tijd en in goed overleg met de belanghebbenden en hun vertegenwoordigers zijn de uit te procederen zaken geselecteerd. De uitspraak op de bezwaarschriften in die zaken zijn in concept gereed en zullen één dezer dagen verzonden worden. Daarnaast zijn met de belanghebbenden en hun vertegenwoordigers afspraken gemaakt om de procedure zo voortvarend mogelijk te laten verlopen. Voorts zal de Belastingdienst bij het indienen van de processtukken de rechter wijzen op het spoedeisend belang van de procedures.

De leden van de fractie van het CDA vinden het op zijn minst opmerkelijk dat het kabinet aan de ene kant de verlaging van de ultimate forward rate door DNB steunt en aan de andere kant de renteverwachtingen in box 3 naar boven bijstelt. Zij vragen of het kabinet daar een verklaring voor kan geven en waarom het kabinet het rechtvaardig acht om het pensioenvermogen in de tweede pijler en derde pijler anders te behandelen dan het pensioenvermogen in box 3.
De ultimate forward rate maakt deel uit van de rekenrente, zoals deze wordt vastgesteld door DNB, die wordt gebruikt voor de waardering van pensioenverplichtingen van pensioenfondsen. Deze waardering van de pensioenverplichtingen is onder andere van belang om te bepalen of pensioenverplichtingen in de toekomst kunnen worden nagekomen. Om te voorkomen dat een pensioenfonds op een later tijdstip zijn verplichtingen niet kan nakomen, hanteert de toezichthouder bij zijn beoordeling een rekenrente die past bij de aard van de nominale pensioentoezeggingen. De rekenrente en de ultimate forward rate zijn daarom gebaseerd op een risicovrije rente.
De rendementen in box 3 worden forfaitair vastgesteld, zijn gebaseerd op het verleden en worden jaarlijks geactualiseerd. Hierbij wordt gekeken naar de gemiddelde feitelijke vermogensmix en de daarbij feitelijk in de markt gerealiseerde rendementen. Er is dus geen sprake van verwachtingen. Het forfaitair rendement op spaargeld is naar beneden aangepast en dat op obligaties is gelijk gebleven. Er is dus geen sprake van een opwaartse bijstelling van renteverwachtingen.
De ultimate forward rate en de veronderstelde rendementen in box 3 zijn niet te vergelijken met elkaar, omdat de ultimate forward rate wordt gebruikt voor de waardering van pensioenverplichtingen tegen een risicovrije rendementsverwachting, terwijl de rendementen in box 3 worden gebruikt om op forfaitaire wijze de behaalde rendementen op het vermogen te bepalen op basis van reeds gerealiseerde rendementen.

De leden van de fractie van het CDA vragen hoe het kabinet komt tot een rendement van 5,5% voor beleggingen. Het rendement van 5,5% is een gewogen gemiddelde van het langetermijnrendement op aandelen, obligaties en onroerend goed. Bij beleggingen, zoals aandelen, obligaties en onroerende zaken, domineert meer het langetermijnkarakter. Op

dergelijke beleggingen is een hoger rendement mogelijk door het hogere risico, maar het vermogen is minder liquide of het is alleen met een groter risico op koersverlies op korte termijn liquide te maken. De jaarlijkse rendementen van vooral aandelen en onroerende zaken kunnen namelijk zeer sterk fluctueren van mogelijk tientallen procenten in de plus tot tientallen procenten in de min. De jaarlijkse rendementen op dit type beleggingen zijn veel volatieler dan die op spaargeld, maar de belegger zal voor deze beleggingen vooral kijken naar het langetermijnrendement. Om die reden is onderzocht welke rendementen op aandelen, obligaties en onroerende zaken gemiddeld in het verleden over een langere periode zijn behaald. In een bijlage bij de memorie van toelichting is toegelicht hoe de rendementen zijn bepaald. Vanwege het verschil in volatiliteit en de frequentie van het voorkomen van bubbels is daarbij zorgvuldig gekeken wat een goede benadering is voor het lange termijnrendement per vermogenstitel. Op die wijze wordt ook voorkomen dat door een willekeurige keuze van start- en eindjaar voor de bepaling van het langetermijnrendement een toevallige hoge of lage uitkomst resulteert. Deze analyse leidt tot een uitkomst die in genoemde bijlage is verantwoord.

De leden van de fractie van D66 vragen naar de systematiek waarmee het langetermijnrendement voor beleggingen de komende drie jaar wordt vastgesteld. Voor alle componenten in de categorie beleggingen wordt dezelfde systematiek gebruikt. Het meest recente rendement wordt jaarlijks «ingewogen» in het 15-jarig meetkundig gemiddelde langetermijnrendement, zoals berekend voor de voorgaande periode. De rendementen voor het meest recente jaar worden jaarlijks voor aandelen ontleend aan de *MSCI Europe Standard Gross Local Index*, voor onroerende zaken aan het CBS-prijsindexcijfer voor bestaande koopwoningen en voor obligaties aan de DNB-statistiek voor het rendement op de meest recente 10-jarige staatsobligatie. Wat de uitkomst zou zijn als het meest recente jaar voor een vijfde deel zou meewegen kan alleen kwalitatief worden beantwoord. Naarmate de komende jaren de rendementen meer volatiel zijn, zal ook het langetermijnrendement in dat geval ook meer volatiel zijn. Het inwegen van een vijfde deel staat op gespannen voet met het langetermijnkarakter van beleggingen. Zoals in antwoord op de vraag van het CDA hiervoor is uiteengezet, is er bewust voor gekozen om voor beleggingen het langetermijnrendement te hanteren.

De leden van de fractie van het CDA vragen waarom het kabinet vindt dat behaalde rendementen uit het verleden een garantie bieden voor de toekomst. Het kabinet beoogt geen voorspelling te doen van de te behalen rendementen. Zoals aangegeven kiest het kabinet er voor om niet de jaarlijks sterk fluctuerende realisaties te belasten, maar het gerealiseerde gemiddelde langetermijnrendement. Vervolgens zal in de toekomst rekening worden gehouden met feitelijke ontwikkelingen door de gemiddelde rendementen jaarlijks te herijken.

De leden van de fractie van het CDA vragen of het kabinet daadwerkelijk meent dat de 5,5% een goede benadering is van het rendement voor beleggingen, of dat de parameters zo zijn gekozen dat box 3 toevallig budgetneutraal uitkomt. De leden van de fractie van D66 vragen of via schijflengtes, verondersteld rendementen of andere variabelen gestuurd is op budgettaire neutraliteit. In een bijlage bij de memorie van toelichting is toegelicht hoe de rendementen zijn bepaald. Vanwege het verschil in volatiliteit en de frequentie van het voorkomen van bubbels is daarbij zorgvuldig gekeken wat een goede benadering is voor het langetermijnrendement per vermogenstitel. Op die wijze wordt ook voorkomen dat door een willekeurige keuze van start- en eindjaar voor de bepaling van het langetermijnrendement een toevallige hoge of lage uitkomst

resulteert. Deze analyse leidt tot een uitkomst die in genoemde bijlage is verantwoord. Daarmee is het budgettaire effect op de opbrengst van box 3 een uitkomst van de systematiek en geen te sturen variabele via schijflengtes of veronderstelde rendementen. De beleidsvariabelen om het budgettaire effect te beïnvloeden zijn alleen het belastingtarief en de hoogte van het heffingvrij vermogen. De rendementen zijn ontleend aan feitelijke rendementen in het verleden. Het totale macrorendement op het box 3-vermogen ligt daarmee ook vast, zodat schijflengtes vooral van invloed zijn op de verdeling van de opbrengst van box 3 over de schijven. Na het vaststellen van bovengenoemde variabelen bleek een verhoging van het heffingvrije vermogen naar € 25.000 mogelijk, waarmee het voorstel budgetneutraal uitpakt.

De leden van de fracties van het CDA, D66, de ChristenUnie en SGP stellen verschillende vragen over het berekende rendement voor obligaties. Er wordt een rendementsklasse onderscheiden voor sparen en voor beleggen. Obligaties worden gerekend tot de categorie beleggen. Voor beleggen is het langetermijnrendement als uitgangspunt genomen. Dit geldt voor zowel aandelen, obligaties als onroerend goed. Door het langetermijnrendement te gebruiken worden kortetermijnfluctuaties, zoals bubbels en verstoringen op de financiële markten, geneutraliseerd. Voor obligaties is het langetermijnrendement aldus bepaald op 4%. Dit sluit zowel aan op het gemiddelde niveau voordat de crisis op de financiële markten uitbrak, als het gemiddelde over de laatste 10 tot 15 jaar en op de prognose van het CPB in de studie «roads to recovery». Ook wordt gevraagd waarom in de berekening van het rendement van obligaties geen rekening gehouden wordt met de koersdaling die gepaard zal gaan met een rentestijging. Doordat voor elk afzonderlijk jaar in het langetermijnrendement wordt uitgegaan van de op dat moment meest recente 10-jarige staatslening zal voor het langetermijnrendement de koersfluctuatie door rentewijzigingen uitmiddelen doordat elke staatslening uiteindelijk a pari wordt afgelost. Door de herijkingssystematiek zullen de toekomstige feitelijke realisaties elk jaar worden ingewogen, op dezelfde wijze als bij aandelen, waarvan ook nog niet bekend is of die dit jaar op een grote stijging of daling zal uitkomen. Daarmee komt deze rendementsbepaling op basis van het uitgifterendement van de meest recente 10-jarige staatsobligatie op langere termijn uit op hetzelfde rendement als wanneer het rendement berekend zou worden op basis van het koersverloop over de gehele looptijd.

De leden van de fractie van het CDA vragen of voor de keuze van de spaarrente het niet logischer is om aan te sluiten op de spaarrente in het voorafgaande kalenderjaar. De leden van de fractie van D66 vragen of is overwogen om het daadwerkelijke rendement, gebaseerd op CBS-cijfers, van t-2 te hanteren als forfaitair rendement in plaats van een gemiddelde over vijf jaar en waarom dit is afgewezen. Ook de leden van de fractie van de ChristenUnie vragen waarom er voor het fictieve rendement is gekozen om te werken met een meerjarig gemiddelde. Zij vragen of er niet alsnog sprake is van een belasting die als onrechtvaardig kan worden beschouwd, als er gerekend wordt met een fictief rendement van 1,63% als de rente momenteel 1,0% is. Tevens vragen zij of er geen andere mogelijkheden zijn waarbij het werkelijk rendement dichter wordt benaderd.
Voor het rendement op spaargeld is gekozen voor een vijfjarig voortschrijdend gemiddelde om de jaarlijkse belastingdruk niet te sterk te laten fluctueren, maar wel de ontwikkeling in de tijd te volgen. Door toepassing van dit voortschrijdend gemiddelde weegt uiteindelijk over een periode van vijf jaar elk jaar eenmaal volledig mee. Voor het rendement op beleggingen is gekozen voor het langetermijnrendement, omdat de jaarlijkse rendementen zeer sterk kunnen fluctueren. Bijvoorbeeld bij

aandelen kan dit uiteenlopen van tientallen procenten in de plus tot tientallen procenten in de min. Als ook voor beleggingen zou worden uitgegaan van een jaarrendement zou het bovendien regelmatig voorkomen, omdat wordt uitgegaan van het gemiddelde marktrendement twee jaar voorafgaande aan het belastingjaar (t-2), dat er negatieve rendementen zijn in een jaar dat de belastingdruk relatief hoog is vastgesteld. Dit zou het begrip van de belastingbetaler voor deze heffing ondermijnen en in de praktijk de werkelijk ervaren rendementen niet beter benaderen.

De leden van de fractie van het CDA geven enkele voorbeelden van belastingplichtigen met verschillende hoogtes van het box 3-vermogen en verschillende wijze van beleggen, met name in de vorm van sparen. Door de voorgestelde wijziging sluit het forfaitaire rendement gemiddeld beter aan bij het werkelijk in het verleden gerealiseerde rendement dan het huidige forfaitaire systeem. Er is ook dan nog altijd sprake is van individuele gevallen voor wie het rendement afwijkt van het forfaitaire rendement. Het huidige voorstel komt tegemoet aan de wens om het forfaitaire rendement beter aan te laten sluiten op het werkelijk behaalde rendement, zonder dat wordt beoogd een aansluiting te bewerkstellingen met de individueel behaalde rendementen. Er blijft immers sprake van een forfaitair systeem.

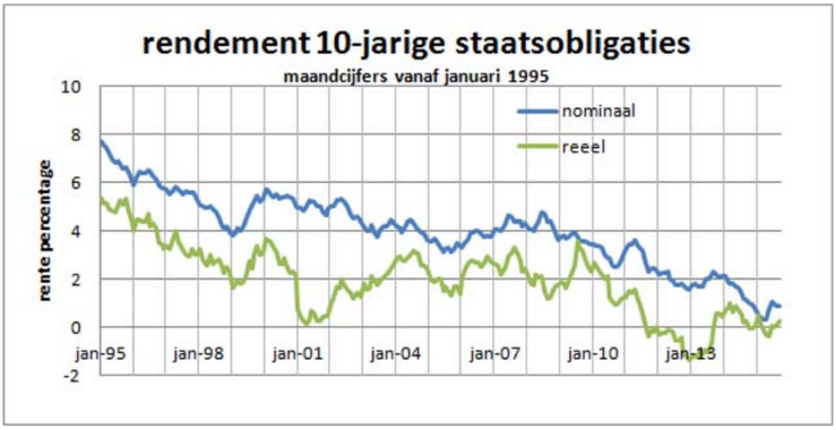
De leden van de fractie van het CDA vragen waarom het kabinet de prijsontwikkeling van koopwoningen representatief acht voor alle soorten onroerend goed. In de aangifte voor box 3 wordt voor onroerende zaken slechts onderscheid gemaakt tussen tweede woningen en overige onroerende zaken. Het specifieke karakter van de onroerende zaak is buiten dit onderscheid niet bekend. Er is aangenomen dat woningen ook binnen de categorie «overige onroerende zaken» een belangrijke groep vormen. Omdat er geen informatie beschikbaar is in de belastingaangiften waaruit het relatieve aandeel van de verschillende categorieën kan worden afgeleid is het niet mogelijk een index van de prijsontwikkeling van overige onroerende zaken in box 3 te construeren. Derhalve is hiervoor de prijsontwikkeling van koopwoningen gebruikt.

De leden van de fractie van het CDA vragen naar de onderbouwing van het rentepercentage dat is gebruikt voor schulden. De leden van de fractie van D66 vragen een nadere toelichting waarom bij de rente op schulden is gekozen voor een renteopslag van 0,1% op de spaarrente en hoe de schatting tot stand is gekomen. De schulden in box 3 zijn van verschillende aard zoals persoonlijke leningen voor consumptieve doeleinden, hypotheken op tweede woningen, leningen ter financiering van beleggingen, of leningen aangegaan tussen ouders en kinderen. De verschuldigde rente is niet aftrekbaar en blijkt niet uit de belastingaangiften. Uit CBS-statistieken blijkt dat per huishouden met schulden de gemiddeld betaalde rente circa € 800 euro is en de schuld gemiddeld circa € 100.000 ongeacht de hoogte van het bruto inkomen, ofwel 0,8%. Voor de betaalde rente maakt het CBS gebruik van de renseigneringsgegevens van banken. Een gemiddeld percentage van 0,8% is te laag doordat een deel van de schulden en rentebetalingen niet wordt gerenseigneerd en dus ook bij het CBS onbekend is. Het gaat dan bijvoorbeeld om rentebetalingen op onderlinge vorderingen en renteloze vorderingen tussen ouders en kinderen. Door de gehanteerde gemiddelde opslag van 0,1% boven de spaarrente (totaal dus voor 2015 1,7%) is gecorrigeerd voor de genoemde 0,8% van het CBS. Op deze wijze is rekening gehouden met de rente op niet-gerenseigneerde leningen en op renteloze leningen. Feitelijke informatie op grond van de aangegeven schulden in box 3 ontbreekt. Het door de leden van de fractie van D66 gevraagde aantal belastingplichtigen dat een renteloze lening heeft is niet beschikbaar.

De leden van de fracties van het CDA en D66 vragen waarom in de berekening van de rendementen geen rekening wordt gehouden met kosten. Voor het rendement op onroerende zaken (45% van de beleggingen in box 3) wordt enkel rekening gehouden met de waardestijging en dus niet met de lopende bruto (huur-)inkomsten. Dus het saldo van lopende inkomsten en kosten is voorzichtigheidshalve nihil verondersteld. Daardoor worden de rendementen in deze categorie waarschijnlijk onderschat. Voor aandelen en obligaties (respectievelijk 28% en 15% van de beleggingen in box 3) is afgezien van kosten, waardoor de rendementen in deze categorie waarschijnlijk worden overschat. Per saldo is ervoor gekozen om voor het totaal van kosten van de beleggingen geen additionele component op te nemen.

De leden van de fractie van de SGP vragen of het klopt dat bij de introductie van het belasten van fictief rendement de forfaitaire vier procent beoogt te zijn het reële rendement dat je op langere termijn met beleggen risicovrij moet kunnen halen. Feit is dat het nominale rendement op staatsobligaties in de periode voorafgaand aan de introductie van de vermogensrendementsheffing lange tijd hoger is geweest dan 4% en het reële rendement lager. In de hierna opgenomen grafiek is het nominale en reële rendement op de meest recente 10-jarige staatlening weergegeven voor de afgelopen 20 jaar.

Grafiek 2: Nominale en reële rendement op 10-jarige staatsleningen (afgelopen 20 jaar)

Voorts vragen de leden van de fractie van de SGP wat de reële langetermijnrendementen voor aandelen, onroerende zaken, obligaties en andere vermogenstitels zijn geweest. In de hierna opgenomen tabel zijn de nominale en de reële rendementen op de lange termijn weergegeven. Om de rendementen reëel te maken is voor elke vermogenstitel gedefleerd met het inflatiecijfer dat overeenkomt met de periode waarover het nominale rendement is berekend.

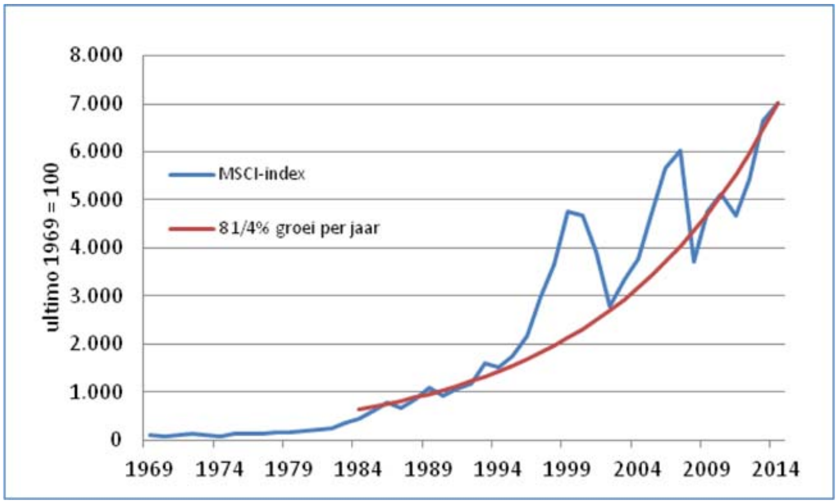
Tabel 14: Langetermijnrendement op beleggingen

	Rendement nominaal	Rendement reëel	Gewicht
Aandelen	8,25%	6%	28%
Onroerende zaken	4,25%	4%	45%
Obligaties	4,00%	2%	12%
Andere vermogenstitels (cf gemiddelde)	5,5%	3,25%	15%
Totaal gemiddeld beleggingen	5,5%	3,25%	100%

De leden van de fractie van de SGP vragen naar de exacte cijfers waarop de langetermijnrendementen zijn gebaseerd. Voor de exacte onderbouwing van de nominale rendementen wordt verwezen naar de bijlage bij de memorie van toelichting, waarin precies wordt aangegeven welke bronnen en perioden zijn gebruikt.

De leden van de fractie van de SGP vragen hoe de rendementen in paragraaf 4.2 van de memorie van toelichting zich verhouden tot de gemiddelde langetermijnrendementen zoals gepresenteerd door de Commissie Van Dijkhuizen. De Commissie Van Dijkhuizen heeft voor een aantal specifieke vermogenstitels het rendement in beeld gebracht (betaalrekening, spaarrekening en termijndeposito, de lange rente en aandelen) voor de periode 2001–2012. De beschreven vermogentitels omvatten niet het hele box 3-vermogen. In de memorie van toelichting is in beeld gebracht wat de in aanmerking te nemen rendementen zijn voor alle componenten van het box 3-vermogen. Voor de spaarrente stelt de commissie het vijfjaarsgemiddelde voor, zodat deze component overeenkomt met het kabinetsvoorstel. De commissie stelt voor dit percentage voor het gehele box 3-vermogen te gebruiken en in het kabinetsvoorstel geldt het alleen voor het spaardeel. Voor de obligaties presenteert de commissie evenals het kabinet als lange rente de rente op de meest recente 10-jarige staatsobligatie. De commissie berekent over de periode 2001–2012 een gemiddeld rendement van 3,8% hetgeen marginaal afwijkt van het voorstel van het kabinet (4%, het gemiddelde over de periode 2002–2008). Het grootste verschil treedt op bij aandelen. De commissie berekent voor de periode 2001–2012 een gemiddeld rendement van – 0,9%. Dit wijkt sterk af van de 8,25% in het voorstel van het kabinet. Het verschil is te verklaren door twee aspecten. In de eerste plaats heeft de commissie gekeken naar de ontwikkeling van de Nederlandse beurs en gaat het kabinet in het voorstel uit van de ontwikkelingen op de Europese beurzen. In de tweede plaats heeft de commissie gekeken naar het aandelenrendement over één specifieke periode, 2001–2012. Ultimo 2000 stond de Nederlandse beurs op een hoogtepunt, waarna twee slechte jaren volgden van respectievelijk – 19,2% en – 32,8%. Ultimo 2012 is de Nederlandse beurs daar nog niet geheel van hersteld. In het kabinetsvoorstel wordt het langetermijnrendement van de Europese beurzen berekend waarbij de invloed van bubbels en crises zoveel mogelijk is geëlimineerd. Dit komt uit op 8,25%. In de hierna opgenomen grafiek is weergegeven hoe dit langjarig rendement zich verhoudt tot de sterke koersfluctuaties van jaar op jaar. Voor individuele periodes kan het rendement, afhankelijk van het gekozen begin- en eindjaar veel lager (zoals in het voorbeeld van de commissie) of veel hoger uitvallen dan de langjarige trend.

Grafiek 3: Koersontwikkeling MSCI-index (Europa, bruto, lokale valuta)

De leden van de fractie van de SGP vragen hoe het feitelijke rendement op sparen en beleggen zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Zij vragen of het kabinet tabel 4.2.1. uit het eindrapport van de Commissie van Dijkhuizen kan aanvullen met de meest recente gegevens. Voor aandelen is door de Commissie van Dijkhuizen een herbeleggingsindex voor Nederlandse aandelen gebruikt die niet meer bestaat. Voor 2013 en 2014 is hiervoor de MSCI-Netherlands Gross Euro gebruikt, die in de periode tot 2012 een sterke correlatie heeft met de gebruikte index door de commissie.

Tabel 15: Nominaal en reëel rendement sparen en beleggen (in %)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
nominaal rendement							
betaalrekening	0,8	0,5	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4
spaarrekening	2,9	2,6	2,0	2,2	2,2	1,6	1,3
termijndeposito	4,2	4,4	3,6	3,6	3,6	3,5	3,4
lange rente	4,3	3,7	3,0	2,9	2,0	2,0	1,5
Aandelen	– 49,5	34,3	18,0	– 9,7	12,6	26,1	10,2
inflatie	2,5	1,2	1,3	2,3	2,5	2,5	2,1
reëel rendement							
betaalrekening	– 1,7	– 0,7	– 0,8	– 1,8	– 1,9	– 2,1	– 1,7
spaarrekening	0,4	1,4	0,7	– 0,1	– 0,3	– 0,9	– 0,8
termijndeposito	1,7	3,1	2,2	1,2	1,1	1	1,3
lange rente	1,7	2,5	1,7	0,6	– 0,5	– 0,5	– 0,6
aandelen	– 50,7	32,8	16,5	– 11,7	9,8	23,6	8,1

De leden van de fractie van de SP vragen hoe het kabinet staat tegenover de suggestie om de tweede schijf te splitsen. Zij vinden het stelsel van drie schijven te grofmazig en vragen zich af of binnen de tweede schijf de vermogensmix niet zeer uiteenlopend is. Het kabinet wijst erop dat de schijven betrekking hebben op het marginale rendement. Voor iemand met een vermogen van € 100.001 is het forfaitair rendement 2,9% x (€ 100.000 – € 25.000) + 4,7% x € 1 = € 2.175 (2,2%). Voor iemand met een vermogen van € 999.999 is het forfaitair rendement 2,9% x (€ 100.000 – € 25.000) + 4,7% x € 899.999 = € 44.475 (4,5%). Het kabinet heeft een onderscheid aan willen brengen tussen de lagere vermogens, de hoogste vermogens en de vermogens daartussenin. Een systeem van drie schijven acht het kabinet voldoende fijnmazig. Overigens zou het opsplitsen van de tweede schijf met een extra grens op € 500.000 een beperkt effect hebben.

Het marginale spaardeel zou dan 22% zijn, zodat het rendement in de klasse tussen € 100.000 en € 500.000 van circa 4,7% zou dalen met 0,05%.

De leden van de fracties van D66 en van de ChristenUnie vragen waarom de vermogensmix niet jaarlijks wordt aangepast, zoals bij het veronderstelde rendement wel het geval is. De vermogensmix sluit nu volledig aan bij de feitelijke belastingaangiften in het jaar 2012. Dit is het meest recente belastingjaar waarvoor vrijwel alle belastingaangiften beschikbaar zijn. Voor een betrouwbaar beeld van de vermogenssamenstelling en vermogensverdeling is 2012 daardoor het meest geschikt voor analyses. Voor 2013 en 2014 zijn nog niet alle belastingaangiften binnen. De vermogensmix zal naar verwachting veel stabieler zijn dan de rendementen, zodat met een vijfjaarlijkse herijking kan worden volstaan.

Partners

De leden van de fractie van het CDA vragen of partners zelf aangifte moeten doen om gebruik te maken van de vrijstelling en de verschillende schijven en waarom in de toelichting op het voorstel staat dat een andere verdeling tussen partners dan 50:50 onder omstandigheden voordeliger is. De leden van de fractie van het CDA vragen om hoeveel extra aangiften het gaat als alle partners aangifte gaan doen om de schijven te benutten. Het lid van de fractie van 50PLUS vraagt of een vereenvoudiging denkbaar is voor de keuze hoe partners het gezamenlijke vermogen moeten verdelen. De NOB wijst er daarnaast op dat het voorstel zal leiden tot meer aangiften en vraagt waarom niet is gekozen om bij partners de schijfgrenzen te verdubbelen.

Partners delen het gezamenlijke vermogen onderling toe na verrekening van het heffingvrije vermogen en andere vrijstellingen, zoals de vrijstelling voor groene beleggingen. Daardoor is het voor deze vrijstellingen niet noodzakelijk dat beide partners een deel van het gezamenlijke vermogen aangeven. Het staat partners vrij het gezamenlijke vermogen onderling toe te delen in de verhouding die zij zelf wenselijk achten. Als partners dit wensen kunnen zij aan ieder het «eigen deel» van het gezamenlijke vermogen toedelen. Voor partners die na aftrek van het heffingvrije vermogen een gezamenlijk vermogen hebben van meer dan € 75.000 kan het voordelig zijn aan beide partners een deel van het vermogen toe te delen. Om optimaal gebruik te maken van de schijvensystematiek kan een 50:50-verdeling het meest voordelig zijn. Een 50:50-verdeling hoeft niet altijd het voordeligst te zijn. Partners kunnen bijvoorbeeld het gezamenlijke vermogen volledig toedelen aan een van de partners, zodat die partner voldoende inkomen heeft om de algemene heffingskorting volledig te effectueren. Voor box 3 kan dit betekenen dat het vermogen eerder in een andere schijf terechtkomt.
Overwogen is om voor partners een aparte tabel op te nemen met verlengde schijfgrenzen, maar vanwege het individuele draagkrachtbeginsel van belastingplichtigen dat de Wet IB 2001 typeert en om zo veel mogelijk aan te sluiten bij het huidige begrippenkader en de huidige wetsystematiek, is hier niet voor gekozen. Op de vraag van de leden van de fractie van het CDA over het extra aantal aangiften wordt geantwoord dat het voorstel mogelijk leidt tot een relatief beperkt aantal extra aangiften. Naar een eerste inschatting is het aantal gevallen waarin slechts één van de twee partners aangifte doet én er sprake is van een vermogen (na aftrek heffingvrije vermogen) van minimaal € 75.000 namelijk relatief beperkt in verhouding tot het totaal aantal box 3-aangiften. In het overgrote deel van de gevallen doen partners namelijk gezamenlijk aangifte.

Buitenlandse belastingplichtigen

De leden van de fractie van de PvdA en het CDA constateren terecht dat de grondslag in box 3 voor buitenlandse belastingplichtigen is beperkt tot in Nederland gelegen onroerend goed. Het langetermijnrendement op deze vermogenstitel is momenteel 4,25%. De leden van de fractie van de PvdA vragen of het niet een betere benadering is om voor buitenlandse belastingplichtigen bij dit rendement aan te sluiten en of het kabinet nader wil ingaan op de Europeesrechtelijke bezwaren tegen een dergelijke benadering. De leden van de fractie van het CDA verzoeken te verhelderen of buitenlandse belastingplichtigen hun overige vermogensbestanddelen, die niet in Nederland worden belast, moeten meenemen ter bepaling van het voor hen geldende rendementspercentage.
Buitenlandse belastingplichtigen worden in box 3 slechts belast voor de vermogensbestanddelen die behoren tot de rendementsgrondslag in Nederland als bedoeld in artikel 7.7, tweede lid, van de Wet IB 2001. Hierbij gaat het vooral om in Nederland gelegen onroerend goed. Voor buitenlandse belastingplichtigen zal een forfaitair rendement dat aansluit bij het langetermijnrendement op onroerend goed in principe beter aansluiten bij het gemiddeld behaalde rendement. Deze benadering lijkt echter Europeesrechtelijk niet houdbaar, omdat het kan leiden tot een hogere belasting voor een buitenlandse belastingplichtige ten opzichte van een vergelijkbare binnenlandse belastingplichtige. Een dergelijke situatie doet zich bijvoorbeeld voor bij een buitenlandse belastingplichtige die enkel een tweede woning in Nederland bezit met een nettowaarde van € 100.000. Indien het forfaitaire rendement hierop 4,25% zou zijn, zou hij zwaarder belast worden dan een binnenlandse belastingplichtige die in box 3 enkel een tweede woning bezit met een nettowaarde van € 100.000. Bovendien wordt bij binnenlandse belastingplichtigen evenmin gekeken naar de samenstelling van het vermogen binnen de rendementsgrondslag. Het kabinet heeft daarom gekozen om bij buitenlandse belastingplichtigen het forfaitaire rendement toe te passen dat ook geldt voor binnenlandse belastingplichtigen. Hierdoor bestaat er geen verschil in behandeling tussen binnenlandse en buitenlandse belastingplichtigen.

De leden van de fractie van de PvdA vragen voorts naar het aantal buitenlands belastingplichtigen in box 3. Voor het jaar 2013 gaat het om circa 115.000 buitenlandse belastingplichtigen met een belastbaar vermogen in box 3.

De leden van de fractie van het CDA vragen naar de budgettaire gevolgen van het arrest van het Hof van Justitie van de EU (HvJ EU) van 17 september 2015[18] en vragen of hiermee rekening is gehouden bij de raming van het box 3-voorstel. Tevens vragen zij naar de uitvoerbaarheid voor de Belastingdienst van dit arrest in combinatie met het voorstel voor box 3. Ook vragen zij of het klopt dat door de verhoging van de vrijstelling in box 3 een aanzienlijk deel van de buitenlandse particuliere beleggers dividendbelasting terug kan krijgen. De leden van de fractie van D66 vragen om een reactie op de zorgen van het Register Belastingadviseurs (RB) en de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (de Orde) ten aanzien van buitenlandse belastingplichtigen in verband met genoemd arrest.
Zoals reeds aangegeven in antwoord op de Kamervragen van het lid Merkies (SP) wordt de derving van genoemd arrest momenteel geschat op incidenteel € 39 miljoen en structureel € 13 miljoen.[19] Daarbij geldt wel het voorbehoud dat de uitspraak van de verwijzende rechter (Hoge Raad) nog moet worden afgewacht, hetgeen eventueel nog gevolgen kan

[18] HvJ EU 17 september 2015, nr. C-10/14, C-14/14 en C-17/14, ECLI:EU:C:2015:608.
[19] Kamerstukken II 2015/16, Aanhangsel, nr. 253.

hebben voor de omvang van de derving. Het spreekt voor zich dat voor een budgettaire derving in adequate dekking wordt voorzien. In de huidige berekeningen van box 3 is geen rekening gehouden met dit arrest omdat de verwijzende rechter nog uitspraak moet doen.
Het arrest ziet op drie zaken over de dividendbelasting van buitenlandse portfolioaandeelhouders. Portfolioaandeelhouders zijn aandeelhouders die minder dan 5% van de aandelen in een vennootschap hebben. Zij zijn geen buitenlandse belastingplichtigen voor de inkomstenbelasting. In deze gevallen gaat het om twee particulieren in België en een vennootschap in Frankrijk. Het arrest heeft betrekking op de situatie dat binnenlandse aandeelhouders 15% dividendbelasting als voorheffing kunnen verrekenen met de inkomstenbelasting (particulieren) of vennootschapsbelasting (bedrijven), terwijl deze mogelijkheid voor buitenlandse portfolioaandeelhouders niet bestaat. Buitenlandse portfolioaandeelhouders zijn niet als belastingplichtigen onderworpen aan Nederlandse inkomstenbelasting of vennootschapsbelasting. De dividendbelasting over dividenden uit Nederlandse aandelen is voor hen geen voorheffing maar een eindheffing. Daardoor is de Nederlandse belastingdruk op dividenden voor buitenlandse aandeelhouders soms hoger dan de belastingdruk (inkomstenbelasting/vennootschapsbelasting) op dividenden bij binnenlandse aandeelhouders. Vanwege de vraagstelling ga ik in het vervolg van mijn antwoord enkel in op de eventuele gevolgen voor particulieren. Het HvJ EU heeft geoordeeld dat een buitenlandse particuliere portfolioaandeelhouder zijn belastingdruk op dividenden mag vergelijken met de belastingdruk op dividenden van een inwoner van Nederland. Bij die drukvergelijking mag rekening worden gehouden met het heffingvrije vermogen van box 3. Het genoemde arrest van het HvJ EU gaat dus niet over de toekenning van het heffingvrije vermogen aan buitenlandse belastingplichtigen in box 3 van de inkomstenbelasting, zoals (met name) buitenlandse particulieren met in Nederland gelegen vastgoed.
Buitenlandse particuliere portfolioaandeelhouders kunnen een teruggaafverzoek voor de dividendbelasting doen indien voor hen sprake is van een hogere belastingdruk op dividenden dan bij vergelijkbare Nederlandse aandeelhouders. Welke factoren daarvoor precies relevant zijn en wat de exacte gevolgen zullen zijn, ook voor de uitvoering door de Belastingdienst, wordt pas duidelijk nadat de verwijzende rechter (Hoge Raad) de eindarresten heeft gewezen. Ik verwacht daarna, vooruitlopend op wetgeving, met een beleidsbesluit te komen om de praktijk meer helderheid te bieden.

Complexiteit

De leden van de fractie van D66 vragen om in de halfjaarrapportage Belastingdienst op te nemen of en zo ja met hoeveel, de uitvoeringskosten voor de Belastingdienst in 2016 en 2017 afwijken van de tabel op pagina 39 in de memorie van toelichting. Bij de becijfering van de gevolgen van fiscale maatregelen geldt het adagium: «for better or for worse». Op een eenmaal in de memorie van toelichting van een wetsvoorstel opgenomen toename of afname aan uitvoeringskosten wordt daardoor later niet meer teruggekomen. Praktisch gezien zou een nacalculatie ook lastig zijn omdat de meeste maatregelen doorwerken op verschillende deelterreinen van de uitvoering (bij voorbeeld het toezicht, de automatisering en de dienstverlening) of onderdeel uitmaken van een groter werkproces waar dit een deelaspect van vormt. Dit staat een nacalculatie als bepleit door deze leden in de weg.

Het lid van de fractie van 50PLUS vraagt hoe de aanpassing van box 3 zich verdraagt met het kabinetsstreven naar vereenvoudiging van de belastingwetgeving en vindt het bezwaarlijk dat de berekening van de

vermogensrendementsheffing gecompliceerder wordt. De berekening van de belasting in box 3 ziet er weliswaar complexer uit, maar de uitvoering wordt voor de Belastingdienst niet wezenlijk complexer. De belasting wordt nog steeds op forfaitaire wijze berekend. Net als nu is alleen de waarde van de vermogensbestanddelen op 1 januari vereist. Er is dus geen extra informatie-infrastructuur nodig. Alleen de gemiddelde rendementen dienen, samen met de vele getallen in het systeem die veranderen op grond van het belastingplan of door inflatiecorrectie, jaarlijks in het systeem van de Belastingdienst te worden aangepast. Door het behoud van het forfaitaire karakter is het voorgestelde systeem voor de Belastingdienst nog steeds uitstekend uitvoerbaar. Ook voor de belastingbetaler is het nieuwe systeem goed te overzien. Het past net als het huidige systeem goed in de VIA en de belastingbetaler hoeft niet meer gegevens aan te leveren dan nu het geval is.

Onderzochte alternatieven

Verschillende fracties hebben vragen gesteld over het belasten van de werkelijke individuele rendementen op vermogen. De leden van de fracties van het CDA en de ChristenUnie vragen wat de redenen zijn dat nu nog niet kan worden overgegaan op het belasten van het werkelijke rendement en of het alleen een IT-probleem betreft. De leden van de fractie van D66 vragen of het kabinet nauwkeurig kan aangeven waar op dit moment nog de grootste IT-knelpunten zitten voor het invoeren van een belasting op het daadwerkelijke rendement en op welke onderdelen dit nu al mogelijk zou zijn. De leden van de fractie van de SP vragen in hoeverre de complicerende factoren voor het bijhouden van de grondslag van een vermogensaanwasbelasting die zijn genoemd in paragraaf 6.2.1.3 van de nota naar aanleiding van het verslag van de Wet IB 2001 (kamerstuk 26 727 nr. 7) nu nog gelden. Het lid Van Vliet vraagt naar de voornaamste redenen om de box 3-heffing niet te baseren op de zuivere aanwas van vermogen tussen twee peildata.

Het op dit moment invoeren van een belasting op het daadwerkelijke individueel behaalde rendement is niet mogelijk. Belangrijke uitdagingen liggen in de uitvoerbaarheid, de ontwijkingsmogelijkheden en de constructiegevoeligheid van zo een systeem. Hoe zo een systeem er ook uit zal zien, het is duidelijk dat het meer informatie vraagt voor de uitvoering dan de huidige en voorgestelde vermogensrendementsheffing. Het is ook duidelijk dat de informatie die financiële instellingen op dit moment verplicht aan de Belastingdienst ter beschikking stellen niet voldoende is om zo een systeem te kunnen uitvoeren. Dit geldt ook, hier kom ik later in deze nota nog uitgebreid op terug, voor de verplichtingen op grond van de EU-richtlijn Common Reporting Standard (EU-richtlijn 2014/107/EU). Ook voor vermogensbestanddelen die niet bij financiële instellingen worden aangehouden, zoals onroerende zaken, is veel informatie noodzakelijk. Zonder nadere maatregelen zou een systeem van belasten van werkelijke rendementen een flinke stap terug betekenen in het proces van de vooringevulde aangifte, de VIA. Op dit moment kan al van meer dan 60% van de Nederlandse belastingplichtigen de aangifte van te voren worden ingevuld en de activiteiten zijn erop gericht dit percentage te verhogen tot 95. Nu overhaast een onrijpe heffing instellen op werkelijke vermogensinkomsten zou miljoenen Nederlanders opnieuw opzadelen met zeer uitvoerige (en fraudegevoelige) invulopdrachten. Het kabinet benadrukt dan ook dat een systeem van het belasten van werkelijke individuele rendementen alleen succesvol kan worden ingevoerd als dit eerst uiterst zorgvuldig wordt onderzocht, in samenwerking met de ketenpartners en constructiebestrijders, en geen overhaaste stappen worden gezet. Zoals hiervoor aangegeven, gaat het kabinet hiermee aan de slag. Hieronder stip ik een aantal uitdagingen aan.

Er moet een afweging gemaakt worden tussen een systeem van het belasten van gerealiseerde vermogenswinsten of van vermogensaanwas. Bij een vermogenswinstbelasting wordt kort gezegd de vermogenswinst belast (de verkoopprijs minus de aankoopprijs en eventuele kosten die verband houden met de verkoop) en daarnaast de inkomsten zoals rente en dividend (minus eventuele kosten). Een vermogensaanwasbelasting belast de ongerealiseerde waardetoename per kalenderjaar plus de inkomsten.

Allereerst is bij een vermogenswinstbelasting voor alle vermogensbestanddelen een langjarige registratie noodzakelijk van de verkrijgingsprijs en van de relevante mutaties daarop. Die administratie is er nu niet en komt er ook niet aan met de implementatie van de Common Reporting Standard (EU-richtlijn 2014/107/EU) inzake informatie-uitwisseling. Deze richtlijn verplicht wel tot het rapporteren van de brutoopbrengsten bij verkoop van financiële activa, maar niet tot het rapporteren van de aankoopwaarde of de winst. Later in deze nota ga ik nog uitgebreid in op de gegevens die op basis van deze richtlijn worden gerapporteerd. De verkoopopbrengst zegt echter nog niets over het rendement, zoals de omzet nog niets zegt over de winst. Bijvoorbeeld: als een klant met dezelfde 1.000 euro 100x aandelen koopt en verkoopt kan hij een gecumuleerde opbrengst van 100.000 euro genereren en desondanks niets hebben verdiend. Ook de aankoopwaarde van die aandelen is noodzakelijk. Die is veel moeilijker te bepalen dan de verkoopopbrengst, zeker als de aandelen niet allemaal op hetzelfde moment zijn gekocht of als er fusies of aandelensplitsingen hebben plaats gevonden. De vraag is dus hoe we bij elke transactie de daarbij behorende verkrijgingsprijs moeten bepalen.
Er wordt wel eens gezegd: in box 2 lukt dat toch ook? Dit is echter niet te vergelijken met box 3. In box 2 worden circa 300.000 aanmerkelijkbelanghouders belast voor het inkomen uit hun aandelen. Om het inkomen uit aanmerkelijk belang te bepalen is het nodig een uitgebreide administratie bij te houden van onder meer de verkrijgingsprijs van de aandelen, stortingen, onttrekkingen en dividenden. Vanwege de complexiteit laten aanmerkelijkbelanghouders zich veelal bijstaan door een adviseur voor het doen van de belastingaangifte. Laten we daar de particuliere box 3-belegger tegenover zetten. Het zou hier om een veelvoud van het aantal aanmerkelijkbelanghouders gaan dat een langjarige administratie moet bijhouden van de verkrijgingsprijs van effecten om de gerealiseerde vermogenswinst te kunnen bepalen. Momenteel zijn er circa 1,5 miljoen huishoudens met aandelen en een kwart miljoen huishoudens met obligaties. Bovendien worden aandelen die geen aanmerkelijk belang vormen veel regelmatiger gekocht of verkocht dan aandelen die behoren tot een aanmerkelijkbelangpakket. En de particuliere box 3-belegger veroorlooft zich veelal niet de ondersteuning van adviseurs zoals dga's dat doen. Voor de Belastingdienst wordt het een ondoenlijke opgave dit allemaal te controleren. Het is vooralsnog onduidelijk in hoeverre financiële instellingen de belastingplichtigen bij een deel van deze administratieve verplichtingen zouden kunnen ondersteunen.

Dan de vraag hoe de verkrijgingsprijs bepaald dient te worden. Denk aan de actieve belegger die de afgelopen jaren in verschillende tranches en tegen verschillende prijzen 1000 aandelen type X heeft verworven en 250 aandelen type X verkoopt: wélke 250 aandelen verkoopt hij dan? Geldt een LIFO-systeem, een FIFO-systeem, een systeem van gemiddelde aanschafwaarde of nog een ander systeem om de aanschafwaarde van die 250 aandelen te bepalen? En hoe moet dit worden bijgehouden en door wie?

Van het totaal van de beleggingen in box 3 bestaat 45% uit onroerend goed. Voor onroerend goed zal moeten worden bepaald hoe wordt omgegaan met onderhouds-, renovatie- en verbouwingskosten, en hoe die betrouwbaar gerapporteerd kunnen worden. Het is niet de bedoeling dat bijvoorbeeld de investering die is gedaan voor een verbouwing wordt belast als vermogenswinst. Daarom mogen in het VK kosten van verbetering (bij voorbeeld uitbreiding) worden afgetrokken van de vermogenswinst op onroerend goed, maar kosten van onderhoud niet.[20] Dit onderscheid is niet wettelijk afgebakend, leidt tot veel jurisprudentie en legt daarmee ook een fors beslag op de uitvoering. Capaciteit die ik liever inzet voor de risicogroepen van belastingontduikers.
Een belangrijk nadeel van een vermogenswinstbelasting is dat de belastingheffing langdurig kan worden uitgesteld. Economen hebben het dan over het zogenoemde lock-in-effect. Dit betekent dat er op individueel niveau een verstoring optreedt van kapitaalbeslissingen. De winstneming wordt uitgesteld en de verliezen worden vervroegd. Belastingheffing kan op die manier zeer lang worden uitgesteld. Het betekent ook dat een belegger in minder renderende beleggingen blijft zitten, omdat de meer renderende belegging niet opweegt tegen het afrekenen van de belastingclaim uit het verleden.
Ook een vermogensaanwasbelasting is op dit moment niet uitvoerbaar en ook hier geldt dat met de implementatie van de genoemde EU-richtlijn (2014/107/EU) inzake informatie-uitwisseling de voor een vermogensaanwasbelasting benodigde gegevens niet beschikbaar komen. Het bepalen van de grondslag voor een vermogensaanwasbelasting vergt in principe een registratie van alle vermogensbestanddelen, waarbij elk jaar per vermogensbestanddeel naast de beginwaarde en de eindwaarde, alle stortingen en onttrekkingen gedurende het kalenderjaar moeten worden bijgehouden. Het vermogensverschil tussen twee peildata is in beginsel dus niet voldoende om een vermogensaanwasbelasting op te baseren.
Het lid Van Vliet vraagt hiernaar. Als iemand bijvoorbeeld in een jaar 1.000 euro spaart, neemt zijn vermogen met 1.000 euro toe, maar heeft hij geen inkomsten uit vermogen, ook geen ongerealiseerde. De gespaarde 1.000 euro moet dus in beginsel niet belast worden. Dit is anders als de storting van 1.000 euro op de spaarrekening afkomstig is van een huurder die een door de belastingplichtige verhuurde woning bewoont. Dan is sprake van belastbare inkomsten uit vermogen. Omdat hier geen inhouding van belasting op de vermogensinkomsten door een financiële instelling mogelijk is, kan de storting op de spaarrekening niet zomaar gezien worden als onbelaste toevoeging en moet de toename op de rekening van 1.000 euro wel op de een of andere manier worden belast. Ook kan worden gedacht aan bijgeschreven maar nog niet vorderbare rente: de bank zal hierop geen belasting inhouden en een dergelijke vermogenstoename dient als vermogensaanwas te worden belast. Als iemand daarentegen in een jaar 1.000 euro van zijn spaarrekening onttrekt voor een vakantie, heeft hij weliswaar een vermogensafname maar is geen sprake van een aftrekbaar vermogensverlies. Voorgaande betekent dat in beginsel de herkomst van alle individuele bijschrijvingen en stortingen op de bankrekening bekend moet zijn en dat het vermogensverschil tussen twee peildata moet worden gecorrigeerd met alle toevoegingen (besparingen) en onttrekkingen (consumptie uit vermogen) gedurende het kalenderjaar om de belastbare vermogensaanwas te berekenen. Voor een dergelijke berekening ontbreken de gegevens bij de Belastingdienst en er is geen verplichting voor de financiële instellingen om deze op een uniforme manier bij te houden. Daardoor is de introductie van een vermogensaanwasbelasting nu niet mogelijk.

---

[20] https://www.gov.uk/tax-sell-property/work-out-your-gain.

Voor onroerend goed speelt bij een vermogensaanwasbelasting hetzelfde probleem als hiervoor genoemd bij de vermogenswinstbelasting. De verbouwingen en verbeteringen dienen in aanmerking te worden genomen als storting met betrekking tot onroerend goed om te voorkomen dat deze worden belast als vermogensaanwas. Een te onderzoeken weg is dan of onroerend goed forfaitair kan blijven en of dat niet leidt tot (peildatum)constructies om de forfaitaire heffing op onroerend goed te ontwijken.
Het lock-in-effect doet zich niet voor bij een vermogensaanwasbelasting. Een aandachtspunt is dan wel dat bij snelle waardestijgingen hoge ongerealiseerde rendementen belast worden.

Op de vraag van de leden van de fractie van de SP kan dus worden geantwoord dat de complicerende factoren voor het bijhouden van de grondslag van een vermogensaanwasbelasting die zijn genoemd in paragraaf 6.2.1.3 van de nota naar aanleiding van het verslag van de Wet IB 2001[21] nog steeds bestaan. Anders dan deze leden veronderstellen, worden de vermogenswinsten niet vanaf 2016 door financiële instellingen aan de Belastingdienst doorgegeven. Op basis van de EU-richtlijn 2014/107 worden de brutoopbrengsten doorgegeven, maar dus niet de opbrengst na aftrek van de aankoopprijs en eventuele kosten (de winst). Deze leden vragen of het klopt dat vrijwel iedere beleggingsportefeuillebeheerder in staat is om via internet een opgave te doen van gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van de portefeuille, inclusief spaargeld. Vaak is deze informatie tegenwoordig via internet bij de financiële instellingen op te vragen. Of dat voor vrijwel iedere beleggingsportefeuillebeheerder geldt, is het kabinet niet bekend. Wel is duidelijk dat elke instelling zijn eigen systeem van bijhouden heeft. Er zijn geen uniforme standaarden voor. Genoemde leden vragen hoe zich dit verhoudt tot de stelling van het kabinet dat het administreren en controleren van vermogensmutaties arbeidsintensief is voor de Belastingdienst en de belastingplichtige. Voor zover het gaat om financiële activa die bij Nederlandse banken in beheer zijn, is een systeem van informatie-uitwisseling tussen de financiële instellingen en de Belastingdienst denkbaar. Dat systeem is er echter nog niet. Het vereist in elk geval dat alle financiële instellingen vermogenswinsten of vermogensaanwas op dezelfde manier gaan bijhouden en over het jaar gaan totaliseren. Hoeveel werk en tijd het bouwen, onderhouden en uitvoeren van zo een systeem kost, is niet bekend. Een belangrijk deel van het box 3-vermogen wordt echter niet beheerd door de bank. Het gaat daarbij onder meer om onroerende zaken (45% van de beleggingen in box 3), niet-beursgenoteerde aandelen en onderlinge vorderingen. Daarnaast is, zoals uit het voorbeeld hierboven volgt, de vraag hoe moet worden omgegaan met bankrekeningen waarop diverse stortingen en onttrekkingen plaatsvinden. Juist bij deze vermogenscategorieën zal het bijhouden van de vermogensmutaties voor belastingplichtige en het controleren van deze gegevens voor de Belastingdienst arbeidsintensief zijn.

Een systeem dat werkelijk rendement uit sparen en beleggen belast moet niet alleen uitvoerbaar zijn voor de Belastingdienst, maar moet ook bestand zijn tegen ontwijking. Dit is een niet te onderschatten factor van belang. Belastingen op inkomsten uit vermogen zijn zeer constructiegevoelig en het risico bestaat dan ook dat het overgaan naar een systeem van werkelijk rendement de tax gap vergroot. Bij een vermogenswinstbelasting valt te denken aan ontwijking via groeifondsen die geen dividenden uitkeren om de belastingheffing zo lang mogelijk uit te stellen. Bij een vermogensaanwasbelasting is te verwachten dat belastingplich-

[21] Kamerstukken II 1999/00, 26 727, nr. 7.

tigen de belastingheffing over de niet-gerealiseerde vermogensaanwas met name bij grote ongerealiseerde waardestijgingen proberen te vermijden en is vooral de relatie tot box 2 van belang. Ook de verliesverrekening is een aandachtspunt. Zonder aanvullende regels kan verliesverrekening de grondslag uithollen. Specifiek bij vermogensaanwas is de vraag hoe moet worden omgegaan met niet-gerealiseerde verliezen.
De invoering van een belasting op werkelijke inkomsten uit vermogen is dus geen kwestie van IT alleen. Eerst zal, in overleg met de ketenpartners en constructiebestrijders moeten worden besloten welke grondslag de belasting precies zal hebben. Pas daarna komt de IT in beeld. Voor vermogensbestanddelen die niet door financiële instellingen beheerd worden, moeten oplossingen worden gezocht. Juist bij deze vermogensbestanddelen worden veel administratie van de belastingplichtige en veel controlewerkzaamheden van de Belastingdienst gevraagd. Een voorbeeld is onroerend goed, waarbij onder andere alle verbouwingskosten moeten worden bijgehouden.

De leden van de fractie van de SP vragen om meer informatie over de gegevens uit het buitenland die het kabinet heeft genoemd in de Algemene Financiële Beschouwingen. Het kabinet heeft primair gekeken naar de stelsels in de ons omringende landen, België, Duitsland en het VK. Van die landen is informatie geraadpleegd bij het IBFD en er is ambtelijk contact geweest. Ook zijn twee publicaties van de OECD[22] geraadpleegd. De systemen van de Verenigde Staten, Nieuw Zeeland en Noorwegen waar de leden van de fractie van D66 naar vragen, zijn niet in detail bekeken. Hieronder wordt aangegeven hoe in België, Duitsland en het VK wordt omgegaan met vermogenswinsten en inkomsten uit onroerende zaken.
In *België* worden vermogenswinsten bij normaal beheer van privévermogen niet belast. Wel bestaat er een belasting op transacties van beleggingsproducten, de taks op de beursverrichtingen. De afwezigheid van belasting op vermogenswinsten leidt daar, net als in Nederland vóór 2001, tot een fiscaal gedreven voorkeur voor vermogensgroeifondsen, in België «kapitalisatiefondsen» genoemd.[23] Dit heeft al geleid tot noodzakelijke reparatiewetgeving. Vermogenswinsten op obligatiefondsen worden wel belast. Als een Belgisch belastingplichtige onroerende zaken verhuurt voor niet-zakelijk gebruik worden de inkomsten forfaitair belast. Hetzelfde is het geval voor tweede woningen. Vermogenswinsten op bebouwd onroerend goed zijn na vijf jaar vrijgesteld van belasting.
Het *Verenigd Koninkrijk* belast vermogenswinsten in een aparte belasting met lagere tarieven dan de inkomstenbelasting: de capital gains tax. Voor deze belasting geldt een vrijstelling van GBP 11.100 (ongeveer 15.000 euro). Een vermogenswinst van 15.000 euro komt bij een rendement van 4% overeen met een vermogen van 375.000 euro. Het aantal belastingplichtigen dat in het VK capital gains tax betaalt, was in het belastingjaar 2012–13 154.000.[24]
Niet verhuurde onroerende zaken zijn alleen belast met de capital gains tax. Zoals hiervoor al is aangehaald, mogen bij het bepalen van vermogenswinsten op onroerende zaken kosten van verbetering (bij voorbeeld uitbreiding) worden afgetrokken, maar kosten van onderhoud niet.[25] De begrippen «verbetering» en «onderhoud» zijn in het Verenigd Koninkrijk

---

[22] OECD: Taxation of Capital Gains of Individuals, *policy considerations and approaches*, OECD Tax Policy Studies No. 14, 2006, en
Harding, M. (2013), «Taxation of Dividend, Interest, and Capital Gain Income», *OECD Taxation Working Papers* No. 19, OECD Publishing.
[23] Zie bijvoorbeeld: http://www.wikifin.be/nl/themas/sparen-en-beleggen/beleggingsfondsen/waar-rekening-mee-houden
[24] https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/368494/National_Statistics_2014.pdf
[25] https://www.gov.uk/tax-sell-property/work-out-your-gain

niet gedefinieerd in de wet. Over het onderscheid is omvangrijke jurisprudentie ontstaan.
Huuropbrengsten zijn belast en kosten van het onroerend goed, zoals onderhoud zijn hiervan aftrekbaar.
Duitsland heeft de heffing over inkomsten uit financiële activa uitbesteed aan de financiële instellingen. Naast rente en dividend omvat dit ook gerealiseerd vermogenswinsten. De financiële instellingen houden de bedragen bij en houden bij het uitbetalen van rente of dividend en bij het realiseren van vermogenswinsten een bevrijdende voorheffing van 25% in. Deze belasting heet de Kapitalertragsteuer. De ingehouden belasting wordt maandelijks zonder individuele gegevens aan de belastingdienst afgedragen. Als het tarief in de inkomstenbelasting van een belastingplichtige lager is dan 25% kan deze om gedeeltelijke teruggave vragen. Behalve kosten van aan- of verkoop is geen kostenaftrek mogelijk. Er geldt wel een vaste forfaitaire aftrek van € 800 per belastingplichtige. Er gelden specifieke verliesverrekeningsregels. Verliezen op aandelen mogen bijvoorbeeld alleen met winsten op aandelen verrekend worden. Verliezen kunnen één jaar worden teruggewenteld en oneindig vooruit.
Gerealiseerde vermogenswinsten op onroerende zaken zijn in Duitsland tien jaar na aanschaf vrijgesteld. De nettohuuropbrengst van onroerende zaken is belast. Dat is de ontvangen huur, verminderd met hypotheekrente, afschrijving en overige kosten.

De leden van de fracties van D66 en de SP vragen waarom in andere landen de werkelijk gerealiseerde vermogenswinsten wel kunnen worden belast en in Nederland niet. Uit de bovenstaande beschrijving van het nabije buitenland blijkt dat ook andere landen problemen hebben met het belasten van werkelijke individuele inkomsten uit vermogen. Vaak worden vrijstellingen gegeven en heffingsgrondslagen opgeofferd, waardoor de facto de werkelijke individuele rendementen uit vermogen niet volledig worden belast. Ook is er nog steeds sprake van forfaitaire elementen. Voorbeelden van vrijstellingen zijn de vrijstelling voor vermogenswinsten op financiële activa van particulieren in België, de hoge vrijstelling van vermogenswinsten in het VK en de vrijstellingen van vermogenswinsten op onroerend goed in België en Duitsland. Andere landen hebben te maken met uitholling van de belastinggrondslag doordat allerlei producten worden bedacht om belastingheffing te ontlopen. Bovendien hebben de meeste andere landen geen systeem van een vooraf ingevulde aangifte.

De leden van de fractie van het CDA vragen welke vermogensinkomsten vanaf 1 januari 2016 bij de Belastingdienst bekend zijn. Zij vragen of deze informatie beschikbaar is voor de vooringevulde aangifte en welke informatie over werkelijke vermogensinkomsten nog niet bekend is. Het lid Klein vraagt naar de mogelijkheden en onmogelijkheden van het huidige systeem van informatie-uitwisseling tussen financiële instellingen en de Belastingdienst om werkelijke inkomsten uit vermogen te gaan belasten. Op dit moment zijn de vermogenspositie per 1 januari van het belastingjaar bekend, en de betaalde dividenden. Daarnaast geven de binnenlandse banken de rente op spaartegoeden door aan de Belastingdienst. De overige vermogensinkomsten van belastingplichtigen, zoals rente op obligaties en op buitenlandse tegoeden en huurinkomsten, zijn niet bekend bij de Belastingdienst. De vermogenswinst of de vermogensaanwas is niet bekend bij de Belastingdienst. Elementen die nodig zijn voor het bepalen van een vermogenswinst, zoals verkrijgings- en vervreemdingsprijs, gemaakte kosten en dergelijke of elementen die nodig zijn voor het bepalen van de vermogensaanwas zoals onttrekkingen en toevoegingen, zijn niet bekend en kunnen dus ook niet worden vooringevuld in de aangifte. Daarbij kunnen ook de elementen uit eerdere jaren relevant zijn.

De leden van de fractie van D66 vragen welke informatie nog meer moet worden uitgewisseld na implementatie van de Common Reporting Standard (EU-richtlijn 2014/107/EU). In zijn commentaar op het pakket Belastingplan 2016 stelt de NOB dat de afwijzing van een belasting op werkelijk rendement om uitvoeringstechnische redenen onvoldoende onderbouwd is. In de ogen van de Orde verplichten Europese regels financiële instellingen om in de nabije toekomst voldoende informatie te leveren om voor bankrekeningen, bancaire spaarproducten en effecten een systeem waarbij belastingheffing over werkelijke inkomsten plaatsvindt in te richten. Voor overige bezittingen (bij voorbeeld overige vorderingen, onroerende zaken) stelt de Orde continuering van het gebruik van een fictief rendementspercentage voor, aangevuld met een tegenbewijsregeling. Verder wijst de Orde erop dat voor andere belastingplichtigen, zoals ondernemers en vennootschappen al sinds jaar en dag een vermogenswinstbelastingheffing naar het daadwerkelijke inkomen geldt. De leden van de fractie van de SP vragen op dit specifieke punt van de NOB een reactie van het kabinet.
Het kabinet is het met de NOB eens dat het wenselijk is om de werkelijke rendementen zo goed mogelijk te benaderen. Met de huidige stand van informatievoorziening is het echter niet verantwoord om een belasting op het werkelijke individuele rendement nu in te voeren. Het kabinet stelt vast dat in het voorstel van de Orde het forfaitaire rendement voor een belangrijk deel gehandhaafd blijft. De Orde stelt alleen een alternatief voor bankrekeningen, bancaire spaarproducten en effecten voor. Voor de overige bezittingen, waaronder onroerende zaken, overige vorderingen en contant geld die samen ongeveer een derde[26] van de rendementsgrondslag van box 3 vormen, blijft ook in de ogen van de Orde forfaitaire heffing noodzakelijk. De Orde voegt hier wel een tegenbewijsregeling aan toe. En juist een tegenbewijsregeling brengt onoverkomelijke administratieve lasten en uitvoeringslasten met zich mee. Om te kunnen bewijzen dat de werkelijke inkomsten in belangrijke mate lager zijn dan de forfaitaire, zullen de werkelijke inkomsten en aftrekbare kosten nauwkeurig in de wet gedefinieerd moeten worden. Daarbij zullen onvermijdelijk grensproblemen en arbitragemogelijkheden ontstaan. Bij onroerende zaken is dan bijvoorbeeld het onderscheid tussen onderhoud en verbetering relevant. Onderhoudskosten kunnen in mindering worden gebracht op de jaarlijkse opbrengsten en beïnvloeden de winst bij verkoop niet. Op kosten van verbetering mag worden afgeschreven en deze verminderen de winst bij eventuele verkoop. Daarnaast moet worden vastgelegd op welke periode de tegenbewijsregeling betrekking heeft. Als die periode wordt vastgesteld op één jaar, nodigt dat ertoe uit kosten in één jaar te concentreren, voor dat jaar een beroep op de tegenbewijsregeling te doen en in andere jaren een hogere netto opbrengst te incasseren.
Elke belastingplichtige met vermogen in de betreffende categorieën, ongeveer 650.000 huishoudens, zal een administratie – de spreekwoordelijke schoenendoos – moeten bijhouden om te kijken of hij een beroep kan doen op de tegenbewijsregeling. Als de vergelijking met de forfaitaire inkomsten voordelig uitvalt, doet de belastingplichtige een beroep op de tegenbewijsregeling en moet zijn administratie – de «schoenendoos» – door de Belastingdienst handmatig gecontroleerd worden, hetgeen leidt tot een zware uitvoeringslast. Er is immers geen of weinig contra-informatie. Het is niet voor niets dat de belastingplichtigen van wie de werkelijke inkomsten uit vermogen worden belast, de ondernemers, medegerechtigden, resultaatgenieters, ter beschikkingstellers en vennootschappen, veelal de beschikking hebben over professionele administratiekantoren en belastingadviseurs. Het is niet de bedoeling om de belastingheffing zo ingewikkeld te maken dat ook bezitters van een

[26] Na aftrek van de schulden.

tweede woning een beroep op de diensten van deze beroepsgroepen moeten doen.
De NOB stelt dat de informatie die financiële instellingen op grond van Europese regelgeving, EU-richtlijn 2014/107/EU, verplicht aan de Belastingdienst moeten leveren, voldoende is om een systeem van belastingheffing over de werkelijke inkomsten uit vermogen uit financiële activa in te voeren. Dit is in de ogen van het kabinet een misverstand. Voor het heffen van belasting over werkelijke inkomsten uit vermogen moet op één of andere manier vermogensgroei in beschouwing worden genomen. Anders herleven de arbitragemogelijkheden die de opbrengst vóór 2001 bijna gehalveerd hebben. Bovendien zijn Nederlandse financiële instellingen niet verplicht de in de richtlijn vastgelegde informatie over in Nederland woonachtige personen te rapporteren aan de Nederlandse Belastingdienst.
Voor het belasten van vermogensgroei kunnen de hiervoor behandelde twee typen onderscheiden worden: de vermogenswinstbelastingen, waarin vermogenswinsten worden belast op het moment dat zij worden gerealiseerd en vermogensaanwasbelastingen, waarin vermogenswinsten worden belast in het jaar dat zij ontstaan. Zij hoeven dan nog niet gerealiseerd te zijn.
Volgens de betreffende EU-richtlijn[27] moeten onder meer de volgende gegevens gerapporteerd worden:

- Het saldo van een rekening aan het eind van het kalenderjaar
- Bij een bewaarrekening:
  - het op de rekening gestorte of bijgeschreven totale brutobedrag aan rente, totale brutobedrag aan dividenden en totale brutobedrag aan overige inkomsten gegenereerd met betrekking tot de activa op de rekening gedurende het kalenderjaar
  - de totale brutoopbrengsten van de verkoop, terugbetaling of afkoop van financiële activa gestort of bijgeschreven op de rekening gedurende het kalenderjaar
- Bij een depositorekening: het totale brutobedrag aan rente gestort of bijgeschreven op de rekening gedurende het kalenderjaar.

Dit zijn veel gegevens, maar het is niet voldoende voor het bepalen van de vermogenswinst, noch voor het bepalen van de vermogensaanwas over een bepaald jaar. Voor het bepalen van gerealiseerde vermogenswinst is de brutoopbrengst onvoldoende. De verkoopopbrengst zegt immers nog niets over het rendement, zoals de omzet nog niets zegt over de winst. In elk geval staat de aankoopwaarde niet op de lijst met te leveren gegevens. Voor het bepalen van de vermogensaanwas op een bewaarrekening zijn de volgende gegevens noodzakelijk: het beginsaldo van de rekening, het eindsaldo, de toevoegingen en de onttrekkingen aan de rekening. Bij het verschil tussen eind- en beginsaldo moeten de onttrekkingen worden opgeteld en de toevoegingen worden afgetrokken. Anders wordt iemand die duizend euro overhoudt op zijn rekening-courant en daar aandelen van koopt, belast alsof die 1.000 euro vermogensaanwas is. Of kan iemand die 1.000 euro opneemt van zijn rekening voor een vakantie, dit in aanmerking nemen als verrekenbaar verlies. Ook de onttrekkingen en de toevoegingen staan echter niet op de lijst van te leveren gegevens.
De conclusie van het kabinet is dan ook dat de verplichtingen van de genoemde richtlijn onvoldoende basis zijn om onmiddellijk tot belasting van werkelijke inkomsten over te gaan.

De leden van de fractie van D66 vragen of het kabinet de ambitie heeft om bij de hervorming van box 3 te komen tot een meer uniforme belasting van kapitaalinkomen en daarbij ook pensioen, de eigen woning en ondernemingsvermogen te betrekken. In de huidige kabinetsperiode heeft het kabinet belangrijke stappen gezet om de woningmarkt en het

[27] 2014/107/EU, artikel 1, lid 2, onderdeel d t/m f.

pensioenstelsel te versterken. Met betrekking tot het pensioenstelsel heeft het kabinet afgelopen juli ook richtinggevende hoofdlijnen voor een toekomstbestendig pensioenstelsel gepresenteerd.[28] Het kabinet heeft geen plannen voor een verdergaande aanpassingen van het fiscale regime voor de eigen woning. Bij een verdere hervorming van box 3 zal het kabinet de relatie tot ondernemingsvermogen in ogenschouw nemen.

Het lid van de fractie van 50PLUS vraagt of het kabinet heeft overwogen om uitsluitend het heffingvrije vermogen te verhogen om de kennelijk gewenste progressiviteit te bereiken. Het kabinet wijst erop dat het tarief over het forfaitaire inkomen in alle schijven gelijk is, namelijk 30%. Alleen het forfaitaire inkomen is meer in overeenstemming gebracht met de werkelijk gerealiseerde rendementen. Omdat progressiviteit niet het doel was, heeft het kabinet ook geen andere middelen voor dit doel overwogen.

Het lid van de fractie van 50PLUS vraagt om duidelijkheid over de verrekening van vermogensverliezen. In het huidige en in het voorgestelde systeem wordt uitgegaan van een forfaitair rendement. Hierdoor kan er in box 3 geen sprake zijn van een negatief rendement.

De leden van de fractie van de SP vragen het kabinet of er onderzoeken zijn gedaan naar de effecten van ficties op de belastingmoraal. Zij vragen welke onderzoeken het kabinet kent en welke conclusie hieruit kan worden getrokken. Er zijn het kabinet geen onderzoeken bekend naar de effecten van ficties op de belastingmoraal. Wel is de forfaitaire systematiek van box 3 onder meer door de Commissie inkomstenbelasting en toeslagen (Commissie Van Dijkhuizen) en de Studiecommissie Belastingstelsel bezien. De Commissie Van Dijkhuizen[29] stelt voor om de forfaitaire benadering te handhaven: *«De commissie constateert dat de forfaitaire benadering van de inkomsten uit vermogen als voordeel heeft dat de hoogte van de heffing stabiel en goed voorspelbaar is voor zowel de belastingbetaler als de schatkist en dat deze gemakkelijk is te innen. De commissie stelt voor de forfaitaire benadering van box 3 zonder onderscheid naar type vermogen te handhaven.»* Ook de Studiecommissie Belastingstelsel[30] stelt voor om de forfaitaire benadering te handhaven: *«De commissie stelt voor de huidige box-3-heffing te handhaven. Eveneens vanuit een oogpunt van eenvoud (zowel voor burgers als Belastingdienst) moet daarbij het bedrag aan heffingvrij vermogen worden gehandhaafd: daardoor wordt voorkomen dat (veel) meer dan de huidige 20% van de belastingplichtigen met deze heffing wordt geconfronteerd.»*

De leden van de fractie van de SP vragen hoeveel miljonairs er sinds het begin van de crisis zijn bijgekomen en hoeveel het kabinet tijdens deze kabinetsperiode gevraagd heeft van huishoudens met een vermogen van een miljoen euro of meer. Het regeerakkoord «Bruggen Slaan» kent een belangrijke tweede pijler: het streven naar evenwichtige inkomensverhoudingen. Voor het kabinet is deze pijler onlosmakelijk verbonden met de andere pijlers uit het regeerakkoord: het bevorderen van economische groei en het op orde krijgen van de overheidsfinanciën. De balans tussen de drie pijlers vormt het kompas voor het kabinet. Economische groei kan alleen worden bevorderd door mensen ook de vruchten te laten plukken van hun inspanningen. En daar is alleen breed draagvlak voor als bij het

[28] Kamerstukken II 2015/16, 32 043, nr. 263.
[29] Eindrapport Commissie inkomstenbelasting en toeslagen (Commissie Van Dijkhuizen), Kamerstukken II 2013/14, 32 140, nr. 5, blz. 58 t/m 71.
[30] Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel (Commissie Van Weeghel), bijlage bij Kamerstukken 2009/10, 32 140, nr. 4, blz. 82 t/m 83.

vragen van een bijdrage voor het op orde brengen van de overheidsfinanciën en het dragen van onze sociale voorzieningen, rekening wordt gehouden met draagkracht. Alle keuzes van het kabinet zijn hierop gebaseerd, zonder dat er sprake is van specifiek beleid gericht op huishoudens met een vermogen van een miljoen euro of meer. Met de voorgestelde wijziging van box 3 wordt wel beter aangesloten bij het werkelijk gemiddeld behaalde rendement op vermogens boven € 1 miljoen. De hierna opgenomen tabel geeft het aantal huishoudens weer op basis van CBS-statistieken. Een huishouden valt in deze categorie als het totale vermogen van het huishouden het bedrag van € 1 miljoen overstijgt. Het gaat hier niet alleen om het box 3-vermogen, maar om het totale vermogen zoals het CBS dat presenteert inclusief bijvoorbeeld aanmerkelijkbelangaandelen en het vermogen in de eigen woning.

Tabel 16: Aantal huishoudens met vermogen van € 1 miljoen en hoger

Aantal huishoudens met vermogen € 1 miljoen en meer (CBS)	X 1.000
2008	164
2009	159
2010	163
2011 voor methodewijziging	152
2011 na methodewijziging	154
2012	157
2013*	146

De leden van de fractie van de SP vragen het kabinet in te gaan op het feit dat Nederland, volgens «Taxation Trends in the EU, 2014 van Eurostat», het enige EU-land is dat een negatief tarief heft op «capital – income of households». Ook vragen deze leden om in te gaan op de belastingdruk op privévermogens in Nederland in vergelijking met andere landen en hoe de belastingdruk meebeweegt met de grootte van het inkomen, zowel voor als na invoering van het voorgestelde systeem. Het klopt dat Nederland het enige EU-land is waar de belastingopbrengst van de categorie «capital tax on the income of households» negatief is. Deze negatieve opbrengst wordt verklaard doordat deze categorie niet alleen de opbrengst van de vermogensrendementsheffing in box 3 bevat, maar ook de budgettaire derving van faciliteiten in de loon- en inkomensheffing waaronder de hypotheekrenteaftrek en aftrekbare premies voor lijfrentes. Verder maakt de kansspelbelasting onderdeel uit van deze categorie.[31] Het kabinet kan geen goede conclusie trekken over de hoogte van de belasting op de categorie «capital – income of households» in vergelijking met andere landen uit deze internationale vergelijking omdat er onvoldoende inzicht is in de grondslagen en budgettaire opbrengsten van belastingen in deze categorie in andere landen. De omvang van vermogen is niet per se gerelateerd aan de omvang van het inkomen. De vermogensverdeling over inkomensgroepen kent een opvallende spreiding: hoge vermogens komen zowel aan de onderkant als de bovenkant van de inkomensverdeling voor. Bovendien bestaan er tussen generaties grote verschillen in de vermogensverdeling. Ook voor de effecten van de wijziging van de systematiek van box 3 – circa 90% van de belastingbetalers in box 3 gaat er naar verwachting bij de invoering van het voorstel op vooruit – zal dan ook gelden dat de spreiding ten opzichte van de hoogte van het inkomen sterk wisselt.

[31] Evenals een aan huishoudens toegerekend deel van de dividendbelasting, wat als gevolg van het feit dat dit voor Nederlandse ingezetenen een voorheffing vormt per saldo op vrijwel nihil uitkomt.

5. Pakket bestrijden emigratielek aanmerkelijkbelanghouders

5.1. Algemeen

De leden van de fractie van de VVD vragen hoe de opbrengst van de voorgestelde maatregelen wordt teruggegeven aan ondernemers in box 2. Het kabinet acht het niet wenselijk dat geëmigreerde aanmerkelijkbelanghouders de Nederlandse claim over de waardeaangroei van de aandelen in de Nederlandse periode kunnen ontlopen door het doen van winstuitdelingen in de buitenlandse periode. Met de voorgestelde maatregelen is dit in de toekomst niet meer mogelijk. De maatregelen zien op het innen van tot nu toe onbetaald gebleven belasting. Het kabinet ziet geen aanleiding voor compenserende maatregelen.

De leden van de fracties van de VVD en de SP en het RB vragen naar de Europeesrechtelijke houdbaarheid van het pakket maatregelen voor emigrerende aanmerkelijkbelanghouders in relatie tot de onbepaalde uitsteltermijn. Ik heb deze voorstellen getoetst op hun Europeesrechtelijke houdbaarheid. Het afschaffen van de tienjaarstermijn leidt er niet toe dat de conserverende aanslag in strijd komt met het Europese recht. Zoals kan worden afgeleid uit de uitspraak van het HvJ EU van 7 september 2006 in de zaak C-470/04, N, is de conserverende aanslag in zijn huidige vorm gerechtvaardigd ter verzekering van de evenwichtige verdeling van de heffingsbevoegdheid. Afschaffing van de tienjaarstermijn maakt de maatregel niet disproportioneel. Het is immers inherent aan het belasten van het aanmerkelijk belang, ook als het gaat om ingezetenen, dat bij vervreemding van het belang de waardestijging ervan wordt belast ook al heeft deze waardestijging in een ver verleden plaatsgevonden. De maatregel gaat dus niet verder dan nodig is om het doel te bereiken. De uitspraak van het HvJ EU van 11 maart 2004 in de zaak C-9/02, Hughes de Lasteyrie du Saillant, leidt niet tot een andere conclusie nu dit arrest betrekking had op een Franse regeling waarbij het ontbreken van automatisch uitstel van betaling, de eis tot het stellen van zekerheid en de verplichting tot het aanwijzen van een fiscaal vertegenwoordiger in Frankrijk leidde tot het oordeel dat er sprake was van strijdigheid met de vrijheid van vestiging. Geen van deze elementen maakt deel uit van het onderhavige voorstel of de bestaande regeling voor de conserverende aanslag.

De leden van de fractie van de PvdA vragen hoeveel belastinginkomsten verloren gaan als gevolg van het – de facto – opgeven van de Nederlandse belastingclaim op reeds geëmigreerde aanmerkelijkbelanghouders. Toepassing van de voorgestelde maatregel op reeds geëmigreerde aanmerkelijkbelanghouders zou naar verwachting gepaard gaan met een eenmalige budgettaire opbrengst van € 650 miljoen, welke opbrengst over een periode van naar schatting 15 jaar zou worden gerealiseerd.

De leden van de fractie van de PvdA vragen wat het kabinet bedoelt met «kwijtschelding is derhalve de regel geworden, en betaling van de conserverende aanslag de uitzondering». In de praktijk blijkt dat aanmerkelijkbelanghouders die naar het buitenland verhuizen dit vrijwel altijd doen voor een periode van ten minste tien jaar en dat zij in die periode doorgaans geen handelingen verrichten die tot invordering van de conserverende aanslag leiden. Na afloop van de tienjaarstermijn wordt onder de huidige wetgeving de conserverende aanslag kwijtgescholden, zonder dat de verschuldigde belasting over de waardeaangroei in de binnenlandse periode is voldaan.

De leden van de fractie van de PvdA vragen of het emigratielek nu werkelijk gedicht is. Naar de huidige inzichten van het kabinet dichten de voorgestelde maatregelen het emigratielek. Het internationale belastingrecht is echter een complexe aangelegenheid. De Belastingdienst zal belastingontwijkend gedrag daarom ook na deze wetswijziging permanent monitoren.

De leden van de fractie van de PvdA vragen met hoeveel landen Nederland een belastingverdrag heeft zonder aanmerkelijkbelangvoorbehoud. Nederland heeft in vrijwel alle verdragen met de landen binnen de Europese Economische Ruimte[32] (EER) een aanmerkelijkbelangvoorbehoud opgenomen in het vermogenswinstartikel. Dit is alleen anders in het bestaande verdrag met Duitsland dat dateert uit 1959 en dat binnenkort wordt vervangen. Conform het huidige verdragsbeleid, zoals beschreven in de Notitie Fiscaal Verdragsbeleid 2011,[33] zet Nederland zich in om ook een aanmerkelijkbelangvoorbehoud op te nemen in het dividendartikel, maar in de geldende verdragen met EER-landen is in verreweg de meeste gevallen nog geen sprake van een dergelijk aanmerkelijkbelangvoorbehoud. Dit betekent dat bij dividenduitkeringen na emigratie van de aanmerkelijkbelanghouder Nederland zijn nationale heffingsbevoegdheid (25%) over deze dividenden op grond van het verdrag niet of niet volledig kan effectueren. Dat laat onverlet dat Nederland de belastingclaim die besloten ligt in de conserverende aanslag behoudt. Met de maatregelen die het kabinet in het Belastingplan 2016 voorstelt, wordt bewerkstelligd dat uitdelingen van reserves aan een geëmigreerde aanmerkelijkbelanghouder wel leiden tot het invorderen van deze conserverende aanslag. Om een samenloop van belastingen te voorkomen, wordt de conserverende aanslag hierbij niet ingevorderd voor zover over deze uitdeling al in Nederland of in het buitenland feitelijk belasting wordt geheven.

De leden van de fractie van de PvdA vragen om verduidelijking van de werking van het aanmerkelijkbelangvoorbehoud in de tevens door het RB aangehaalde situatie waarin een aanmerkelijkbelanghouder emigreert naar een land waarmee Nederland een belastingverdrag heeft zonder aanmerkelijkbelangvoorbehoud en vervolgens dooremigreert naar een land waarmee Nederland een belastingverdrag heeft met aanmerkelijkbelangvoorbehoud. Deze vraag staat los van de maatregelen die zijn opgenomen in het Belastingplan 2016. Voor de verdeling van heffingsrechten onder verdragen is in het algemeen inwonerschap op het moment van inkomensgenieting van belang. Als een geëmigreerde aanmerkelijkbelanghouder volgtijdelijk inwoner wordt van verschillende landen wordt met betrekking tot een genoten inkomensbestanddeel het verdrag toegepast met het land waarvan de aanmerkelijkbelanghouder op het genietingsmoment inwoner is. Het hangt van de concrete tekst van het toepasselijke belastingverdrag af of, en zo ja, in welke mate, Nederland het *heffingsrecht* heeft over dividenden. De maatregelen die zijn opgenomen in het Belastingplan 2016 zien op de *invordering* van de belastingclaim ter zake van vermogensaanwas in de periode dat de aanmerkelijkbelanghouder binnenlands belastingplichtige was.

De leden van de fractie van het CDA vragen of het uitstel ooit wordt ingetrokken indien een aanmerkelijkbelanghouder emigreert naar een land dat een heffing kent van 25% of meer en de aandelen in de familie blijven. Het uitstel van betaling wordt in beginsel (deels) ingetrokken bij vervreemding van de aandelen, uitdeling van reserves door de vennoot-

---

[32] Dit zijn alle landen van de Europese Unie, Liechtenstein, Noorwegen en IJsland. Nederland heeft binnen deze groep landen alleen geen verdragen met Cyprus en Liechtenstein.

[33] Bijlage bij Kamerstukken II 2010/11, 25 087, nr. 7.

schap of teruggaaf van kapitaal. Bij een uitdeling van reserves door de vennootschap, trekt Nederland het uitstel niet in voor zover in het buitenland feitelijk belasting wordt geheven. Hiermee wordt een samenloop van heffing van buitenlandse belasting en invordering van Nederlandse belasting (de conserverende aanslag) voorkomen. In het door de leden van de fractie van het CDA genoemde voorbeeld blijft de conserverende aanslag, en het daarvoor verleende uitstel van betaling, derhalve vooralsnog in stand bij winstuitdelingen. Een uiteindelijke overgang krachtens erfrecht wordt aangemerkt als een fictieve vervreemding. Ook bij geëmigreerde aanmerkelijkbelanghouders kan het uitstel bij een fictieve vervreemding onder bepaalde voorwaarden worden verlengd. Het uitstel zal uiteindelijk worden beëindigd of ingetrokken bij vrijwillige betaling van de conserverende aanslag, kwijtschelding van de conserverende aanslag of vervreemding van de aandelen.

De leden van de fractie van het CDA en het RB vragen of de Belastingdienst de conserverende aanslagen gedurende een lange termijn kan bijhouden en hoe de Belastingdienst de vennootschap en de aandelen volgt na emigratie van de aanmerkelijkbelanghouder of zijn erfgenamen. Voor de administratieve werkzaamheden zal de Belastingdienst op termijn een aanpassing in de systemen doorvoeren waardoor geautomatiseerde ondersteuning mogelijk is. Tot die tijd wordt een handmatig proces ingericht. Het toezicht houden op de aanmerkelijkbelanghouder en de vennootschap gedurende een langere periode gebeurt al sinds de introductie van de conserverende aanslag. De wijzigingen leiden er slechts toe dat dit toezicht in bepaalde situaties nog langer nodig blijft. Daartegenover staat dat het uitstel in andere situaties korter duurt omdat de Belastingdienst dit uitstel intrekt bij winstuitdelingen; in deze situaties zal het houden van toezicht juist minder lang nodig zijn. Toezicht vindt plaats aan de hand van informatie die de aanmerkelijkbelanghouder zelf verplicht is te verstrekken. Daarnaast zal de Belastingdienst actief controles uitvoeren, bijvoorbeeld naar aanleiding van signalen uit de aangifte vennootschapsbelasting van de vennootschap waarin de aandelen worden gehouden en aan de hand van informatie afkomstig van de belastingautoriteiten in het emigratieland of op basis van steekproeven.

De leden van de fractie van het CDA en de NOB vragen of het kabinet bereid is de pro rata-benadering ook toe te passen, indien het uitstel van betaling wordt beëindigd vanwege teruggaaf op aandelenkapitaal. In artikel 2 van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 is de pro rata-benadering reeds geregeld in situaties van teruggaaf op aandelenkapitaal. De ontvanger beëindigt het uitstel in die gevallen slechts voor zover dit aan de teruggaaf kan worden toegerekend. Een geringe teruggaaf van het op aandelen gestort kapitaal leidt derhalve niet tot invordering van de gehele conserverende aanslag.

5.2. Verdragsrechtelijke aspecten

De leden van de fractie van de PvdA vragen naar de betekenis van het aanmerkelijkbelangvoorbehoud na invoering van de voorgestelde maatregelen rondom conserverende aanslagen. Ook de NOB vraagt naar de relatie van het voorstel tot de aanmerkelijkbelangvoorbehouden. Aanmerkelijkbelangvoorbehouden bewerkstelligen dat de Nederlandse belastingclaim eerder wordt geëffectueerd en voorkomen op verdragsniveau samenloop van belastingheffing. Daarom behouden de aanmerkelijkbelangvoorbehouden hun belang. Om dit te verduidelijken moet een onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds het aanmerkelijkbelangvoorbehoud in het verdragsartikel over dividenden en anderzijds het aanmerkelijkbelangvoorbehoud in het verdragsartikel over vermogens-

winsten. Met het aanmerkelijkbelangvoorbehoud in het dividendartikel kan Nederland zijn nationale heffingsrecht over winstuitdelingen (inkomstenbelasting en dividendbelasting) volledig effectueren na emigratie van de aanmerkelijkbelanghouder. Met het bedrag van de aldus verschuldigde belasting effectueert Nederland de belastingclaim en wordt de conserverende aanslag kwijtgescholden. Zonder een aanmerkelijkbelangvoorbehoud in het dividendartikel kan in het buitenland belasting worden geheven over de uitgedeelde reserves. Op basis van de voorgestelde maatregelen wordt de inning van de Nederlandse belastingclaim via de conserverende aanslag met het bedrag aan in het buitenland betaalde belasting uitgesteld. Voor zover het Nederlandse tarief hoger ligt dan het tarief van de nieuwe woonstaat kan Nederland in die gevallen wel gedeeltelijk de conserverende aanslag innen. Dit leidt ertoe dat Nederland zonder aanmerkelijkbelangvoorbehoud de belastingclaim die besloten ligt in de conserverende aanslag (geheel of gedeeltelijk) pas later kan effectueren. Het aanmerkelijkbelangvoorbehoud in het vermogenswinstartikel zorgt er, in samenhang met de daaraan gekoppelde «step up», voor dat op het moment van vervreemding het land waarnaar wordt geëmigreerd niet het volledige vervreemdingsvoordeel belast maar een zogenoemde «step up» verleent voor de in Nederland aangegroeide waarde. Als een belastingverdrag niet voorziet in een dergelijke «step up» op basis van een aanmerkelijkbelangvoorbehoud in het vermogenswinstenartikel en dit tot gevolg heeft dat het verdragsland bij vervreemding feitelijk belasting heft, voorkomt Nederland eenzijdig de samenloop van belastingen en effectueert Nederland niet de hele belastingclaim.

De leden van de fractie van de PvdA en het RB vragen voor welke buitenlandse belastingsoorten geldt dat deze bij een dividenduitkering na emigratie in mindering wordt gebracht op de conserverende aanslag, en hoe eventuele lokale belastingen worden behandeld op dit gebied. De in het buitenland feitelijk verschuldigde belasting over een winstuitkering wordt slechts in mindering gebracht op het bedrag waarmee het uitstel van betaling van de conserverende aanslag wordt ingetrokken (en niet op de conserverende aanslag zelf), voor zover deze belasting rechtstreeks verband houdt met het uitgekeerde dividend. Het gaat daarbij primair om (buitenlandse vormen van) inkomstenbelasting en dividendbelasting. Of in specifieke gevallen ook rekening wordt gehouden met lokale belastingen hangt ervan af of deze direct betrekking hebben op de uitgedeelde reserves en is ter toetsing aan de Belastingdienst. De feitelijk geheven belasting in het buitenland wordt dus niet, zoals de leden van de fractie van de PvdA lijken te veronderstellen, kwijtgescholden op de conserverende aanslag.

De leden van de fracties van het CDA en de PVV hebben vragen over de juridische haalbaarheid van de voorstellen ten aanzien van de conserverende aanslag, in het bijzonder vragen zij of de maatregelen in strijd zijn met de goede verdragstrouw. Ook de NOB heeft hierover vragen gesteld. De leden van de fracties van het CDA, de PVV en D66 vragen of Nederland in overleg is getreden met verdragspartners. Het kabinet is van oordeel dat de voorgestelde maatregelen niet in strijd zijn met de goede verdragstrouw. Deze opvatting vindt steun in de jurisprudentie van de Hoge Raad.[34] Hierbij is het volgende van belang. De Nederlandse regeling voor de heffing over winst uit aanmerkelijk belang beoogt met name de waardestijging te belasten van een tot een aanmerkelijk belang behorend aandelenpakket die is ontstaan gedurende de periode dat de houder daarvan binnenlands belastingplichtig is. Op grond van bestaande

[34] HR 20 februari 2009, ECLI:NL:HR:2009:AZ2232, HR 20 februari 2009, ECLI:NL:HR:2009, HR 20 februari 2009, ECLI:NL:HR:2009:BD5468, nr. 07/12314 en HR 16 januari 2016, ECLI:NL:HR:2015:65.

wetgeving sluit de belastingheffing aan bij het tijdstip dat onmiddellijk voorafgaat aan het ophouden van de binnenlandse belastingplicht. Het gaat immers om de waardestijging in deze binnenlandse periode. Deze belasting hoeft niet direct te worden betaald. Daarom wordt een conserverende aanslag opgelegd waarvoor binnen de EER automatisch uitstel van betaling wordt verleend. Met de voorgestelde maatregelen verandert niet de genoemde belastingheffing over de vermogensaanwas in de binnenlandse periode, maar veranderen wel de aanknopingspunten voor het innen en (niet) kwijtschelden van de conserverende aanslag. De inning van de belasting over de waardeaangroei over de binnenlandse periode vindt in het voorstel plaats op het moment dat sprake is van uitdeling van reserves. Op dit moment mag – anders dan op het moment van emigratie – verwacht worden dat er gemakkelijker over middelen kan worden beschikt om de belastingschuld mee te voldoen. Bovendien is het moment van uitdeling van winstreserves ook het moment waarop in binnenlandse situaties belasting wordt geheven. Dat de voorgestelde maatregelen voor de inning van de belastingschuld aangrijpen bij een uitdeling van reserves betekent niet dat sprake is van een belastingheffing over een dergelijke uitkering. Dit aangrijpingspunt doet met andere woorden niets af aan het karakter van de heffing, namelijk dat van een belasting over de vermogensaanwas die is opgekomen bij een inwoner van Nederland. De wijze waarop Nederland de belastingheffing over de «Nederlandse» vermogensaanwas vormgeeft is volgens het kabinet een interne nationale aangelegenheid. Volgens het kabinet is het dan ook niet nodig verdragspartners te informeren over deze voorgestelde maatregelen. Wat betreft het verdragsbeleid en toekomstige onderhandelingen blijft Nederland zich inzetten voor aanmerkelijkbelangvoorbehouden die aansluiten bij de nationale systematiek. Hiervoor wordt verwezen naar hetgeen eerder in deze nota is opgemerkt bij de vragen van de leden van de fractie van de PvdA over dit onderwerp.

5.3. Terugwerkende kracht

De leden van de fractie van D66 vragen hoe snel een emigratie in de praktijk te realiseren is. Ook het RB plaatst kritische kanttekeningen bij de terugwerkende kracht. Hoe snel een emigratie te realiseren is, hangt af van de omstandigheden van het geval. Hoewel een emigratie op zichzelf doorgaans de nodige voorbereidingstijd vergt, is het onder omstandigheden, denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin de aanmerkelijkbelanghouder reeds voorbereiding had getroffen of reeds een vakantiehuis in het emigratieland bezit, toch binnen afzienbare termijn te realiseren. Daarbij heeft ook de ervaring met invoering van de huidige wetgeving rond de conserverende aanslag geleerd dat anticipatiegedrag een reëel risico is; in de maand december voorafgaand aan inwerkingtreding van de bepalingen zijn destijds honderden aanmerkelijkbelanghouders naar met name België geëmigreerd. Bovendien zijn de onderhavige maatregelen niet alleen van toepassing op emigratie van aanmerkelijkbelanghouders, maar ook op andere, relatief snel te realiseren, belastbare feiten zoals (onder bepaalde voorwaarden) de schenking van aandelen aan een natuurlijk persoon in het buitenland.

De leden van de fractie van D66 vragen hoe de regeling invulling geeft aan het kenbaarheidsvereiste bij de terugwerkende kracht. In aanvulling op de publicatie van het Belastingplanpakket op Prinsjesdag jongsleden heb ik op dezelfde datum, 15 september 2015 om 15.15 uur, een nieuwsbericht doen uitgaan waarin het kabinet de voorgenomen maatregelen met betrekking tot emigrerende aanmerkelijkbelanghouders bekend heeft gemaakt en heeft toegelicht. Dit nieuwsbericht is onder meer terug te vinden op www.rijksoverheid.nl.

6. Integratie S&O-afdrachtvermindering en RDA per 2016

Er zijn diverse vragen gesteld over de verdeling van het budget van de samengevoegde regeling tussen bepaalde groepen ondernemers. Op deze vragen wordt hierna gezamenlijk ingegaan.
De leden van de fracties van de PvdA, de SP, D66 en de ChristenUnie vragen naar het niet opnemen van een plafond in de geïntegreerde regeling en de effecten hiervan op het gebruik door grote bedrijven en het voordeel voor kleinere bedrijven. De leden van de fractie van de VVD vragen of het mkb in dezelfde mate toegang houdt tot de samengevoegde faciliteit en de leden van de fractie van het CDA vragen of het een doel van de wijziging is dat meer geld naar grote bedrijven gaat en minder naar het mkb. De leden van de fractie van de SGP vragen naar verschuivingen tussen kleine bedrijven, middelgrote bedrijven en grote bedrijven en op welke manier een eventuele verschuiving gecorrigeerd kan worden, dusdanig dat de huidige verdeling tussen kleine bedrijven, middelgrote bedrijven en grote bedrijven hetzelfde blijft. De leden van de fractie van het CDA vragen naar het onderzoek van RVO waaruit blijkt dat de verdeling tussen verschillende grootteklassen gelijk blijft. Daarbij vragen de leden van de fractie van de ChristenUnie of het gelijk laten blijven van de verdeling van het budget over de verschillende grootteklassen leidend is geweest bij het vaststellen van de parameters en waarom de percentages in de eerste schijf zijn verlaagd, met name die voor starters. De leden van de fracties van de PvdA en de ChristenUnie vragen of het verstandiger is een plafond te hanteren en vrijkomende middelen in te zetten voor het verhogen van het tarief van de tweede schijf van 16% naar 18%. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen dit met het oog op gelijkblijvend nettovoordeel voor innovatieve belastingplichtigen. De leden van de fractie van de PvdA vragen in dat verband of het als alternatief voor een plafond mogelijk is een degressief tarief toe te passen dat daalt van 18% naar 16%.

In antwoord op vorenstaande vragen is het van belang dat het maatschappelijk rendement van extra S&O-uitgaven substantieel hoger ligt dan het private rendement. Om deze reden stimuleert het kabinet bedrijven om te investeren in speur- en ontwikkelingswerk (S&O). Doel van het kabinet is dat in Nederland in 2020 2,5% van het BBP wordt uitgegeven aan S&O. De S&O-afdrachtvermindering draagt bij aan deze doelstelling door de S&O-uitgaven van private partijen te stimuleren. Het is een generieke regelingen. Dat betekent dat deze niet aan sectoren of thema’s gebonden is en openstaat voor alle bedrijven die willen innoveren, ongeacht de grootteklasse of de omvang van de S&O van het bedrijf.

Net als bij de RDA het geval is, heeft de samengevoegde regeling geen plafond. Het kabinet is van mening dat dit de effectiviteit van de regeling verbetert. De S&O-afdrachtvermindering kende wel een plafond. Wanneer bedrijven boven het plafond uitkwamen was er vanaf dat moment geen prikkel meer om het S&O-niveau verder te verhogen en werd de effectiviteit van de regeling beperkt in relatie tot de S&O-doelstelling.
Het kabinet heeft bij de samenvoeging van de RDA met de S&O-afdrachtvermindering beoogd om S&O-loonkosten en niet-loonkosten (overige S&O-kosten en -uitgaven) gelijk te ondersteunen en het budget over de grootteklassen (mkb en grootbedrijf) in grote lijnen gelijk te verdelen in vergelijking tot de huidige situatie. Het gaat hier om een gelijkblijvende verdeling van het gemiddelde voordeel van het gebruik van de regelingen. Deze grosso modo gelijke verdeling wordt gerealiseerd door een lager nettovoordeel voor niet-loonkosten in combinatie met een hoger voordeel voor loonkosten in de tweede schijf die van 14% naar 16% gaat. Er is wel sprake van een lager marginaal nettovoordeel op niet-loonkosten omdat het nettovoordeel van 15% in de

RDA (zonder plafond) wordt omgezet in een bruto tarief van 16%. Rekening houdende met de af te dragen vennootschapsbelasting leidt de nieuwe situatie tot een marginaal nettovoordeel van circa 12% in de tweede schijf, lager dan de huidige 15% netto in de RDA. De gelijke ondersteuning van S&O-loonkosten en niet-loonkosten in de nieuwe situatie in combinatie met een lager nettovoordeel voor de niet-loonkosten kan naar verwachting ook leiden tot een iets lager gemiddeld voordeel voor bedrijven die nu sterk gebruikmaken van de RDA ten opzichte van de S&O-afdrachtvermindering, maar leidt tot een evenwichtiger stimulering van de private S&O-uitgaven in Nederland. Voor zover het voordeel van de S&O-afdrachtvermindering is belast in de innovatiebox is er geen sprake van een lager nettovoordeel, omdat het effectieve tarief van de vennootschapsbelasting dan slechts 5% bedraagt. Specifiek met betrekking tot het voordeelpercentage van de eerste schijf (32%) en het starterspercentage (40%) is het van belang dat dit van toepassing zal zijn op zowel loonkosten als overige kosten en uitgaven. Voor loonkosten (nu S&O-afdrachtvermindering) gelden op dit moment weliswaar hogere percentages (van respectievelijk 35% en 50%), voor overige kosten en uitgaven (nu RDA) bedraagt dit percentage netto 15% (uitgaande van het tarief van de vennootschapsbelasting van 25%).

Uit een analyse van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) blijkt dat naar verwachting 66% van het budget van de geïntegreerde regeling ten goede komt aan het mkb en 34% aan het grootbedrijf. Deze prognose is gelijk aan de huidige verdeling van het budget voor de S&O-afdrachtvermindering en RDA in 2014. Als ook naar de onderverdeling tussen kleinbedrijf en middenbedrijf gekeken wordt gaat 45% van het totaal naar kleine bedrijven (< 50 werkzame personen) en 21% naar middenbedrijf (50–249 werkzame personen) (totaal mkb 66%). Deze verdeling blijft naar schatting na de integratie gelijk. Het totaal van 66% dat naar het mkb gaat is overigens een relatief ruim aandeel, aangezien het mkb verantwoordelijk is voor 41% van de in Nederland uitgevoerde R&D.[35] Ook zal het deel budget van de geïntegreerde regeling dat ten goede komt aan starters naar verwachting ook gelijk blijven ten opzichte van de S&O-afdrachtvermindering en RDA (cijfers 2014). Het kabinet acht het invoeren van een plafond, het verder verhogen van de tweede schijf of het invoeren van een degressief tarief van 18%-16% daarom niet noodzakelijk om een evenwichtige verdeling in budget tussen grootbedrijf en mkb te handhaven en ongewenst gelet op het doel van de regeling, namelijk het stimuleren van S&O ongeacht grootteklassen. Zoals aangegeven door de Minister van Economische Zaken tijdens de plenaire behandeling van de begroting van het Ministerie van Economische Zaken in de Tweede Kamer op 15 oktober jl. zal het effect van de integratie op de verdeling van het budget tussen mkb en grootbedrijf in 2016 nauwlettend gevolgd worden. Indien deze duidelijk afwijkt van de hierboven genoemde raming zullen in het Belastingplan 2017 maatregelen genomen worden.

De leden van de fracties van de PvdA en D66 vragen waarom er niet voor gekozen is de RDA, eventueel inclusief S&O-afdrachtvermindering om te zetten in een subsidieregeling en vragen of dit leidt tot een beter beheersbaar budget en een eenvoudigere uitvoering.
Om een aantal redenen is bij de introductie van de S&O-afdrachtvermindering en de RDA gekozen om deze op te zetten als generieke fiscale regeling. Een fiscale regeling wordt door ondernemers, en zeker de buitenlandse, als een belangrijk en robuust onderdeel van het (internationale) ondernemings- en vestigingsklimaat beschouwd. Dat is ook van belang voor het investeringsklimaat omdat veel R&D-projecten een aantal jaren in beslag nemen. Vanuit het perspectief van uitvoering en

[35] CBS, Kennis en Economie 2015.

administratieve lasten voor bedrijven kennen fiscale regelingen als de S&O-afdrachtvermindering ook voordelen. Door aan te sluiten bij de (doorgaans maandelijkse) aangifte loonheffingen kunnen ondernemers het ontvangen voordeel maandelijks verrekenen. De overheid hoeft daardoor geen aparte voorschotten per maand te betalen terwijl het verrekenen voor de ondernemer gelijk op gaat met het maken van de loonkosten. Daarnaast zijn de uitvoeringskosten van de S&O-afdrachtvermindering lager dan die voor een subsidieregeling. Ook kent de gebudgetteerde S&O-afdrachtvermindering een goed werkend mechanisme dat het fiscale budget beheersbaar houdt gecombineerd met voorspelbaarheid voor de ondernemers. Eventuele overschrijdingen in een jaar worden in een later jaar gecompenseerd. Daarmee komen ondernemers niet voor verrassingen te staan. Tegelijkertijd is de regeling budgettair beheersbaar.

De leden van de fractie van de SP vragen of de RDA afzonderlijk niet voldoende functioneert en waar dit uit blijkt. De leden van de fractie van het CDA vragen naar het nut van de integratie en een nadere cijfermatige onderbouwing. De leden van de fractie van de SGP vragen het kabinet hoeveel bedrijven naar verwachting een verzilveringsprobleem hebben omdat ze de RDA niet zullen kunnen verrekenen met de loonheffing. De leden van de fractie van de PvdA vragen daarbij waarom niet gewacht is gewacht op de uitkomsten van de geplande evaluatie.
Het kabinet heeft in de memorie van toelichting op het Belastingplan 2015 en bij brief van 7 juli 2015[36] toegelicht waarom het voornemens is de RDA en de S&O-afdrachtvermindering samen te voegen. Zoals in die brief is aangegeven heeft het kabinet signalen ontvangen dat de huidige vormgeving van de RDA in de winstbelasting een aantal onbedoelde neveneffecten heeft die ten koste gaan van de effectiviteit van de regeling. Deze ongewenste neveneffecten in de huidige situatie zijn:

1. Het netto RDA-voordeel kan alleen worden verzilverd voor zover er voldoende winst tegenover staat. Hierdoor hebben ondernemers op het moment van investeren geen zekerheid over het exacte fiscale voordeel. Dit kan een nadelig effect hebben op de R&D-keuze bij (startende) innovatieve ondernemingen die niet of nauwelijks winst maken.
2. Bij verliezen kan het RDA-voordeel, binnen de grenzen van de voorwaartse verliesverrekening, in latere jaren worden verrekend. Hierdoor vindt het liquiditeitsvoordeel ook later plaats. Dit heeft als gevolg dat de ondernemer de RDA moet meefinancieren. Dit is een nadeel. Zeker omdat kredietverlening aan het mkb een aantal knelpunten kent.
3. Omdat de RDA onderdeel uitmaakt van de winstberekening heeft deze geen invloed op de commerciële winst voor belasting. Ook kan deze onder internationale accountingregels (IAS) niet als gegarandeerde kostenverlaging worden ingeboekt. Dit maakt het voor R&D-afdelingen in bedrijven moeilijker, of in sommige gevallen niet mogelijk, om dit voordeel mee te nemen in hun R&D-planning en budget. De administratieve verwerking van de RDA leidt daarmee niet altijd tot de juiste investeringsprikkels. Dit in tegenstelling tot de S&O-Afdrachtvermindering die wel invloed heeft op de winst voor belasting (en bij de accounting «above the line» is). Bovenstaande zorgt er ook voor dat bedrijven RDA-voordeel niet altijd meenemen bij een kostenvergelijking van R&D in verschillende landen. Het «above the line» maken van de RDA zal de business case voor investeringen in Nederland verbeteren.
4. Bij de financiële performance van bedrijven wordt gemeten met kengetallen en ratio's. Deze zijn vaak gebaseerd op de commerciële

[36] Kamerstukken II 2014/15, 34 002, nr. 106.

winst voor belastingen omdat die een beter beeld geeft van de onderliggende financiële prestatie. De RDA zorgt voor een verlaging van de te betalen winstbelasting en heeft dus, in tegenstelling tot de S&O-afdrachtvermindering, geen invloed op deze kengetallen en ratio's. Dit terwijl deze wel van belang kunnen zijn bij het verkrijgen van financiering.

5. In sommige gevallen lekt het RDA-voordeel bij bedrijven met buitenlandse moeders weg naar de moeder, omdat de winstbelasting in het andere land wel rekening houdt met de in Nederland geheven belasting, maar op zodanige wijze dat, als die lager is als gevolg van de RDA, de belastingheffing bij de moeder hoger is.

Deze punten zijn gerelateerd aan de effectiviteit van de regeling en inzet van middelen. Uit een analyse van RVO.nl blijkt ook dat de verzilvering van het fiscale voordeel in de nieuwe regeling sterk zal verbeteren: waar er op dit moment van de opgevoerde RDA (inclusief gebruik van verliesverrekening) naar schatting uiteindelijk 85% kan worden verzilverd, wordt in de nieuwe regeling naar schatting 94% van het voordeel op niet-loonkosten (overige S&O-kosten en -uitgaven) verrekenbaar. Daarnaast zal de integratie en verrekening middels de loonheffing naar verwachting ook impact hebben op het aantal gebruikers. Uit cijfers van RVO blijkt dat het aantal gebruikers van de RDA structureel achterblijft bij de S&O-afdrachtvermindering. Dit terwijl de doelgroep dezelfde is. De integratie zorgt er naar verwachting voor dat meer bedrijven de faciliteit ook gaan gebruiken voor niet-loonkosten.

Tabel 17: Aantal gebruikers RDA vs. S&O-afdrachtvermindering (2010–2014)

Kengetallen	2010	2011	2012	2013	2014
Aantal bedrijven dat gebruik maakt van S&O-afdrachtvermindering en S&O-aftrek[1]	19.450	20.530	22.220	22.640	22.974
Aantal bedrijven dat gebruik maakt van RDA[2]	n.v.t	n.v.t.	13.860	16.160	16.622

[1] Hier wordt bedoeld: ondernemingen, kennisinstellingen en zelfstandig ondernemers met een S&O-verklaring.
[2] Hier wordt bedoeld: ondernemingen en zelfstandig ondernemers met een RDA-beschikking.

Ten slotte zorgt de integratie ook voor een reductie van uitvoeringskosten voor de Belastingdienst en voor een afname van de administratieve lasten (circa € 1 miljoen afname voor bedrijven). Zo ontvangen bedrijven straks nog maar één S&O-verklaring, die zowel betrekking heeft op de S&O-loonkosten als de overige aan S&O-gerelateerde kosten en uitgaven. Bedrijven ontvangen nu hiervoor nog twee aparte beschikkingen. Daarnaast kunnen bedrijven straks het gehele fiscale voordeel verrekenen via de loonheffing. Nu verrekenen bedrijven het RDA-voordeel nog via de vennootschapsbelasting. Ook wordt het forfaitaire regime voor overige kosten en uitgaven vereenvoudigd. In plaats van een verplicht regime voor bedrijven die minder dan 1800 S&O-uren maken krijgen bedrijven de keuze om al dan niet van het forfait gebruik te maken.
Bovenstaande punten (effectiviteit, verzilvering en administratieve lastenvermindering en reductie uitvoeringskosten) zijn voor het kabinet reden om niet de evaluatie van de RDA af te wachten maar de RDA per 2016 te integreren met de S&O-afdrachtvermindering.

De leden van de fractie van de PVV vragen of het kabinet een (onderbouwde) schatting maken hoeveel arbeidsplaatsen door deze regeling daadwerkelijk door worden geschapen.
Uit de laatste evaluatie van de S&O-afdrachtvermindering blijkt dat deze doet wat hij beoogt, namelijk het bevorderen van de uitgaven van ondernemers aan speur- en ontwikkelingswerk. Het doel van de regeling is niet zozeer het direct bevorderen van werkgelegenheid maar het stimuleren van uitgaven van bedrijven aan S&O. Het gemiddelde effect

van de S&O-afdrachtvermindering op de S&O-loonuitgaven bevindt zich volgens de onderzoekers tussen de € 1,55 en € 1,99. Dat betekent dat bedrijven naast iedere ontvangen euro S&O-afdrachtvermindering tussen de € 0,55 en € 0,99 extra aan S&O spenderen. Ondernemers geven door de S&O-afdrachtvermindering dus meer uit aan R&D waarmee deze bijdraagt aan de doelstelling van het kabinet dat in Nederland in 2020 2,5% van het BBP wordt uitgegeven aan R&D (door publieke en private partijen). Het is echter complex te berekenen hoe deze extra R&D-uitgaven doorwerken in de totale werkgelegenheid, waardoor geen eenduidig kwantitatief beeld kan worden gevormd van de effecten van deze extra R&D-uitgaven op de werkgelegenheid. Uit de evaluatie volgt overigens dat zonder de S&O-afdrachtvermindering 45% van het door S&O-afdrachtvermindering ondersteunde S&O-loon niet in Nederland zou hebben plaatsgevonden.

Er zijn diverse vragen gesteld over de verzilveringsproblematiek en meer specifiek over de gevolgen van de samengevoegde regeling voor bepaalde groepen ondernemers, op deze vragen wordt hierna gezamenlijk ingegaan. De leden van de fracties van de PvdA en van het CDA vragen of de nieuwe regeling waarin de aftrek is gelimiteerd tot de afgedragen loonbelasting/premie volksverzekeringen wel tot minder verzilveringsproblemen leidt. De leden van de fractie van het CDA vragen bovendien of deze verzilveringsproblemen in kaart zijn gebracht en bij wat voor soort bedrijven de verzilveringsproblematiek van de RDA zich met name voordoet. Zij vragen of dat is bij kleine start-ups of bij grote AEX-bedrijven en of er bepaalde sectoren zijn oververtegenwoordigd. De leden van de fractie van de PvdA vragen tevens in hoeverre rekening is gehouden met IB-ondernemers bij het overgaan van de RDA naar de S&O-afdrachtvermindering en vragen naar de verschillen in uitwerking tussen IB-ondernemers en ondernemingen in de vennootschapsbelasting. De leden van de fracties van de SP en de ChristenUnie vragen of het kabinet het eens is met de NOB dat starters vaak over weinig winst én weinig personeel beschikken en dat de integratie van de regelingen daardoor niet aan starters ten goede komt. Daarbij vragen de leden van de fractie van D66 of het kabinet verwacht dat nieuwe groepen belastingplichtigen met verzilveringsproblematiek te maken krijgen, zoals starters en zzp'ers, of grotere ondernemingen met personeel in aparte personeelsvennootschappen. Het lid Klein vraagt daarbij of het klopt dat door de verlaging van het mogelijk te verrekenen percentage het voordeel van deze nieuwe geïntegreerde regeling voor kleinere startende ondernemingen meestal negatief wordt. De leden van de fracties van de SP en D66 en het lid Klein vragen daarnaast of de situatie ontstaat dat niet-loonbelastingplichtige ondernemers niet mee delen in deze verbetering van de innovatiestimulering en hoe wordt voorkomen dat ondernemers zonder personeel de S&O-afdrachtvermindering niet meer kunnen verzilveren. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of de mogelijkheden voor verzilvering met de nieuwe regeling voor alle grootteklassen bedrijven groter zijn geworden, met andere woorden of alle typen bedrijven er met deze regeling op vooruit gaan.
Laat ik vooropstellen dat de samenvoeging bedoeld is om een aantal nadelen van de huidige regeling te ondervangen en zo de effectiviteit te vergroten. Eén van de nadelen van de RDA was de mate van verzilvering en bij de uitwerking van de concrete vormgeving heeft verbeteren van de verzilvering een belangrijke rol gespeeld. Vereenvoudiging was tevens een belangrijke randvoorwaarde en verder moest bij het budget van de nieuwe regeling rekening worden gehouden met het financiële nadeel dat het bedrijfsleven zou kunnen ondervinden van de samenvoeging. Waar er op dit moment van de opgevoerde RDA (inclusief gebruik van verliesverrekening) naar schatting uiteindelijk 85% kan worden verzilverd, wordt in de nieuwe regeling naar schatting 94% van het voordeel op

niet-loonkosten (overige S&O-kosten en -uitgaven) verrekenbaar. Daarnaast leidt de verschuiving van een aftrek op de winst na afloop van het belastingjaar naar een vermindering van de loonkosten gedurende het belastingjaar tot een betere liquiditeitspositie voor de onderneming. Daarbij moet bedacht worden dat ondernemingen die S&O verrichten over het algemeen hoog gekwalificeerd personeel in dienst hebben. Uit de geschatte verzilveringscijfers blijkt dan ook dat de loonsom van de ondernemingen die S&O verrichten onder de nieuwe regeling minder dan voorheen een belemmerende factor is om het bedrag van de afdrachtvermindering volledig te kunnen verzilveren. Daarnaast zal een hogere kans op verzilvering voor een deel van de ondernemingen ontstaan omdat de loonsom een constantere factor is dan de gerealiseerde winst. Juist bij starters stijgt de verzilvering sterk als gevolg van de integratie. Starters maken, in tegenstelling tot gevestigde ondernemers, vaak nog weinig of geen winst, waardoor ze nu veelal niet maximaal kunnen profiteren van de RDA. Omdat de mate van verzilverbaarheid van de RDA ten opzichte van die van de S&O-afdrachtvermindering aan verschillende omstandigheden kan worden toegerekend zal de verbetering zich niet in dezelfde mate bij verschillende ondernemingen voordoen, maar zal er altijd sprake zijn van individuele omstandigheden. Voor grotere ondernemingen met personeel in aparte personeelsvennootschappen blijft het mogelijk om, aan eigen S&O gerelateerde, kosten en uitgaven op te voeren die worden gemaakt door een ander lichaam dat deel uitmaakt van dezelfde fiscale eenheid als de S&O-inhoudingsplichtige. Bij de vormgeving is onderkend dat binnen de groep IB-ondernemingen een kleine groep IB-ondernemers zonder personeel is die nu recht heeft op RDA en geen recht heeft op de S&O-afdrachtvermindering. Dat is echter een onontkoombaar gevolg van de integratie, omdat het niet mogelijk is om de S&O-afdrachtvermindering toe te passen voor ondernemers die geen loonbelasting afdragen. Dat IB-ondernemingen zonder personeel geen recht kunnen krijgen op de S&O-afdrachtvermindering doet er niet aan af dat de verzilvering in den brede sterk verbetert.

De leden van de fractie van de PvdA vragen of ook bij andere groepsmaatschappijen de S&O-afdrachtvermindering kan worden gevraagd zodat minder snel tegen verzilveringsproblemen aangelopen zal worden. De leden van de fractie van het CDA vragen waarom niet voorzien is in een groepsregeling net als bij de werkkostenregeling om de verzilvering te verbeteren. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen in dit kader of het kabinet bereid is het nadeel dat de S&O-afdrachtvermindering bij slechts één inhoudingsplichtige verrekend kan worden, weg te nemen door de introductie van een fiscale-eenheid benadering. De leden van de fractie van D66 vragen of door het overbrengen van de RDA uit de winstsfeer een beperking in benuttingsmogelijkheden binnen de jaargrens optreedt, doordat de S&O-afdrachtvermindering binnen de entiteit van de individuele S&O-inhoudingsplichtige dient te worden benut, terwijl de RDA op fiscale eenheidsniveau kon worden geëffectueerd. Op dit moment kan de RDA van dochterbedrijven binnen dezelfde fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting opgevoerd worden door het moederbedrijf. In de nieuwe regeling kan dat niet meer. Als gevolg van de samenvoeging van de RDA met de S&O-afdrachtvermindering verandert het karakter van de faciliteit. Van een faciliteit in de winstbelasting wordt het een faciliteit in de loonbelasting. In plaats van een belastingplichtige is er in de loonbelasting sprake van een inhoudingsplichtige. Die inhoudingsplichtige is het subject waarbij afdrachtverminderingen bij aansluiten. De integratie beoogt geen wijzigingen in die systematiek aan te brengen. Een verdere stijging van de verzilvering zou mogelijk zijn geweest als niet-verzilverbare S&O-afdrachtvermindering verzilverd mocht worden bij een andere inhoudingsplichtige. Het kabinet heeft hier niet voor gekozen om de volgende redenen: Hiervoor zou dan wel een aanvraag bij RVO.nl

nodig zijn die vervolgens nieuwe beschikkingen stuurt aan de S&O-inhoudingsplichtige en aan de andere inhoudingsplichtige(n). Extra aanvragen, beschikkingen en verrekeningen maken het belastingstelsel minder eenvoudig, terwijl het kabinet juist streeft naar een vereenvoudiging van het belastingstelsel. Toename van het aantal beschikkingen vereist ook controle daarop. De met de integratie RDA/S&O-afdrachtvermindering beoogde vereenvoudiging en besparing bij de Belastingdienst wordt beperkt door deze extra werkzaamheden. Verder is het inherent aan ons fiscale stelsel dat volledige verzilvering niet altijd mogelijk is. En ten slotte vindt het kabinet het belangrijk dat het budget terechtkomt bij een lichaam dat zelf beslist over het uitvoeren van S&O.

De leden van de fractie van de SP vragen het kabinet te reageren op de opmerking van de NOB dat deze een verschuiving voorziet van kapitaalintensieve bedrijven naar arbeidsintensieve bedrijven. Zij vragen of het kabinet erkent dat deze schuif zich kan voordoen en zo ja, of dat de bedoeling was van het kabinet. Leden van de fractie van het CDA vragen ook naar een verschuiving van meer kapitaalintensieve belastingplichtigen naar de meer arbeidsintensieve belastingplichtigen. De leden van de fracties van het CDA en van D66 vragen of de afdrachtvermindering een belast voordeel is voor de vennootschapsbelasting en op welke wijze hier rekening mee is gehouden bij de omzetting van de RDA in de S&O-afdrachtvermindering. Laatstgenoemde leden vragen tevens hoe groot de afwijking met het voordeel van de S&O-afdrachtvermindering in vergelijking tot de huidige regelgeving is.

Zoals aangegeven in de memorie van toelichting bij het Belastingplan 2015 wordt bij de concrete vormgeving en het budget van de nieuwe regeling rekening gehouden met het financiële nadeel dat het bedrijfsleven zou kunnen ondervinden van de samenvoeging. Met het oog hierop heeft het kabinet het budget voor de S&O-afdrachtvermindering per 2016 structureel geïntensiveerd met € 85 miljoen. Bij de samenvoeging van de RDA met de S&O-afdrachtvermindering is het kabinet uitgegaan van een gelijke ondersteuning van S&O-loonkosten en niet-loonkosten (overige S&O-kosten en -uitgaven) en een zoveel mogelijke gelijke verdeling van het budget over de grootteklassen (mkb en grootbedrijf) in vergelijking tot de huidige situatie. Grote R&D-bedrijven die nu relatief zeer veel gebruik maken van de RDA ten opzichte van de S&O-afdrachtvermindering kunnen nadeel ondervinden van de samenvoeging. Dit omdat de RDA nu, afhankelijk van de winstpositie, een hoger effectief voordeelpercentage op niet-loonkosten voor S&O biedt dan de S&O-afdrachtvermindering op de S&O-loonkosten. Het lagere netto-effect op niet-loonkosten treedt op omdat het nettovoordeel van 15% in de RDA wordt omgezet in een brutotarief van 16% in de tweede schijf van de S&O-afdrachtvermindering. Rekening houdende met de af te dragen vennootschapsbelasting leidt de nieuwe situatie tot een nettovoordeel van circa 12%. Voor zover het voordeel van de S&O-afdrachtvermindering wordt belast in de innovatiebox is er geen sprake van een lager nettovoordeel, omdat het effectieve tarief van de vennootschapsbelasting dan slechts 5% bedraagt. Het effect van een lager nettovoordeel treedt niet bij alle grote bedrijven op, omdat het voordeel op de S&O-loonkosten voor grote R&D-bedrijven wordt verhoogd door aanpassing van de tweede schijf van de S&O-afdrachtvermindering naar 16% (nu 14%). Na de samenvoeging worden S&O-kapitaal en S&O-arbeid met dezelfde voordeelpercentages ondersteund. Dit beoog ik ook met mijn beleid. Daarbij blijft met de gekozen parameters de verdeling van het budget over verschillende grootteklassen (en ook de verdeling tussen mkb/grootbedrijf) in grote lijnen gelijk met de situatie voor samenvoeging. De gelijke ondersteuning van S&O-loonkosten en niet-loonkosten in de nieuwe situatie in combinatie met een lager nettovoordeel voor de niet-loonkosten kan naar

verwachting leiden tot een iets lager voordeel voor kapitaalintensieve bedrijven die nu sterk gebruikmaken van de RDA ten opzichte van de S&O-afdrachtvermindering maar leidt tot een evenwichtiger stimulering van de private S&O-uitgaven in Nederland. Het innovatieve (kleinere) mkb dat arbeidsintensief is (veel kenniswerkers in dienst heeft) zal profiteren van de samenvoeging vanwege de langere eerste schijf en omdat de afdrachtvermindering op loonkosten in de tweede schijf van 14% naar 16% stijgt. De hogere tegemoetkoming op arbeid ten opzichte van de huidige situatie acht het kabinet gewenst. Het aannemen van kenniswerkers wordt voor alle bedrijven (groot en klein) aantrekkelijker en past in de wens van het kabinet om arbeid goedkoper te maken.

De leden van de fractie van het CDA vragen van elk van de afgelopen jaren het aantal bedrijven in de AEX dat gebruik gemaakt heeft van de RDA-aftrek en hoeveel bedrijven nu tegen het plafond aanzitten en hoeveel die bedrijven in de nieuwe regeling zouden krijgen.
De gevraagde gegevens kunnen niet verstrekt worden, omdat deze mogelijk herleidbaar zijn tot individuele bedrijven en openbaarmaking van deze gegevens kan daarmee in strijd zijn met de geheimhoudingsplicht die geldt voor belastinggegevens op grond van artikel 67 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen.

De leden van de fractie van het CDA vragen een reactie op het voorstel van de NOB voor een belastingcredit, die met alle belastingvormen van de desbetreffende onderneming kan worden verrekend, zodat geen sprake meer kan zijn van verzilveringsproblematiek.
De S&O-afdrachtvermindering is een vermindering op de afdracht loonbelasting en premie voor de volksverzekeringen en kan niet verder dan tot nihil worden geëffectueerd. Grenzen aan de verzilvering zijn inherent aan een fiscaal instrument. Indien, zoals de NOB voorstelt, verrekening met alle belastingvormen van de desbetreffende onderneming toegestaan wordt dan vormt dat een forse inbreuk op het Nederlandse stelsel voor belasting- en premieheffing. Op basis van de huidige stand van de werkprocessen en automatiseringssystemen van de Belastingdienst is een dergelijke complexe verrekening uitvoeringstechnisch niet mogelijk. Bij het besluit om de RDA te integreren in de S&O-afdrachtvermindering is rekening gehouden met de grenzen aan de verzilvering die de afdrachtvermindering kent. In de geïntegreerde regeling verbetert de verzilvering fors.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of het kabinet bereid is om onbenutte voordelen ook in andere jaren te effectueren net als wanneer de aftrek van de RDA leidt tot een verrekenbaar verlies dat ook in andere jaren benut kan worden. Het systeem van de afdrachtverminderingen kent momenteel geen mogelijkheden tot verrekening over de jaargrens heen. Het kabinet heeft geen voornemen verandering te brengen in deze systematiek, omdat dit zou leiden tot meer regels en complexiteit, terwijl het kabinet juist streeft naar een vereenvoudiging van het belastingstelsel. Aangezien in de nieuwe regeling het overgrote deel van de S&O-afdrachtvermindering verzilverd kan worden, ziet het kabinet hiertoe ook geen noodzaak.

De leden van de fractie van D66 vragen of het kabinet in kan gaan op de knelpunten die de NOB aankaart, die met deze integratie niet worden opgelost, waaronder het begrippenkader «dienstbaar» en «uitsluitend dienstbaar».
Onder de RDA kunnen bedrijven nu *kosten* en *uitgaven* die dienstbaar zijn aan S&O opvoeren. *Kosten* moeten daarbij «uitsluitend dienstbaar» en uitgaven «dienstbaar» zijn aan S&O. Voor dit verschil is gekozen, omdat kosten doorgaans specifiek aan S&O kunnen worden toegerekend. Te

denken valt aan materialen en grondstoffen. In het geval een aanvrager kosten maakt die voor de volle 100% dienstbaar zijn aan het te verrichten S&O, zal hier een bedrag aan S&O-afdrachtvermindering voor kunnen worden toegekend.
Uitgaven zijn vaak niet uitsluitend dienstbaar aan het te verrichten S&O, zoals bij het realiseren van een nieuw bedrijfspand. Omdat het niet de bedoeling is dat deze uitgaven dan in het geheel niet voor de S&O-afdrachtvermindering in aanmerking zouden komen, is gekozen voor het criterium «dienstbaar». Op dit moment heeft zich mede op basis van jurisprudentie een goede uitvoeringspraktijk voor de hantering van de begrippen «dienstbaar» en «uitsluitend dienstbaar» ontwikkeld. Het kabinet vindt aanpassing van dit begrippenkader daarom niet noodzakelijk.

Het lid Klein vraagt of het kabinet nader in kan gaan waarom een Analyse Technische Haalbaarheid en Technisch Onderzoek nu niet meer als innovatieve S&O-werkzaamheden worden beschouwd. En welke sectoren de afgelopen jaren met name van dit type projecten onder de S&O-afdrachtvermindering hebben uitgevoerd.
Bij Analyse Technische Haalbaarheid (ATH) wordt niet de kern van het S&O beoordeeld (technische nieuwheid), maar wordt de vraag beantwoord of een bedrijf aan technische vernieuwing kan gaan doen. In de praktijk blijkt dat ATH-projecten in een voorbereidingsfase blijven hangen (herhaalde analyses). Daarom is deze categorie niet altijd effectief en ook niet noodzakelijk gebleken om bedrijven aan te zetten tot technische vernieuwing. De categorie Technisch Onderzoek is in de praktijk lastig te hanteren. Het is vaak moeilijk te bepalen wat een significante verbetering (maar niet technische nieuwe aanpassing) van een productieproces of van programmatuur is. Ook maken de administratieve vereisten die gelden voor de projectadministratie, de bewijslast die op een bedrijf rust en de verplichting om te komen tot een schriftelijk rapport of model deze categorie bewerkelijk voor zowel het bedrijf als RVO.nl. Alle sectoren die gebruik maken van de S&O-afdrachtvermindering, hebben de afgelopen jaren TO- en ATH-projecten uitgevoerd. In de categorie TO zijn bedrijven die zich bezighouden met de vervaardiging van voedingsmiddelen en van producten van metaal relatief sterk vertegenwoordigd ten opzichte van hun aandeel in de gehele S&O-afdrachtvermindering. Met het laten vervallen van ATH en TO richt het kabinet de ondersteuning via de S&O-afdrachtvermindering op activiteiten die de kern van de regeling vormen en het effectiefst zijn bij het stimuleren van S&O: technisch wetenschappelijk onderzoek en de ontwikkeling van nieuwe producten, productieprocessen en programmatuur. Naar verwachting levert het laten vervallen van ATH en Technisch Onderzoek een besparing van ruim € 30 miljoen per jaar op. Door deze besparing, zijn de voordeelpercentages van de S&O-afdrachtvermindering ruimer dan anders het geval zou zijn geweest. Deze aanpassing levert daarnaast een besparing in de uitvoering (door RVO.nl) van circa € 500.000 per jaar op.

Het lid Klein vraagt of het niet tijd wordt om de oude beleidsregels in de Afbakeningsregeling 2009 inzake software ontwikkeling gebaseerd op nieuwe informatietechnologische principes te herzien en of het kabinet hier ook overleg over heeft gehad met de IT-branche.
In het Belastingplan 2016 is verduidelijkt wat het begrip «programmatuur» in de S&O-afdrachtvermindering inhoudt. Dit begrip is gebaseerd op actuele informatietechnologische principes. De Afbakeningsregeling Speur- en Ontwikkelingswerk 1997 (die het lid Klein zal bedoelen) geeft aan welke werkzaamheden niet tot S&O worden gerekend en zal met het oog op de genoemde verduidelijking worden aangepast. De bepalingen met betrekking tot programmatuur in deze regeling zijn los van deze verduidelijking echter nog steeds actueel. Er vindt overleg plaats met

belanghebbenden over programmatuurbegrip binnen de S&O-afdrachtvermindering.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of het ook een mogelijkheid is dat beide regelingen weer uit elkaar worden getrokken als tijdens de evaluatie in 2018 blijkt dat door verrekening via de loonheffing in plaats van de winstbelasting bepaalde groepen ondernemers benadeeld worden en het doel van de regeling, namelijk het bevorderen van innovatie, minder goed bereikt kan worden. De samenvoeging van beide regelingen is juist bedoeld om een aantal nadelen van de huidige regelingen te ondervangen en het kabinet verwacht daarom niet dat een eenmaal afgeschafte RDA in de toekomst weer ingevoerd zal worden. Bij de evaluatie zal zeker gekeken worden of het doel van de S&O-afdrachtvermindering, het bevorderen van innovatie voor private bedrijven, bereikt wordt.

De leden van de fractie van D66 vragen of het kabinet zich bewust is van het feit dat uit de evaluatie van de S&O-afdrachtvermindering blijkt dat de deadweight loss kleiner is bij kleine bedrijven (26%–36%) en veel groter bij grote bedrijven (59%–71%).
De deadweight loss is een maatstaf die bij de evaluatie S&O-afdrachtvermindering weergeeft welk deel van de door S&O-afdrachtvermindering ondersteunde S&O-loonuitgaven ook zonder de S&O-afdrachtvermindering zou zijn verricht, uitgedrukt als percentage van de werkelijke door de S&O-afdrachtvermindering ondersteunde S&O-loonuitgaven. Uit de econometrische analyses komt naar voren dat deze voor de periode 2006–2010 gemiddeld 55% bedraagt, met als meest waarschijnlijke omvang voor de kleinste bedrijven 31% en voor hele grote bedrijven 65%. Het gemiddelde percentage van 55% is volgens de onderzoekers niet ongebruikelijk voor een dergelijke regeling. Bij de kwantitatieve effectmeting stellen de onderzoekers het extra S&O-loon per euro S&O-afdrachtvermindering centraal: de zogenaamde gemiddelde Bang for the buck (BFTB). Dit gemiddelde effect van de S&O-afdrachtvermindering op de S&O-loonuitgaven bevindt zich volgens de onderzoekers tussen de € 1,55 en € 1,99. Dat betekent dat bedrijven naast iedere ontvangen euro S&O-afdrachtvermindering tussen de € 0,55 en € 0,99 extra aan S&O spenderen. De onderzoekers concluderen op basis hiervan dat regeling doet wat hij beoogt: de private S&O-uitgaven bevorderen. De BFTB is daarbij hoger voor grote bedrijven.
De onderzoekers concluderen daarom enerzijds dat de S&O-afdrachtvermindering grotere bedrijven aanzet tot meer S&O (een hogere BFTB) en anderzijds dat de S&O-afdrachtvermindering bij kleinere bedrijven er juist voor zorgt dat de drempel wordt verlaagd om aan S&O te doen (een lagere deadweight loss).

De leden van de fractie van het CDA vragen het kabinet in te gaan op de RDA/S&O enerzijds en de EIA/MIA anderzijds en of het klopt dat milieu-innovatie niet voor de aanzienlijk hogere RDA/S&O-aftrek in aanmerking komt vanwege samenloop met de EIA/MIA. De energie-investeringsaftrek (EIA), milieu-investeringsaftrek (MIA) en S&O-afdrachtsvermindering zijn regelingen met ieder een eigen doelstelling. Via de EIA kunnen bedrijven fiscaal voordelig investeren in energiezuinige technieken en duurzame energie. De ondernemer mag 41,5% van de investeringskosten aftrekken van de fiscale winst, bovenop de gebruikelijke afschrijving. Naast dit belastingvoordeel leiden energiezuinige investeringen ook tot een lagere energierekening (en minder energiebelasting). Deze regeling stimuleert duurzaam ondernemen en levert een bijdrage aan de energiedoelen voor 2020. Via de MIA kunnen bedrijven fiscaal voordelig investeren in milieuvriendelijke technieken. De ondernemer profiteert van een investeringsaftrek die kan oplopen tot 36% van het investeringsbedrag.

Deze regeling stimuleert duurzaam ondernemen en wordt veel gebruikt in de land- en tuinbouw. De S&O-afdrachtvermindering is gericht op stimulering van R&D en verlaagt de loonkosten en andere kosten en uitgaven van S&O-projecten. Voor de EIA en de MIA worden jaarlijks lijsten vastgesteld van specifieke bedrijfsmiddelen die kwalificeren. Het kabinet acht een stapeling van investeringssubsidies onwenselijk. Net als onder het Besluit RDA komt daarom een investering die in aanmerking komt voor EIA of MIA, niet ook in aanmerking voor S&O-afdrachtvermindering. Overigens zal het niet frequent voorkomen dat een investering in aanmerking komt voor EIA of MIA en daarnaast ook voor S&O-afdrachtvermindering.

7. Vereenvoudiging verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken

De leden van de fractie van de SP vragen of kan worden aangegeven hoeveel suikers de verschillende dranken bevatten. Ik beschik niet over een analyse over het suikergehalte van de verschillende dranken, omdat dat gegeven niet relevant is voor de verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken.

Deze leden vragen of het kabinet een onderbouwing kan geven om mineraalwater gelijk te belasten met frisdranken. Zoals in de memorie van toelichting is aangegeven, ligt aan deze maatregel een vereenvoudiging ten grondslag. In de praktijk blijkt het lastig onderscheid te maken tussen mineraalwater, vruchtensap en frisdrank. Veel mineraalwaters bevatten immers ook toevoegingen van vruchten en planten. En sommige frisdranken zijn samengesteld uit mineraalwater, vruchtensap en/of groentesap. Met de uniformering van het tarief wordt afscheid genomen van deze discussies en wordt de uitvoering eenvoudiger en robuuster gemaakt. In reactie op een vraag van deze leden bevestig ik dat onder mineraalwater zowel koolzuurhoudend als niet-koolzuurhoudend water vallen.

Genoemde leden vragen tevens waarom mineraalwater niet geheel wordt vrijgesteld van de verbruiksbelasting en wat de budgettaire gevolgen van een dergelijke volledige vrijstelling zou zijn. Mineraalwater is niet geheel vrijgesteld vanwege de budgettaire functie van de verbruiksbelasting. Een vrijstelling acht het kabinet niet passend, omdat mineraalwater daarmee bevoordeeld zou worden ten opzichte van andere dranken en ook leidingwater waarover immers leidingwaterbelasting wordt geheven. Daarnaast is het onderscheid tussen mineraalwater, frisdrank, vruchtensap of groentesap niet eenduidig. De derving bij volledig vrijstellen van mineraalwater bedraagt ongeveer € 35 miljoen.

De leden van de fracties van de SP, het CDA, de PVV en de ChristenUnie vragen waarom het kabinet niet gekozen heeft voor een budgettair neutrale vereenvoudiging van de verbruiksbelasting, maar heeft besloten tot een verhoging. Bij de budgettaire afronding van het Belastingplan 2016 is het nieuwe, uniforme tarief inderdaad naar boven bijgesteld. Dat was nodig om het lastenbeeld sluitend te krijgen. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen bovendien of hier sprake is van een taakstellende opbrengst, en zo ja, of deze opbrengst is bedoeld ter dekking van een andere maatregel. Als reactie daarop kan ik u melden dat de extra opbrengst als gevolg van de verhoging van deze belasting nodig is om het lastenbeeld sluitend te krijgen en niet gekoppeld is aan de dekking van een specifieke andere maatregel. Er is geen sprake van een taakstellende opbrengst voor deze specifieke belastingsoort.

De leden van de fracties van de SP en de PVV vragen waarom er in het kader van vereenvoudiging niet voor is gekozen om deze belasting volledig af te schaffen. Als reactie op deze vraag kan ik u melden dat diverse vrijstellingen en verschillende tarieven inderdaad gepaard gaan met uitvoeringslasten voor de Belastingdienst en administratieve lasten voor het bedrijfsleven. Daarom heeft het kabinet enkele vereenvoudigingen voorgesteld, waaronder een uniform tarief en het laten vervallen van het onderscheid in huishoudelijk en niet huishoudelijk gebruik. Het kabinet schaft deze belasting niet af vanwege de budgettaire functie van de verbruiksbelasting. De verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken heeft in 2015 een geraamde opbrengst van € 225 miljoen.

De leden van de fractie van de SP vragen daarnaast of het klopt dat Nederland het enige land in Europa is dat een dergelijke verbruiksbelasting hanteert bovenop het btw-tarief. Ik kan u melden dat er meer landen zijn, zoals Frankrijk en België, die een vorm van verbruiksbelasting heffen op dit soort producten.

De leden van de fractie van de SP vragen naar de achtergrond van de verschillende tarieven in de verbruiksbelasting op non-alcoholische dranken. Het kabinet heeft ten tijde van de totstandkoming van de verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken in 1992 aanleiding gezien om naast vruchtensappen ook groentesappen en mineraalwater in de heffing te betrekken. Hierbij vormde destijds de gelijkwaardigheid tussen de producten en daarmee de onderlinge concurrentie tussen de producten voor het kabinet een deugdelijk argument. Destijds is mede gekozen voor verschillende tarieven vanwege verschillende perspectieven op gezondheidseffecten. Men was toen van mening dat vruchtendrank gezonder is dan frisdrank. Tegenwoordig is het onderscheid tussen mineraalwater, frisdrank, vruchtensap of groentesap minder eenduidig. Ook weegt het argument van gewenste reductie van administratie lasten voor het bedrijfsleven en uitvoeringslasten van de Belastingdienst nu zwaarder.

De leden van de fractie van het CDA vragen tevens of de verhoging wordt voorgesteld omdat dit zulke ongezonde producten zijn. Bij de verhoging zijn de gezondheidsaspecten van de verschillende dranken niet mee gewogen.

Het lid Klein vraagt wat de reden is dat alleen de belasting op alcoholvrije dranken wordt vereenvoudigd en vraagt of het niet logisch is om daarbij ook de alcoholhoudende dranken te vereenvoudigen. Hij verwijst daarbij naar het onderscheid tussen accijns op mousserende wijnen en niet mousserende wijnen. In de Wet uitwerking fiscale maatregelen Begrotingsakkoord 2013 is opgenomen dat het onderscheid in tarief tussen mousserende en niet-mousserende wijn en tussenproducten komt te vervallen. Het verschil in tarief tussen mousserende en niet-mousserende producten is historisch gezien inderdaad verklaarbaar. Mousserende wijn zoals champagne werd als een meer luxe product gezien dan gewone wijn. Dit verschil is tegenwoordig, onder andere door de opkomst van goedkopere mousserende producten, niet meer te rechtvaardigen. Het opheffen van dit onderscheid is als gevolg van het amendement Schouten c.s. uitgesteld tot 1 januari 2017.[37] Vanaf 1 januari 2017 wordt de door het lid Klein gewenste vereenvoudiging gerealiseerd.

---

[37] Kamerstukken II 2011/12, 33 287, nr. 18.

8. Verruiming schenkingsvrijstelling eigen woning

De leden van de fracties van de PVV, D66 en de ChristenUnie vragen waarom de voorgestelde structurele verruiming van de schenkingsvrijstelling eigen woning pas in 2017 ingaat en niet per 2016. De leden van de fracties van D66 en de ChristenUnie willen graag weten welk budgettair verschil tussen invoering per 2016 danwel 2017 hieraan ten grondslag ligt. Voor de verruiming van de schenkingsvrijstelling eigen woning is een structurele derving geraamd van € 90 miljoen per jaar. Dit bedrag zou ook de derving voor 2016 zijn bij invoering per 2016. De invoering van de verruimde schenkingsvrijstelling eigen woning is op dit moment ook niet eerder dan per 2017 uitvoerbaar. Voor invoering per 2016 is de nog resterende implementatietermijn te kort om het aangifteprogramma en de aangifteproducten van de Belastingdienst aan te passen. Verder is pas vanaf 2017 de benodigde budgettaire dekking beschikbaar.

De leden van de fracties van de SP, de PVV, de ChristenUnie, het lid van de fractie 50PLUS en het lid Klein vragen waarom de schenkingsvrijstelling wordt beperkt tot schenkingen aan 18- tot 40-jarigen. Zij vragen of de redenen voor invoering van de nu voorgestelde regeling niet evenzeer gelden voor veertigplussers. Het lid Klein vraagt of de gestelde leeftijdsgrenzen strijdig zouden kunnen zijn met het discriminatieverbod van artikel 26 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR) en artikel 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). De leden van de fractie van de SP willen weten wat de budgettaire derving zou bedragen indien de leeftijdsgrenzen zouden vervallen.

De tijdelijk verruimde schenkingsvrijstelling eigen woning voor 2013/2014 die geen leeftijdsgrens kende, had een andere achtergrond, namelijk het weer op gang helpen van de woningmarkt en de bouw terwijl bij de nu voorgestelde structurele regeling reductie van de eigenwoningschuld centraal staat. Het laten vervallen van de leeftijdsgrens voor de structurele verruiming van de verhoogde schenkingsvrijstelling eigen woning zou leiden tot een aanzienlijke structurele budgettaire derving. De leeftijdsgrens van 40 jaar is goed verdedigbaar. Uit onderzoek van DNB blijkt dat huishoudens in de leeftijdsgroep tot 40 jaar duidelijk het meeste te maken hebben met onderwaarde op hun woning. Juist de jonge huishoudens tot 40 jaar beschikken over kleine financiële buffers en kunnen moeilijk eigen geld inzetten voor de aflossing van hun schuld.[38] De leeftijdsgrenzen sluiten daarnaast goed aan bij de werkzame jaren waarin de belastingdruk voor huishoudens het hoogst is, terwijl in die fase ook de hoogste kosten vallen zoals het aflossen op de eigenwoningschuld. Bovendien sluit de leeftijdsgrens van de structurele verruiming aan bij de bestaande leeftijdsgrens voor de verhoogde schenkingsvrijstelling eigen woning van ouders aan kinderen. Ik zie dan ook geen reden om strijdigheid met het discriminatieverbod van artikel 26 IVBPR en artikel 14 EVRM te veronderstellen. Om deze reden is gekozen voor de voorgestelde vormgeving met aansluiting bij de bestaande leeftijdsgrenzen. Indien de leeftijdsgrens vervalt, wordt de maatregel bovendien een instrument voor vermogende particulieren om de verschuldigde erfbelasting te verminderen.
In antwoord op de desbetreffende vraag van de NOB kan ik antwoorden dat het beleid met betrekking tot de leeftijd van de partner, zoals verwoord in het besluit van 20 december 2012, nr. BLKB2012/471M, *Stcrt.* 2013, 153, ook zal gelden bij de structurele verruiming. Dit beleid houdt in dat als het verkrijgende kind op het moment van de schenking 40 jaar of ouder is, maar zijn partner nog aan de leeftijdsgrens voldoet, wordt goedgekeurd dat de schenking onder de eenmalig verhoogde vrijstelling valt.

---

[38] De vermogensopbouw van huishoudens: is het beleid in balans?, DNB, 2015, p. 35.

De leden van de fracties van het CDA en D66 vragen of de schenking ook in verschillende tranches mag worden gesplitst. De eerstgenoemde leden wijzen erop dat bij een aflossing van meer dan 10% van de hypotheekschuld vaak boeterente is verschuldigd en vragen in dit verband of het kabinet bereid is om bij nota van wijziging de voorwaarde van een schenking in een jaar te laten vervallen. Ook de leden van de fractie van de ChristenUnie vragen daarnaar.
Bij de structurele verruiming van de verhoogde schenkingsvrijstelling eigen woning blijft het uitgangspunt van de bestaande eenmalige verhoogde schenkingsvrijstelling van kracht. Dit impliceert dat eenmalig, dus in één kalenderjaar, sprake is van een verhoogde schenkingsvrijstelling eigen woning voor schenkingen van ouders aan kinderen en voor schenkingen aan een en dezelfde derde verkrijger. Wat de eventueel verschuldigde boeterente betreft, dit is in de discussie over de tijdelijke verruiming van oktober 2013 tot en met 2014 uitgebreid aan de orde geweest.[39]
Ik wijs erop dat elk jaar gebruik kan worden gemaakt van de schenkingsvrijstelling van € 5.277 bij een schenking van ouders aan kinderen en van € 2.111 bij een schenking van derden (bedragen 2015). De mogelijkheid van spreiding over meerdere jaren zou de uitvoering van de regeling door de Belastingdienst aanzienlijk verzwaren en dus leiden tot hogere uitvoeringskosten en gepaard gaan met hogere administratieve lasten (meer aangiftes schenkbelasting). Hierbij zij bedacht dat het afhandelen en controleren van iedere aangifte een grotendeels handmatig proces is, waarbij geregeld stukken van de belastingplichtige moeten worden opgevraagd of individueel contact met de belastingplichtige nodig is. Op dit moment neemt de Belastingdienst al waar dat er in de aangiften met vrijstellingsverzoeken veel fouten worden gemaakt. Een spreiding over meerdere jaren vergt bovendien een langjarige administratie van schenkingen waarop de verhoogde schenkingsvrijstelling wordt toegepast. Bij iedere schenking zou namelijk moeten worden gecheckt of er van dezelfde persoon een eerdere schenking is ontvangen en of het totaalbedrag van € 100.000 van schenkingen van die persoon al is bereikt of niet. Daarnaast zou de mogelijkheid van spreiding over meerdere jaren een hogere budgettaire derving tot gevolg hebben, omdat de schenker langer de tijd heeft om de benodigde middelen vrij te maken, dan wel om vaker een minder grote schenking te doen.

De leden van de fractie van het CDA vragen of het klopt dat voor het overgangsrecht bepalend is of de verhoogde vrijstelling in het verleden gebruikt is en niet in welke mate die gebruikt is, en of het kabinet bereid is uit te gaan van het bedrag van de vrijstelling dat in het verleden daadwerkelijk is benut. Het lid Klein vraagt naar de uitwerking van het overgangsrecht voor de groep die al voor 2010 gebruik heeft gemaakt van een verhoogde schenkingsvrijstelling en vraagt of dit verschil wel rechtvaardig is. De leden van de fractie van de ChristenUnie constateren dat het voorgestelde overgangsrecht ingewikkeld is, en vragen hoe het overgangsrecht voor bepaalde situaties uitwerkt.
Voor belastingplichtigen die gebruik hebben gemaakt van de tijdelijk verruimde schenkingsvrijstelling eigen woning van maximaal € 100.000 vanaf oktober 2013 tot en met december 2014 geldt dat zij op basis van overgangsrecht geen aanvullende mogelijkheid krijgen tot een belasting-

[39] Kamerstukken II 2014/15, 34 002, nr. 10, blz 38: «Het aspect van eventueel verschuldigde boeterente is uitgebreid aan de orde geweest, zowel tijdens de parlementaire behandeling van het Belastingplan 2014 als in mijn brieven van 25 april 2014 en 1 juli 2014. Het kabinet is van mening dat de banken hierbij op verschillende manieren op passende wijze invulling hebben gegeven aan de oproep van het kabinet om terughoudend te zijn met het in rekening brengen van boeterente bij aflossing onder gebruikmaking van de tijdelijk verhoogde vrijstelling van schenkbelasting. Overigens heb ik niet de indruk dat de boeterente leidt tot een rem op het gebruik van de genoemde vrijstelling.»

vrije schenking. Hierbij moet bedacht worden dat ouders toen de kans hebben gehad om een bedrag van € 100.000 vrij van schenkbelasting aan hun kinderen te schenken, dan wel op basis van ruimhartig overgangsrecht destijds een eerdere schenking aan te vullen tot dit bedrag. Hierbij kan in het bijzonder worden gedacht aan kinderen die reeds voor 2010 gebruik hebben gemaakt van de algemeen eenmalig verhoogde schenkingsvrijstelling. Bij de wijziging van de Successiewet 1956 (SW 1956) met ingang van 2010 is bepaald dat deze groep het recht heeft – met inachtneming van de overige voorwaarden zoals de leeftijdsgrens – om de eerdere schenking aan te vullen tot het bedrag van de verhoogde schenkingsvrijstelling dure studie of eigen woning (overgangsrecht 2010). Voor deze groep geldt dat als er vóór 2015 gebruik is gemaakt van de mogelijkheid tot het doen van een aanvullende schenking of van de tijdelijke verruiming van de schenkingsvrijstelling eigen woning in 2013 en 2014, geen aanvullend overgangsrecht van toepassing is.
Het voorgestelde overgangsrecht is daarmee uitsluitend relevant voor de gevallen waarin kinderen in 2015 en 2016 voor het eerst gebruik maken van een verhoogde schenkingsvrijstelling eigen woning voor een schenking van ouders aan kinderen (wel mag sprake zijn geweest van een schenking vóór 2010). Zij krijgen de mogelijkheid om bij een schenking in het kader van de eigen woning in 2017 en 2018 de schenkingsvrijstelling eigen woning aan te vullen tot de per 2017 geldende hoogte van € 100.000 respectievelijk de voor 2018 geldende hoogte van € 100.000 inclusief tabelcorrectiefactor.
Ter illustratie een aantal voorbeelden van schenkingen voor de eigen woning waarbij aan de leeftijdsgrenzen is voldaan. In 2015 bedraagt de schenkingsvrijstelling eigen woning € 52.752. Voor 2016 zal deze € 53.016 bedragen. In de voorbeelden wordt uitgegaan van een vrijstellingsbedrag van € 53.388 voor 2017 respectievelijk € 53.709 voor 2018 (uitgaande van een veronderstelde tabelcorrectiefactor van 1,007 respectievelijk 1,006). Uit de voorbeelden blijkt dat het op grond van het voorgestelde overgangsrecht voor 2017 en 2018 aan te vullen bedrag onafhankelijk is van de daadwerkelijke benutting van de geldende schenkingsvrijstelling in 2015 en 2016.

Voorbeeld 1
In 2015 schenken ouders aan hun kind het maximale bedrag bij een geldende schenkingsvrijstelling van € 52.752. In 2017 kunnen de ouders op grond van het voorgestelde overgangsrecht vrij van schenkbelasting een aanvullend bedrag schenken van € 46.612 (€ 100.000 – € 53.388 =)

Voorbeeld 2
Op een schenking vóór 2010 door de ouders is de algemene eenmalig verhoogde schenkingsvrijstelling toegepast. In 2015 schenken de ouders hun kind voor zijn eigen woning € 27.432. Op grond van het overgangsrecht 2010 geldt de vrijstelling van € 27.432 zoals opgenomen in het huidige artikel 33, onderdeel 6° van de SW 1956. Op basis van het voorgestelde overgangsrecht kunnen de ouders in 2017 aanvullend een vergelijkbaar bedrag van € 46.612 (€ 100.000 – € 53.388) vrij van schenkbelasting schenken.

Voorbeeld 3
In 2016 schenken ouders aan hun kind een bedrag van € 40.000 voor zijn eigen woning bij een geldende schenkingsvrijstelling van € 53.016. In 2017 of in 2018 kunnen de ouders op basis van het voorgestelde overgangsrecht vrij van schenkbelasting een aanvullend bedrag schenken van (€ 100.000 – € 53.388 =) € 46.612. Dit is ook nog in 2018 mogelijk, het aanvullend bedrag onder de schenkingsvrijstelling is dan enigszins hoger vanwege de tabelcor-

rectiefactor. Ook bij een schenking in 2016 van € 53.016 kan in 2017 door de ouders aanvullend € 46.612 worden geschonken.

De leden van de fractie van D66 vragen of de verruiming ook van toepassing is indien de schenking wordt gebruikt om een restschuld eigen woning af te lossen als de rente daarvan voor de heffing van de inkomstenbelasting niet aftrekbaar is.
Het antwoord luidt bevestigend. Op dit punt is er bewust voor gekozen om aan te sluiten bij de eerdere tijdelijke verruiming van de schenkingsvrijstelling. Daarmee is de verhoogde schenkingsvrijstelling eigen woning ook van toepassing op het aflossen van schulden die niet kwalificeren als restschulden waarvan de rente en kosten voor de heffing van de inkomstenbelasting aftrekbaar zijn, maar die wel hebben geleid tot een negatief vervreemdingssaldo eigen woning als bedoeld in artikel 3.119aa van de Wet IB 2001. Dit is vermeld in artikel 33a, eerste lid, onderdeel e, van de SW 1956, de formulering in de artikelsgewijze toelichting van het onderhavige wetsvoorstel van artikel 33 SW 1956 is op dit punt niet correct.

Naar aanleiding van de vraag van de leden van de fractie van D66 of een schenking voor bijvoorbeeld een inbouwjacuzzi, zonnepanelen of een kleine windturbine ook onder de vrijstelling valt, merk ik het volgende op. Onder een schenking ten behoeve van de eigen woning valt ook een schenking voor verbetering of onderhoud van die woning. In zijn algemeenheid geldt dat in dit kader sprake is van kosten voor verbetering of onderhoud van de woning als voor de kosten van verbetering of onderhoud van de woning een schuld aangegaan zou kunnen worden die is aan te merken als eigenwoningschuld in de zin van artikel 3.119a van de Wet IB 2001. Kosten van verbetering of onderhoud in de zin van de eigenwoningschuld zijn kosten die betrekking hebben op de eigen woning zelf en de aanhorigheden. Als in een concrete situatie is vastgesteld dat de kosten van verbetering of onderhoud betrekking hebben op de eigen woning zelf of de aanhorigheden, dan is de aard van de verbetering of het onderhoud niet van belang. Van verbetering of onderhoud van de eigen woning kan sprake zijn bij een inbouwjacuzzi, zonnepanelen of een kleine windturbine. Dit is afhankelijk van het antwoord op de vraag of dergelijke goederen deel gaan uitmaken van de onroerende zaak, in casu de woning. Anders gezegd, indien de kosten van bijvoorbeeld de zonnepanelen tot de eigenwoningschuld gerekend kunnen worden, kan een schenking voor de kosten van die zonnepalen onder de schenkingsvrijstelling vallen.

De leden van verschillende fracties hebben vragen over schenkingen – en vrijstellingen – in relatie tot studieschulden. Zo vragen de leden van de fractie van het CDA waarom de eenmalig verhoogde schenkingsvrijstelling van € 100.000 niet tevens van toepassing is verklaard op studieschulden en of het kabinet daar alsnog toe bereid is. De leden van de fractie van de ChristenUnie willen weten wat de mening van het kabinet is over het uitbreiden van de schenkingsvrijstelling tot de aflossing van alle studieschulden, gezien de huidige beperkte vrijstelling voor de aflossing van studieschulden en het feit dat één op de vijf oud-studenten een betalingsachterstand heeft. De leden van de fractie van D66 vragen in dit verband waarom de vrijstelling van € 52.752 voor een dure studie niet mag worden gebruikt voor het aflossen van studieschulden en hoe het kabinet hier tegenaan kijkt.

Bij een schenking van ouders aan kinderen tussen de 18 en 40 jaar voor de aflossing van studieschulden kan gebruik worden gemaakt van de hiervoor genoemde schenkingsvrijstelling van € 25.449. Deze vrijstelling is niet gekoppeld aan een bepaalde besteding. Ook kan elk jaar gebruik worden gemaakt van de schenkingsvrijstelling van ruim € 5.000 (2015:

€ 5.277) bij een schenking van ouders aan kinderen. Om die reden is niet overwogen om een verhoogde schenkingsvrijstelling voor studieschulden te introduceren.

De leden van de fractie van D66 vragen of ook is overwogen om de vrijstelling van € 52.752 voor een dure studie op te hogen tot € 100.000 en wat hiervan de budgettaire derving zou zijn. Ook vragen deze leden of het kabinet heeft overwogen om ook voor deze regeling de beperking op te heffen dat de schenking moet zijn gedaan van een ouder aan een kind. Een verruiming van de schenkingsvrijstelling voor een dure studie is niet overwogen. In de eerste plaats kan worden opgemerkt dat indien ouders de studie of opleiding van een kind betalen, niet per definitie sprake is van een schenking. Ouders zijn, op grond van het Burgerlijk Wetboek, verplicht te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie van hun kinderen jonger dan 21 jaar. Ook bij kinderen ouder dan 21 jaar kunnen ouders een sterke verplichting voelen hun studerende kinderen te ondersteunen en zou de betaling van de studiekosten veelal kunnen worden aangemerkt als de voldoening aan een natuurlijke verbintenis. In dat geval kan een beroep worden gedaan op de vrijstelling van schenkbelasting voor het voldoen aan een natuurlijke verbintenis. Of sprake is van het voldoen aan een natuurlijke verbintenis is afhankelijk van de feiten en omstandigheden. In de tweede plaats moet bedacht worden dat de verhoogde schenkingsvrijstelling niet voor alle studies van toepassing is. Deze schenkingsvrijstelling is beperkt tot de schenking voor de betaling van kosten van een studie of opleiding tot een beroep waarbij de kosten aanzienlijk hoger zijn dan gebruikelijk. Van aanzienlijk hogere kosten is sprake indien de kosten ten minste € 20.000 per jaar bedragen (exclusief levensonderhoud). Het is daardoor een zeer beperkte groep die van een verhoging van de vrijstelling zou profiteren. Gelet op het relatief beperkte gebruik van de regeling kunnen de budgettaire kosten van een verhoging van het vrijstellingsbedrag tot € 100.000 worden geraamd op € 1 miljoen per jaar. Tot slot kan worden opgemerkt dat gebruik kan worden gemaakt van de eenmalige verhoogde schenkingsvrijstelling van € 25.449 voor een schenking van ouders aan kinderen tussen de 18 en 40 jaar aangezien deze vrijstelling niet is gekoppeld aan een bepaalde besteding.

De leden van de fractie van D66 vragen in dit verband wat de budgettaire derving zou zijn indien de vrijstelling van € 52.752 voor een dure studie mag worden gebruikt voor het aflossen van studieschulden. De vraag van de leden van de fractie van D66 kan op dit moment niet worden beantwoord omdat de daarvoor benodigde informatie op dit moment niet beschikbaar is.

De leden van de fractie van het CDA vragen tevens in te gaan op het toepassingsbereik van de vrijstelling in de schenkbelasting voor iemand die zijn schulden niet kan betalen (artikel 33, onderdeel 8, SW 1956), in het kader van schulden die in de studententijd aangegaan zijn onder het leenstelsel.
Voor een beroep op de vrijstelling is vereist dat de begiftigde ten tijde van de schenking in een benarde financiële positie verkeert en dringend behoefte heeft aan financiële middelen waardoor hij in staat wordt gesteld om aan schuldeisers te voldoen. Hiervan zal niet snel sprake zijn in het geval van studieschulden. Immers, voor het tempo van het aflossen van studieschulden wordt in het leenstelsel uitgegaan van het meerinkomen van de voormalige student.

Het lid van de fractie 50PLUS vraagt waarom de verruimde schenking beperkt moet blijven tot besteding voor de eigen woning en of is overwogen om de schenkingsverruiming ook (deels) te richten op mensen die géén woning in eigendom hebben en zo niet, waarom niet. Dit lid

merkt op dat ook mensen met een huurwoning een lange balans kunnen hebben. Ook de leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of het kabinet een bredere schenkingsvrijstelling dan alleen voor de eigen woning heeft overwogen.
De structurele verruiming van de vrijstelling beoogt een bijdrage te leveren aan de reductie van de eigenwoningschuld. De eigenwoningschuld is veruit de belangrijkste en grootste factor waar het gaat om schulden van personen en gezinnen. Een belangrijk verschil ten opzichte van personen die geen eigen woning in eigendom hebben, is dat mensen met een eigenwoningschuld financiële risico's lopen met betrekking tot de waardeontwikkeling van de eigen woning. De afgelopen jaren hebben laten zien dat het daarbij kan gaan om grote waardedalingen van de eigen woning. Een bredere vrijstelling is dan ook niet overwogen. Er kan gebruik worden gemaakt van de generieke vrijstellingen waaronder de eenmalig verhoogde schenkingsvrijstelling van € 25.449 bij een schenking van ouders aan kinderen tussen de 18 en 40 jaar.

De leden van de fractie van de ChristenUnie willen weten hoe het kabinet staat tegenover het opnemen van een vergelijkbare verhoogde vrijstelling in de erfbelasting. De leden van de fractie van de PVV vragen eveneens hiernaar.
De tarieven en grondslagen voor de schenk- en erfbelasting zijn gelijk maar er is sprake van verschillen bij de vrijstellingen. Er is gekozen voor een vrijstelling in de schenkbelasting omdat een schenking zich laat plannen, terwijl dat anders ligt voor een overlijden. Een andere overweging is dat met een schenkingsvrijstelling de beoogde doelgroep van personen tussen de 18 en 40 jaar beter wordt bereikt, bij een erfenis zullen de verkrijgers veelal ouder zijn. Het opnemen van een vergelijkbare vrijstelling in de erfbelasting als de eenmalige verhoogde vrijstelling schenkbelasting van € 100.000 voor de eigen woning zou gepaard gaan met een extra budgettaire derving.

De leden van de fractie van de SP vragen of het verhogen van de vrijstelling naar € 100.000 geen stimulans geeft om gebruik te maken van ongewenste constructies en hoe de Belastingdienst gaat controleren dat de schenking aan de eigen woning is besteed. Daarnaast vragen deze leden welke maatregelen worden genomen wanneer de middelen voor andere zaken worden benut en hoe ex ante door de wetgever ongewenste constructies kunnen worden tegengegaan. Ook de leden van de fractie van het CDA vragen of de bredere reikwijdte naar derden constructies mogelijk gaat maken voor mensen met zeer veel geld. Zij vragen of de Belastingdienst alert is op dit soort constructies en zo ja, hoe de Belastingdienst daarachter kan komen.
De regeling bevat naar het oordeel van het kabinet voldoende waarborgen om er voor te zorgen dat deze in lijn met de doelstellingen wordt benut. De schenking kan voor verschillende doelen in het kader van de eigen woning worden aangewend. Wanneer de regeling wordt gebruikt om de eigenwoningschuld te verminderen leidt dit tot een wijziging in de aangifte inkomstenbelasting: zowel de eigenwoningschuld als de aftrekbare hypotheekrente zullen dan een wijziging hebben ondergaan. Er is een koppeling gelegd tussen de systemen van de schenk- en erfbelasting en de systemen van de inkomstenbelasting ten behoeve van deze contra-informatie. Daarnaast vindt toezicht plaats op dezelfde manier als bij de andere eenmalige vrijstellingen, namelijk door uitworp en controle. De Belastingdienst kan in het reguliere toezicht bovendien de gevallen met mogelijke kruislingse schenkingen er uit filteren op basis van verschillende signalen. Als er bij een persoon sprake is van meerdere hoge bedragen aan schenkingen, dan valt dat op. Wanneer de inspecteur constateert dat de schenking voor een doel is aangewend dat niet is toegelaten onder de regeling, wijkt hij af van de aangifte. Wanneer op dat

moment al een aanslag was opgelegd, kan de inspecteur een navorderingsaanslag opleggen, mits aan de daarvoor geldende vereisten is voldaan.

Tevens vragen de leden van de fractie van het CDA of de Belastingdienst bij de beoordeling van een aangifte schenkbelasting met betrekking tot de onderhavige vrijstelling ook expliciet kijkt naar de persoon van de schenker en of in de systemen van de Belastingdienst de schenkingen aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Verder vragen zij hoe het zit als de tegenprestatie van de ene ouder niet bestaat uit een spiegelbeeldige schenking, maar uit een ander geldelijk voordeel richting de bevriende ouder.
Deze twee vragen interpreteer ik als een vraag naar het toezicht op de constructie van de spiegelbeeldige schenking. Deze constructie, waarbij bijvoorbeeld twee broers hebben afgesproken schenkingen te doen aan elkaars kind, leidt niet tot een dubbele vrijstelling. Zoals al in de nota naar aanleiding van het verslag bij het Belastingplan 2014 is vermeld[40], krijgt bijvoorbeeld het eigen kind door de afspraak met de broer € 200.000 van de eigen ouder waarvan € 100.000 via de broer en ontvangt het kind van die broer ook € 200.000 van de eigen vader. Voor de schenkbelasting geldt dat voor de helft van de totale schenking een beroep kan worden gedaan op de vrijstelling van € 100.000. De vorm waarin de compensatie van de schenking plaatsvindt, namelijk door een spiegelbeeldige schenking of anderszins, maakt voor de herkwalificatie geen verschil. In genoemde nota naar aanleiding van het verslag wordt verder vermeld dat de Belastingdienst dergelijke constructies zal bestrijden in het reguliere toezicht. De constatering dat iemand van meerdere personen (al dan niet in familieverband) een schenking heeft ontvangen kan daarbij een signaal zijn. De Belastingdienst beschikt over voldoende informatie om toezicht te houden op dit soort constructies. Er is data-analyse mogelijk op een combinatie van schenkingen aan één persoon door meerdere schenkers en op schenkingen van één persoon aan meerdere ontvangers. Om van de regeling gebruik te kunnen maken moet altijd verplicht een aangifte schenkbelasting worden ingeleverd, waardoor de identiteit van alle schenkers en ontvangers die eventueel betrokken zouden zijn in een constructie bekend is bij de Belastingdienst.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen toe te lichten hoe mogelijke uitvoeringsproblemen voorkomen worden in de beoordeling van de samenloop van de nieuwe vrijstelling met eerdere vrijstellingen. De hoofdregel bij alle eenmalige vrijstellingen is dat er slechts eenmaal gebruik kan worden gemaakt van zo een vrijstelling. Op basis van overgangsrecht wordt toegestaan dat soms ook van een royalere vrijstelling voor de eigen woning gebruik mag worden gemaakt indien eerder gebruik is gemaakt van een lagere vrijstelling voor de eigen woning. De eerdere vrijstelling komt dan in mindering op de hogere vrijstelling. Om in aanmerking te komen voor de verhoogde vrijstelling eigen woning dient men hierop een beroep te doen bij de aangifte schenkbelasting. Deze informatie wordt gebruikt ten behoeve van het toezicht om te voorkomen dat een beroep wordt gedaan op een hoger bedrag dan waarop na toepassing van de overgangsregeling recht bestaat. Bij de nu voorgestelde vrijstelling is een tijdelijke overgangsregeling voorgesteld, bij gebruikmaking van de overgangsregeling is uiteraard eveneens een schenkingsaangifte vereist. Een tijdelijke overgangsregeling levert ten opzichte van een blijvende overgangsregeling minder druk op de uitvoering door de Belastingdienst op.

[40] Kamerstukken II 2013/14, 33 752, nr. 11, p. 63.

De leden van de fractie van de PVV vragen of de maatregel een verstorend effect zou kunnen hebben op de net aantrekkende huizenmarkt. De inschatting is dat de verruimde schenkingvrijstelling slechts een beperkt prijsopdrijvend effect zou kunnen hebben. De reden is dat de schenking onder de vrijstelling ook kan worden ingezet voor andere doelen dan voor de aankoop van een woning, zoals voor aflossing op een bestaande eigenwoningschuld of aflossing op een restschuld. In die gevallen draagt de schenking bij aan het verlagen van het schuldenniveau van huishoudens, wat woningbezitters financieel minder kwetsbaar maakt. Dat geldt in het bijzonder voor situaties waarin de woning onder water staat (hogere hypotheekschuld dan de waarde van de woning). Daardoor kan de vrijstelling doorstroming naar een andere woning vergemakkelijken. De verstorende werking van de vrijstelling op de timing van de aankoopbeslissing is grotendeels weggenomen doordat de verruimde vrijstelling nu een structureel karakter heeft. Dit in tegenstelling tot de eerdere verruiming van de schenkingvrijstelling die een tijdelijk karakter had.

Leden van verschillende fracties hebben vragen over de evaluatie gesteld. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen in hoeverre de tijdelijke verruiming van de schenkingsvrijstelling is geëvalueerd, ook de leden van de fractie van D66 vragen hiernaar. De leden van de eerstgenoemde fractie willen ook weten hoe vaak gebruik is gemaakt van de tijdelijke verruiming van de schenkingsvrijstelling en welke belemmeringen naar voren zijn gekomen.
Het gebruik van de tijdelijke verruimde schenkingsvrijstelling eigen woning (van oktober 2013 tot en met 2014) wordt thans bezien op basis van de beschikbare realisatiegegevens schenkbelasting. Nog niet alle aangiften met betrekking tot de verruimde schenkingsvrijstelling zijn (volledig) in de systemen verwerkt, daarom zijn de realisatiegegevens nog niet compleet. Op dit moment wordt geschat dat in totaal circa 150.000 personen gebruik hebben gemaakt van de tijdelijke regeling, waarbij kan worden geconcludeerd dat dit hoge aantal voornamelijk moet worden toegeschreven aan het tijdelijk loslaten van de leeftijdsgrens van 40 jaar (62% van de gebruikers was ouder dan 40 jaar). Wat betreft de gesignaleerde belemmeringen kan worden gemeld dat in de uitvoering is gebleken dat belastingplichtigen fouten maken bij de toepassing van de vrijstelling. Met deze ervaringen wordt rekening gehouden bij het inrichten van de aangifte schenkbelasting 2017 en latere jaren.

Het kabinet verwacht – dit in antwoord op de vragen van de leden van de fractie van D66 over de verwachting vooraf van de maatregel en de effectiviteit – dat door de maatregel extra zal worden afgelost op de eigenwoningschuld. Het belangrijkste aspect bij de effectiviteitsvraag is waaraan de schenking is besteed en wat het effect van de schenkingen zal zijn op de hoogte van de macro-eigenwoningschuld. Tevens zal worden gekeken wie gebruikmaakt van de regeling en tot welke bedragen, ook om te voorkomen dat er gebruikgemaakt wordt van ongewenste constructies. Tot slot zal worden bezien of de regeling budgettair blijft sporen met de geraamde structurele derving van € 90 miljoen. Voor de tijdelijke maatregel (van oktober 2013 tot en met 2014) wordt een dergelijke uitgebreide evaluatie niet uitgevoerd. De inzichten omtrent het gebruik van de tijdelijke maatregel, gebaseerd op de beschikbare realisatiegegevens, met name de verdeling over leeftijden, hebben wel een belangrijke input gevormd bij de raming voor de structurele maatregel.

De leden van de fractie van de SP vragen waarom de evaluatie pas in 2020 plaatsvindt. De structurele verruiming van de schenkingsvrijstelling treedt per 2017 in werking. Een aangifte schenkbelasting over een ontvangen schenking in het jaar 2017 moet vóór 1 maart 2018 bij de Belastingdienst zijn ingediend. Vervolgens moeten de aangiften worden verwerkt in de

systemen. Daarnaast geldt voor de jaren 2017 en 2018 aanvullend overgangsrecht. In 2020 zullen naar verwachting realisatiegegevens beschikbaar zijn over de jaren 2017 en 2018 maar nog niet over het jaar 2019. Daarom is een voorziene evaluatie in 2020 eigenlijk nog aan de vroege kant, gezien de op dat moment beschikbare gegevens.
De verruiming van de verhoogde schenkingsvrijstelling betreft geen gebudgetteerde regeling. Indien blijkt dat de geraamde derving van € 90 miljoen wordt overschreden, zal in het kader van de evaluatie worden bezien welke maatregelen wenselijk zijn om de derving in te perken. Dit in antwoord op de vragen van de leden van de fractie van de SP daarnaar.

De leden van de fractie van de PVV vragen of er gezien de verdubbeling van de vrijstelling van 2016 op 2017 bij de budgettaire effecten over 2016 rekening is gehouden met uitstelgedrag.
Het kabinet verwacht geen uitstelgedrag. In het overgangsrecht is namelijk bepaald dat degene die in 2016 voor het eerst gebruik maken van de reguliere schenkingsvrijstelling eigen woning de mogelijkheid heeft om in 2017 en 2018 de schenking uit 2016 aan te vullen tot het hogere bedrag van € 100.000 respectievelijk voor 2018 € 100.000 plus inflatiecorrectiefactor. De verstorende werking van de vrijstelling op de timing van de aankoopbeslissing is grotendeels weggenomen doordat de verruimde vrijstelling nu een structureel karakter heeft. Dit in tegenstelling tot de eerdere verruiming van de schenkingvrijstelling die een tijdelijk karakter had.

De leden van de fractie van de SP vragen of valt te kwantificeren in hoeverre de belastingdruk op privévermogen wijzigt als gevolg van het verhogen van de vrijstelling naar € 100.000 en wat de toegevoegde waarde van deze maatregel is. Macro bezien, is voor de maatregel een derving van € 90 miljoen per jaar geraamd, zodat belastingplichtigen een overeenkomstige verlaging van hun belastingdruk op privévermogen ondervinden. De toegevoegde waarde van verhoging van het vrijstellingsbedrag bestaat uit het leveren van een bijdrage aan de doelstelling van reductie van de eigenwoningschuld.

De leden van de fractie van D66 vragen naar de totale inkomsten uit de schenkbelasting en hoeveel daarvan wordt opgebracht door schenken aan kinderen boven het vrijstellingsbedrag van € 5.277 en hoeveel door schenkingen aan derden boven de vrijstelling van € 2.111. Daarnaast vragen zij of er zicht is op de omvang van schenkingen van kind naar ouders en waarom hiervoor de vrijstelling van € 2.111 geldt in plaats van € 5.277.
Het antwoord op deze vragen luidt als volgt. In de periode 2010–2014 bedroeg de kasopbrengst van de schenkbelasting gemiddeld € 248 miljoen per jaar. Daarvan heeft circa 80% betrekking op schenkingen aan kinderen en 20% op schenkingen aan overige verkrijgers. Schenkingen van kinderen aan ouders zijn niet afzonderlijk als zodanig zichtbaar in de systemen van de Belastingdienst, aangezien ouders zowel wat betreft het vrijstellingsbedrag als de tariefgroepindeling worden aangemerkt als overige verkrijgers. Om deze reden geldt voor hen ook het vrijstellingsbedrag van € 2.111.

De leden van de fracties van de SP en van de ChristenUnie vragen hoeveel personen naar verwachting per jaar gebruik zullen maken van de structurele verruiming van de schenkingsvrijstelling per jaar. Voorts vragen de leden van de fractie van de SP of nader kan worden ingegaan op de aanpak van lange balansen en tot welke vrijstelling er nog invloed is op de lange balansen van de huishoudens. Op basis van de op dit moment beschikbare informatie is verondersteld dat jaarlijks circa 20.000 verkrijgers van de structurele verruimde schenkingsvrijstelling eigen

woning gebruik zullen maken. Hiervoor is verondersteld dat het aantal gebruikers van de structurele regeling kan worden bepaald op een derde van het aantal gebruikers jonger dan 40 jaar dat naar verwachting van de tijdelijke regeling gebruik heeft gemaakt. Hierbij moet worden opgemerkt dat deze raming met meer dan gemiddelde onzekerheid is omgeven. Hoewel dit effect macro bezien niet heel omvangrijk zal zijn, heeft de maatregel naar verwachting tot gevolg dat eigen woningen minder met vreemd en meer met eigen vermogen gefinancierd zullen worden of dat meer afgelost wordt op een bestaande eigenwonignschuld, hetgeen een verkorting van balansen van huishoudens tot gevolg zal hebben. Het kabinet gaat ervan uit dat de vrijstelling tot het volledige bedrag van maximaal € 100.000 kan bijdragen aan balansverkorting.

De leden van de fractie van de PVV vragen hoeveel het afschaffen van alle vrijstellingen in de schenkbelasting zou opleveren en tot welke tariefsverlaging over de eerste schijf zo een afschaffing zou kunnen leiden.
Zoals is uiteengezet in de Bouwstenennotitie schenk- en erfbelasting, die ik op 16 september 2014 naar uw Kamer heb gezonden[41], is het berekeningsmodel voor het doorrekenen van wijzigingen van de tariefstructuur van de schenk- en erfbelasting niet geschikt voor het berekenen van de effecten van een sterke verlaging of afschaffing van vrijstellingen in de schenkbelasting. De reden hiervoor is dat het berekeningsmodel alleen informatie bevat over schenkingen waarvoor aangifte is gedaan. Aangezien voor jaarlijkse schenkingen lager dan het vrijstellingsbedrag geen aangifteplicht bestaat, blijven dergelijke schenkingen, waarvan de totale omvang verder ook niet bekend is, dus grotendeels buiten beschouwing, evenals de daaraan toe te rekenen budgettaire opbrengst als gevolg van verlaging of afschaffing van de vrijstelling. Voor de budgettaire effecten van geringe aanpassingen van de jaarlijkse vrijstelling schenkbelasting voor kinderen verwijs ik deze leden naar tabel 8 van de hiervoor vermelde Bouwstenennotitie schenk- en erfbelasting. Overigens merk ik op dat een systeem van schenkbelasting zonder vrijstellingen voor de Belastingdienst slecht handhaafbaar zal zijn, aangezien kleine schenkingen – die in principe al vanaf € 1 belast zullen zijn – niet of nauwelijks zullen kunnen worden gecontroleerd.

Het lid Klein vraagt of het kabinet het er mee eens is dat dat de erfbelasting zo snel mogelijk zou moeten worden afgeschaft mits hier dekking voor is. Tevens vraagt het lid Klein naar de rechtvaardiging van de erfbelasting.
Het kabinet is ervan op de hoogte dat kritiek wordt geuit over de erfbelasting. De weergegeven kritiek neemt echter niet weg dat het legitiem is belasting te heffen over vermogen dat iemand zonder inspanning toevalt, zonder dat daarover inkomstenbelasting wordt geheven bij deze verkrijger. De verwachtingswaarde en de verzorgingsgedachte komen tot uiting in de tariefstelling en de hoogte van de vrijstellingen. Niet is gebleken dat het uitgangspunt dat de erfrechtelijke verkrijging een draagkrachtvermeerderende omstandigheid is, niet langer juist is. Verder is heffing van schenk- en erfbelasting doorgaans economisch minder verstorend dan heffingen op inkomsten uit arbeid of winst. Om budgettaire redenen kan de erfbelasting ook niet worden gemist. In 2014 bedroeg de kasopbrengst van de schenk- en erfbelasting € 1,5 miljard.

[41] Bijlage bij brief van 16 september 2014 over fiscale moties en toezeggingen Tweede Kamer (Kamerstukken II 2014/15, 34 000-IX, nr. 5).

9. Betere aansluiting loonbelasting en inkomstenbelasting

De leden van de fractie van de PvdA vragen wat het maximale bedrag aan bijbetaling bedraagt na de aanpassing van de tabel bijzondere beloningen voor lagere inkomens. De tabel bijzondere beloningen is aangepast door de opbouw van de arbeidskorting erin te verwerken en de inkomensgrenzen aan te passen. Voor belastingplichtigen in dienstbetrekking (waarbij dus loonbelasting wordt ingehouden), die de pensioengerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt, en die vakantiegeld ontvangen, maar geen andere bijzondere beloning, is de aanpassing zodanig dat de toepassing van de tabel bijzondere beloning niet meer tot bijbetalingen leidt, bij gelijkblijvend loon. Als de belastingplichtige naast vakantiegeld nog andere bijzondere beloningen krijgt, kan in specifieke gevallen, in het geval van een gelijkblijvend loon, wel de situatie optreden dat de werknemer moet bijbetalen in de inkomstenbelasting. Het maximale bedrag aan bijbetaling uitgaande van een belastbaar inkomen in box 1 tot € 20.000, bedraagt circa € 190. Dit is in het specifieke geval dat de belastingplichtige een inkomen heeft van circa € 10.000 en naast vakantiegeld ook nog een vaste andere bijzondere beloning krijgt, zoals een eindejaarsuitkering. Alle bijbetalingen geheel voorkomen is helaas niet mogelijk vanwege de werking van de tabel bijzondere beloningen.

De leden van de fractie van de SP vragen naar de berekening van de budgettaire opbrengst van € 20 miljoen als gevolg van het afschaffen van de uitzonderingsregel. Verder vragen zij voor welke belastingplichtigen deze maatregel nadelig is en of deze groep gecompenseerd wordt. Op grond van de uitzonderingsregel mag de inhoudingsplichtige een bijzondere beloning, zoals vakantiegeld, bijtellen bij het tijdvakloon en hierop de reguliere tijdvaktabel toepassen in plaats van de tabel bijzondere beloningen als dit niet leidt tot een hogere loonheffing. In veel gevallen leidt de toepassing van de optionele uitzonderingsregel tot een te lage loonheffing, waardoor de werknemer moet bijbetalen in de inkomstenbelasting. Om die bijbetalingen te voorkomen en daarmee de loonbelasting beter te laten aansluiten op de inkomstenbelasting over het loon, stelt het kabinet voor de uitzonderingsregel af te schaffen. Een neveneffect van het afschaffen van de uitzonderingsregel is dat een relatief beperkte groep belastingplichtigen een onbedoeld voordeel verliest. Door de werking van de uitzonderingsregel in combinatie met de bepaling in artikel 8.11, tweede lid, tweede volzin, van de Wet IB 2001, kunnen werknemers en uitkeringsgerechtigden met een inkomen tussen circa € 7.000 en € 10.000 nu in bepaalde gevallen een te hoge arbeidskorting in de loonbelasting krijgen, die ze in de inkomstenbelasting niet terug hoeven te betalen. Afhankelijk van de hoogte van de bijzondere beloning kan dit onbedoelde voordeel oplopen tot circa € 100 bij belastingplichtigen die vakantiegeld ontvangen en tot circa € 200 bij een hogere bijzondere beloning, zoals vakantiegeld en een 13e maand. Aan de hand van de inkomensverdeling in het genoemde inkomenstraject, het aantal belastingplichtigen met één dienstbetrekking die in dit inkomenstraject vallen, de verwachte toepassing van de uitzonderingsregel en de verdeling van de hoogte van de bijzondere beloningen, is de budgettaire opbrengst berekend. De opbrengst van deze maatregel is algemeen teruggesluisd in het koopkrachtbeeld.

De leden van de fractie van de SP vragen of er specifieke voorbeelden gegeven kunnen worden bij de betere aansluiting tussen de loonbelasting en de inkomstenbelasting. Verder vragen deze leden zich af of de maatregel gunstig is voor werknemers die te maken krijgen met een te lage loonheffing. Vanaf 2016 is de opbouw van de arbeidskorting verwerkt in de tabel bijzondere beloningen. Hierdoor wordt in 2016 het juiste bedrag aan loonheffing over dit vakantiegeld ingehouden. De maatregel is

gunstig voor vele honderdduizenden werknemers die door de maatregel niet meer te maken krijgen met een te hoge loonheffing. Een specifiek voorbeeld dat gegeven kan worden is een werknemer met een jaarloon van € 16.800 + € 1.344 vakantiegeld. Vakantiegeld wordt in beginsel belast volgens de tabel bijzondere beloningen. Doordat de opbouw van de arbeidskorting in 2016 in de tabel bijzondere beloningen is verwerkt, waar dat in 2015 nog niet het geval was, wordt in 2016 op het vakantiegeld nu € 372 minder loonheffing ingehouden. Dit bedrag hoeft de werknemer niet meer terug te vragen via de inkomstenbelasting. Wel leidt de aanpassing van de tabel bijzondere beloningen tot een beperkte stijging van het aantal werknemers dat te maken krijgt met een te lage loonheffing. Dit aantal werknemers met gedurende het jaar één werkgever stijgt van circa 5000 naar circa 25.000.

De leden van de fractie van de SP vragen waarom de structurele opbrengst van € 20 miljoen van de betere aansluiting loonheffing en inkomstenheffing wordt teruggesluisd naar het algemene koopkrachtbeeld en niet wordt ingezet voor de groep die daar de nadelen van ondervindt. De voorgestelde maatregel wijzigt het recht op de hoogte van de arbeidskorting voor een beperkte groep en heeft daardoor effect op de koopkracht van deze groep. Daarnaast heeft het kabinet een heel aantal andere maatregelen genomen die – naast de koopkracht van vele anderen – ook de koopkracht van deze groep beïnvloed. Daarbij komt dat het niet mogelijk is om de opbrengst van deze maatregel heel gericht naar dezelfde doelgroep terug te sluizen. Gelet op een en ander heeft het kabinet de opbrengst meegenomen in de besluitvorming over het algemene koopkrachtbeeld.

De leden van de fractie van het CDA vragen om in te gaan op de opmerking van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs dat door het aanpassen van de tabel voor bijzondere beloningen en de tarieven in de loonheffingssfeer, bijvoorbeeld bij buitenlandse managers, juist de indruk is ontstaan dat het gehele Nederlandse toptarief is verhoogd tot 56%. Het marginale toptarief in Nederland is 52%, maar door de afbouw van de arbeidskorting is de marginale belastingdruk in het arbeidsinkomentraject van € 66.421 tot € 111.590 (bedragen 2016) 56%. Daarboven is de arbeidskorting volledig afgebouwd en is de marginale belastingdruk gelijk aan het marginale toptarief van 52%. De tabel bijzondere beloningen houdt rekening met deze hogere marginale belastingdruk van 56% doordat de afbouw van de arbeidskorting in die tabel verwerkt is. Dit is overigens in 2015 ook al het geval. In de tabel bijzondere beloningen is terug te vinden dat de marginale belastingdruk vanaf een bepaald inkomen weer omlaag gaat naar 52%. Het kabinet heeft geen aanleiding dat de indruk is ontstaan dat het gehele Nederlandse toptarief is verhoogd tot 56%.

De leden van de fractie van de CDA vragen of de aansluiting tussen de loon- en inkomstenbelasting ook wordt verbeterd voor de voorlopige aanslag. Het kabinet voorziet per 2016 niet in extra maatregelen, anders dan de gebruikelijke maatregelen om de voorlopige aanslag op basis van de beschikbare gegevens en de nieuwe regelgeving op het gebied van belastingen vast te stellen, om de aansluiting tussen de loon- en inkomstenbelasting te verbeteren. De voorlopige aanslag is gebaseerd op schattingen. Daarbij is het voor de meeste belastingplichtigen voorafgaand of gedurende het jaar nog onzeker wat de werkelijk ingehouden loonbelasting zal worden. Verder leert de ervaring dat maar weinig mensen bereid zijn om zelf hun gegevens voorafgaand of gedurende het jaar aan te passen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie willen weten of het kabinet nog nadere stappen overweegt om de aansluiting tussen de loonbelasting en de inkomstenbelasting te verbeteren. De afgelopen jaren is des meer duidelijk geworden dat de aansluiting tussen loonbelasting en inkomstenbelasting niet optimaal is. Dat heeft onder meer te maken met de op- en afbouw van inkomensafhankelijke heffingskortingen, maar bijvoorbeeld ook met het verschil in uitgangspunten tussen de loonbelasting (tijdvakken) en de inkomstenbelasting (jaarbasis). Ondanks een aantal stappen in de goede richting is voor een aantal groepen de aansluiting nog steeds onvoldoende. Het kabinet wil de aansluiting tussen de loonbelasting en de inkomstenbelasting in de toekomst verder verbeteren en onderzoekt de mogelijkheden daartoe.

10. Maatregelen met betrekking tot partners

De leden van de fractie van de PvdA vragen hoe de uitzondering op het partnerbegrip uitwerkt ten aanzien van meerdere personen die in een kleinschalige woonvorm wonen. De uitzondering op het partnerbegrip geldt indien twee volwassenen met een kind van een van beiden wonen in een accommodatie van een instelling die opvang als bedoeld in artikel 1.1.1 van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 biedt. Indien een kleinschalige woonvorm kwalificeert als een dergelijke accommodatie en aan de overige voorwaarden van de uitzondering wordt voldaan is deze uitzondering dus van toepassing. Ingeval niet aan de voorwaarden van de uitzondering wordt voldaan wordt het partnerschap ten aanzien van de in een kleinschalige woonvorm woonachtige personen volgens de algemene regels van het uniforme partnerbegrip bepaald. Hierbij dient te worden opgemerkt dat ingeval er gedurende een jaar meer dan twee volwassenen in een kleinschalige woonvorm wonen geen sprake is van partnerschap.

De leden van de fractie van het CDA vragen, omdat twee uitzonderingen op het partnerbegrip worden voorgesteld, of er nog meer knelpunten binnen het partnerbegrip bestaan. De uitzonderingen op het partnerbegrip ten aanzien van twee ouders met een kind van een van beiden in een opvangwoning en stiefkinderen zijn geïntroduceerd omdat sprake was van onvoorziene situaties. Ik ben op dit moment niet op de hoogte van soortgelijke situaties.

11. Erfpachtstructuren in de overdrachtsbelasting

De leden van de fractie van de PvdA vragen of de erfpachtmaatregel met terugwerkende kracht kan worden ingevoerd. Terugwerkende kracht is mogelijk tot het moment waarop een maatregel en de terugwerkende kracht nadrukkelijk zijn aangekondigd. Doorgaans wordt terugwerkende kracht alleen gebruikt als anders onvermijdelijk een groot verlies aan inkomsten ontstaat. Nu van beide randvoorwaarden voor terugwerkende kracht geen sprake is, wordt terugwerkende kracht van de wijziging in de WBR niet opportuun geacht.

De leden van de fractie van het CDA vragen met betrekking tot de maatregel die erfpachtstructuren aangaat wat gebeurt als een ondernemer een pand verkoopt onder voorbehoud van het recht van erfpacht en dit recht een aantal jaren later weer verkoopt. Op het moment dat een recht van erfpacht wordt verkocht, is diegene die het recht van erfpacht verkrijgt overdrachtsbelasting verschuldigd. In tegenstelling tot wat de leden van de fractie van het CDA veronderstellen, wordt daarbij niet de gehele waarde van de onroerende zaak toegerekend aan de erfpacht. De waarde van het recht van erfpacht wordt namelijk gedrukt doordat de koper in het algemeen een jaarlijkse canon is verschuldigd. Als deze periodieke vergoeding zakelijk vastgesteld is, zal de waarde van het recht

van erfpacht in het algemeen laag zijn of zelfs nihil bedragen. Artikel 11, eerste en derde lid, van de Wet op belastingen van rechtsverkeer (WBR) bewerkstelligen dat de verkrijger van het recht van erfpacht toch overdrachtsbelasting is verschuldigd over de waarde van een recht van erfpacht vermeerderd met de gekapitaliseerde waarde van de canon. Dit met dien verstande dat de som van beide waarden niet hoger wordt gesteld dan de waarde van de onroerende zaak waarop het recht betrekking heeft. Anders kan geen overdrachtsbelasting worden geheven, terwijl de koper van het recht van erfpacht feitelijk wel een tegenprestatie op zich neemt, bestaande uit het periodiek betalen van een geldsom. Gelet op deze benadering van de wetgever is het niet logisch, de leden van de fractie van het CDA vragen hiernaar, om de heffing van overdrachtsbelasting achterwege te laten wanneer het recht van erfpacht en de daar tegenoverstaande verplichting (de canon) dezelfde waarde hebben. Voortbordurend op het voorbeeld van de leden van de fractie van het CDA, stel dat een ondernemer een pand verkoopt onder voorbehoud van een vijftien jaar durend recht van erfpacht en hij na vijf jaar dat recht van erfpacht verkoopt. Het recht van erfpacht heeft dan nog een looptijd van tien jaar. De koper zal dan ook gedurende deze periode een jaarlijkse canon moeten betalen. Geheven wordt dan over de in zakelijke verhoudingen doorgaans lage waarde van het recht van erfpacht zelf vermeerderd met de gekapitaliseerde waarde van de canon gedurende tien jaar. Die waarde is in het algemeen lager dan de volle waarde van de onroerende zaak. In zoverre dwingen de waarderingsregels van de overdrachtsbelasting dan ook niet om alle waarde van de onroerende zaak aan het recht van erfpacht toe te rekenen. De leden van de fractie van het CDA vragen verder of de budgettaire opbrengst van de voorgestelde maatregelen bij de levering van een onroerende zaak onder voorbehoud van een recht van erfpacht is toe te rekenen aan bepaalde sectoren. Dat is niet het geval. De levering van de eigendom van een onroerende zaak onder voorbehoud van erfpacht kan immers in elke sector worden toegepast.

De leden van fractie van de PVV merken op dat met de erfpachtleasemaatregel overdrachtsbelasting besparende constructies worden aangepakt, en vragen zich af of dit niet via een meer algemene anti-constructiebepaling kan worden geregeld. Bewust is gekozen voor een zo beperkt mogelijke aanpassing in plaats van een meer algemene aanpak. Hiermee wordt voorkomen dat het systeem van de wet compleet moet worden gewijzigd terwijl de maatregel alleen ziet op de situatie waarbij sprake is van de levering onder voorbehoud van een recht van erfpacht. Niet wordt beoogd de wet aan te passen voor de zelfstandige verkoop van een recht van erfpacht of verkoop van de zogenoemde bloot eigendom. Mocht overigens blijken dat de voorgestelde overdrachtsbelastingmaatregel te beperkt uitwerkt, dan zal een meer algemene aanpak worden overwogen en in ieder geval de (door)werking van het voorgestelde vierde en vijfde lid van artikel 11 van de WBR worden uitgebreid.

De leden van de fractie van het CDA en de fractie van de ChristenUnie herinneren aan de toezegging van mijn voorganger dat woningcorporaties die over een ANBI status beschikken onder voorwaarden gebruik kunnen maken van de vrijstelling van overdrachtsbelasting voor de verkrijging van onroerende zaken ingevolge een juridische fusie of taakoverdracht tussen twee of meer ANBI's.[42] Het betreft hier de vrijstelling van artikel 15, eerste lid, onderdeel h, van de WBR juncto artikel 5d van het Uitvoeringsbesluit belastingen van rechtsverkeer. Vooropgesteld, deze vrijstelling is geschreven voor ANBI's in het algemeen. Voor woningcorporaties die als ANBI kwalificeren kan dan ook

[42] Bijlage bij de brief van 13 september 2012, Kamerstukken II 2011/12, 33 003, nr. 85.

geen andere uitleg worden gegeven dan voor ANBI's in het algemeen. Anders worden diverse ANBI's verschillend behandeld. De voorwaarden van onderhavige vrijstelling zijn erop gericht dat het vermogen (inclusief eventuele reserves) beschikbaar blijft voor activiteiten in de sfeer van het algemeen nut. De vrijstelling geldt alleen als geen koopsom wordt bedongen of hooguit de boekwaarde wordt vergoed. Onder boekwaarde wordt voor de toepassing van deze regelgeving verstaan: de historische kostprijs minus de afschrijvingen. De Hoge Raad heeft dit bevestigd in zijn arrest van 3 mei 2013[43]. Voldoet de overdracht van woningen in het kader van een taakoverdracht aan bovengenoemde voorwaarden, dan is de vrijstelling van toepassing. Worden woningen, zoals vaak bij overdrachten tussen woningcorporaties, overgedragen tegen de (vaak hogere) bedrijfswaarde van de onroerende zaken, dan is de vrijstelling niet van toepassing.

De leden van de fractie van de VVD vragen hoe de maatregel met betrekking tot de erfpachtstructuren in de overdrachtsbelasting wordt teruggegeven. Deze maatregel is onderdeel van het totale lastenpakket, waarover in augustus is besloten. Als geheel is het lastenpakket, met uitzondering van het vijfmiljardpakket, lastenneutraal vormgegeven. Er is dus geen sprake van een specifieke terugsluis van deze maatregel.

12. Heffing MRB en provinciale opcenten voor niet-ingezetenen

De leden van de fractie van het CDA vragen naar aanleiding van de verlaging van de opcenten voor niet ingezetenen hoeveel auto's met een buitenlands kenteken hier op dit moment geregistreerd zijn en MRB betalen en naar de ontwikkeling hiervan de laatste jaren. Op 1 juli 2015 waren er 3067 motorrijtuigen met een buitenlands kenteken die in de MRB-heffing worden betrokken.[44] De optie om op basis van een buitenlands kenteken in Nederland MRB te betalen wordt in belangrijke mate gebruikt door personen die zich relatief kort in Nederland vestigen en hun auto (met buitenlands kenteken) hier gebruiken. Voor het verloop van het aantal voertuigen met buitenlands kenteken dat in de MRB wordt betrokken, valt het hierna opgenomen beeld te geven.

Tabel 18: Aantallen in de MRB betrokken voertuigen met buitenlands kenteken

	2011	2012	2013	2014	2015 (t/m juni)
in heffing op 1 januari	189	424	593	885	2.431
nieuwe aangiften	546	996	1.123	3.009	1.504
einde houderschap	311	827	831	1.463	868
in heffing einde jaar	424	593	885	2.431	3.067

Naast het betalen van MRB op een buitenlands kenteken wordt een grotere groep voertuigen die uit het buitenland afkomstig zijn op Nederlands kenteken gezet als de buitenlandse gebruiker zich in Nederland vestigt. Overigens verdient het opmerking dat er geen verband te leggen is tussen de wijziging van de provinciale opcenten voor in Nederland geregistreerde voertuigen, waarvan de eigenaar niet in Nederland woonachtig is en het project buitenlandse kentekens van de Belastingdienst. De personen die door de maatregel in de opcenten worden geraakt, zijn juist personen die in Nederland een voertuig hebben

[43] HR 3 mei 2013, nr. 12/05109, ECLI:NL:HR:2013:BZ9157.
[44] Dit aantal ligt hoger dan ik heb aangegeven bij de beantwoording van de vragen over halfjaarsrapportage, vraag 2, Kamerstukken II 2015/16, 31 066 nr. 252. Bij het daarin genoemde getal van 2747 is abusievelijk geen rekening gehouden met de voertuigen met buitenlands kenteken waar al MRB op werd betaald vóór 2012 (start project buitenlandse kentekens).

geregistreerd en daarover in Nederland daarom MRB verschuldigd zijn, maar niet in Nederland woonachtig zijn, bijvoorbeeld Nederlandse emigranten. Het project buitenlandse kentekens richt zich daarentegen op voertuigen die niet in Nederland geregistreerd zijn.

De leden van de fractie van het CDA vragen of het kabinet bereid is om te onderzoeken hoeveel voertuigen met een buitenlands kenteken minstens 50 keer per jaar in Nederland worden gefotografeerd. Enkel het feit dat sprake is van een buitenlands kenteken betekent nog niet dat in Nederland MRB verschuldigd is. Voorbeelden waarbij dat niet zo is, zijn toeristen, ondernemers die een dienst in Nederland verrichten en grensarbeiders die in het buitenland wonen en dagelijks naar hun werk in Nederland rijden. Aan de hand van een foto alleen is voorts niet duidelijk wie de houder is van het voertuig en waar deze houder woonachtig is (beide gegevens zijn relevant voor de heffing van MRB).
De door de leden van de fractie van het CDA voorgestelde aanpak vereist dat massaal foto's worden bewaard (namelijk alle beelden van buitenlandse kentekens) zonder dat op voorhand duidelijk is of deze foto's fiscaal relevant zijn. Een dergelijk onderzoek zou daarom niet proportioneel zijn. Het kabinet is dan ook niet bereid om het gevraagde onderzoek uit te voeren.

13. Herintroductie vrijstelling kolenbelasting voor opwekking elektriciteit

De leden van de fractie van de SP vragen waarom bij de dekking van de vrijstelling in de kolenbelasting de verschillen tussen de tarieven van de schijven in de energiebelasting groter worden. Verder vragen zij waarom niet is gekozen voor een verhoging van de energiebelasting met een gelijk aantal centen per tariefschijf. Zij vragen of een dergelijke dekking kan worden uitgewerkt in een tabel waarbij de eerste schijf voor elektriciteit wordt uitgezonderd.
In het Energieakkoord is vastgelegd dat de derving van de herintroductie van de kolenbelasting wordt gedekt uit een verhoging van de energiebelasting die voor 50% neerslaat bij bedrijven en voor 50% bij huishoudens. Het kabinet heeft onderzocht hoe de lasten binnen deze beide groepen op een evenwichtige wijze kunnen worden verdeeld. Bij bedrijven is gekeken naar een evenwichtige verdeling tussen de bedrijven die met name aardgas gebruiken en de bedrijven die met name elektriciteit gebruiken. Zo zijn er meer bedrijven die de hogere elektriciteitsschijven doorlopen, dan bedrijven die de hogere gasschijven doorlopen. Het kabinet heeft er voor gekozen de lasten voor het bedrijfsleven zodanig te verdelen dat de lastenstijging van een bedrijf dat met zijn verbruik de eerste drie belastingschijven voor aardgas doorloopt ongeveer gelijk is aan de lastenstijging van een bedrijf dat met zijn verbruik de eerste drie belastingschijven voor elektriciteit doorloopt. Bij de verdeling van de lasten van huishoudens is een belangrijk uitgangspunt de verhouding tussen de tarieven op aardgas en elektriciteit gelet op de energie-inhoud en de CO_2-prestatie. Deze verhouding tussen de belasting op aardgas en elektriciteit komt bij huishoudens beter in balans als elektriciteit lager wordt belast en gas hoger wordt belast. Hieruit volgt dat de lasten voor huishoudens het beste kunnen neerslaan bij aardgas. Daardoor neemt bij aardgas het verschil tussen het tarief in de eerste schijf en het tarief in de andere schijven toe. Bij elektriciteit neemt dat verschil echter juist af. De tariefverschillen worden dus, in tegenstelling tot hetgeen deze leden schetsen, niet overal groter. Het is voorts niet mogelijk om te komen tot de door deze leden gevraagde dekking binnen de afspraken van het Energieakkoord. Indien voor de dekking de tarieven van de schijven worden verhoogd met een gelijk bedrag en de eerste schijf voor elektriciteit niet wordt verhoogd is het namelijk niet mogelijk om tevens te

voldoen aan de afspraak uit het Energieakkoord om de lasten gelijk te verdelen over burgers en bedrijven.

Deze leden vragen verder waarom het kabinet er niet voor heeft gekozen om een vereenvoudiging te bewerkstelligen door minder tariefschijven te hanteren in de energiebelasting. Het hanteren van minder tariefschijven leidt niet tot een besparing op de uitvoeringskosten maar is alleen een optische vereenvoudiging. Daar komt bij dat indien het samenvoegen er toe zou leiden dat grootverbruikers een fors hoger tarief energiebelasting zouden moeten betalen dit gevolgen zou hebben voor het internationaal gelijke speeldveld. Als deze bedrijven vervolgens zouden besluiten om als gevolg van de verhoging te verplaatsen naar het buitenland dan leidt dat tot een verlies van werkgelegenheid in Nederland. Voor een analyse van het internationale speelveld voor grootverbruikers verwijs ik u naar mijn reactie op de motie Grashoff c.s.[45]

De leden van de fractie van het CDA vragen om het advies van de Raad van State over de rendementseisen voor kolencentrales per ommegaande openbaar te maken, met of zonder kabinetsreactie. Ik heb, zoals toegezegd bij de Algemene Financiële Beschouwingen, de wens om het advies van de Raad van State bij het activiteitenbesluit en de bijbehorende kabinetsreactie voor het wetgevingsoverleg te publiceren overgebracht aan mijn collega's van I&M en EZ. Het verzoek om het advies per ommegaande openbaar te maken kan het kabinet helaas niet inwilligen. Zoals gebruikelijk wordt het advies van de Raad van State openbaar gemaakt tegelijk met de reactie van het kabinet hierop. In dit geval zal dat gebeuren op het moment dat de wijziging van het Activiteitenbesluit Milieubeheer dat de invoering van de rendementseisen regelt in het Staatsblad gepubliceerd wordt. Het streven is erop gericht dit voor de plenaire behandeling van het Belastingplan 2016 te laten plaatsvinden.

De leden van de fractie van de PVV vragen naar het effect van de herintroductie van de vrijstelling van de kolenbelasting op een gemiddeld huishouden en of deze maatregel verwerkt is in de koopkrachttabel. De maatregel zelf slaat niet direct neer bij huishoudens, de dekking in de energiebelasting deels wel. De verhoging van de energiebelasting zit niet specifiek verwerkt in de koopkrachttabel. Energieprijzen maken onderdeel uit van de inflatie waar in de koopkracht integraal rekening mee gehouden wordt. Voor een gemiddeld huishouden, met een jaarlijks gasverbruik van 1.560 m^3 en een elektriciteitsverbruik van 3512 kWh, komt de verhoging van de tarieven van de energiebelasting (exclusief btw) neer op € 13 meer energiebelasting over een jaar.

De leden van de fractie van D66 vragen of het kabinet nog altijd achter de uitspraak staat dat de milieudruk van elektriciteitsopwekking uit kolen zwaarder is dan de milieudruk van elektriciteitsproductie uit aardgas. Deze leden vragen daarnaast of het klopt het kolenverbruik van Nederlandse energiecentrales een piek bereikte in april. Ze vragen voorts of het kabinet ervan op de hoogte is dat het kolenverbruik in ons omringende landen afneemt. Deze leden vragen ten slotte of het kabinet de afspraken uit het Energieakkoord toereikend vindt. Het is een gegeven dat de milieudruk van elektriciteitsopwekking uit kolen zwaarder is dan de milieudruk van elektriciteitsproductie uit aardgas. Het kabinet staat dus nog altijd achter deze uitspraak. Het is correct dat de kolengestookte elektriciteitsproductie een piek bereikte in april. Uit de Nationale Energieverkenning 2015 van ECN, PBL en het CSB blijkt dat het kolenverbruik in Nederland naar verwachting de komende jaren zal dalen. Die daling is in lijn met de algemene trend in Europa. De daling van het kolenverbruik in Nederland

[45] Kamerstukken II 2014/15, 34 300, nr. 59.

is mede het gevolg van de afspraken uit het Energieakkoord. De afspraken uit het Energieakkoord beogen de meest vervuilende, kolengestookte, elektriciteitsproductie uit te faseren. Daartoe stelt het kabinet rendementseisen aan de kolencentrales. Deze eisen zullen gevolgen hebben voor vijf kolencentrales die momenteel niet aan die rendementseisen voldoen. Als deze centrales op het moment van inwerkingtreding niet voldoen aan de eisen, zullen zij hun productie moeten staken. De rendementseisen zorgen op die manier voor een directe milieuwinst. De afspraken uit het Energieakkoord dragen er zodoende aan bij dat de energievoorziening in Nederland minder vervuilend wordt. Om die reden staat het kabinet volledig achter de uit het Energieakkoord voortvloeiende maatregelen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of het kabinet van mening is dat voldaan is aan de voorwaarden voor de herintroductie van de vrijstelling in de kolenbelasting voor elektriciteitsproductie wanneer de kolencentrales voldoen aan de in te voeren minimum rendementseisen. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen daarnaast wanneer bepaald wordt of kolencentrales aan de rendementseisen voldoen. Ook vragen deze leden wat de consequenties zijn als kolencentrales niet aan de rendementseisen voldoen. Tot slot vragen de leden van de fractie van de ChristenUnie of het niet in de rede ligt om af te zien van de herintroductie van de vrijstelling in de kolenbelasting voor elektriciteitsproductie in het licht van de klimaatproblematiek en de uitspraak van de rechter in de Urgenda-zaak. Op dit moment werkt het kabinet aan de afronding van de wijziging van het Activiteitenbesluit Milieubeheer waarin de rendementseisen voor kolencentrales worden geïntroduceerd. Deze eisen zullen op 1 januari 2016 in werking treden. De vrijstelling in de kolenbelasting treedt pas bij koninklijk besluit in werking op het moment dat de rendementseisen zijn gepubliceerd en daarmee is voldaan aan de afspraken uit het Energieakkoord. Het kabinet verwacht dat alle betrokken partijen zich aan de rendementseisen zullen houden en hier zelf ook consequenties aan zullen verbinden. Als toch zou blijken dat de rendementseisen worden overtreden en kolencentrales die niet aan deze eisen voldoen niet sluiten, dan zal het kabinet voorstellen de vrijstelling in de kolenbelasting weer in te trekken. Met de invoering van de rendementseisen en de herintroductie van de vrijstelling in de kolenbelasting voert het kabinet het Energieakkoord uit. Voor de uitvoering van het vonnis in de Urgenda-zaak is het kabinet een apart en zorgvuldig proces gestart om te onderzoeken hoe dit vonnis kan worden uitgevoerd. Het ligt daarbij niet in de rede om vooruitlopende hierop nu terug te komen op gemaakte afspraken in het Energieakkoord.

De leden van de fractie van D66 vragen of het kabinet andere fiscale vergroeningsmaatregelen heeft overwogen die uiteindelijk het voorliggend Belastingplan niet hebben gehaald. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen waarom geen voorstel is gedaan om de energiebelasting op elektriciteit minder degressief te maken. Het kabinet heeft in het kader van de stelselherziening gezocht naar manieren om de verduurzaming van de economie verdergaand te ondersteunen, waar mogelijk ook fiscaal. Hierbij zijn door het kabinet de volgende breed onderschreven randvoorwaarden voor fiscale vergroening gehanteerd: de maatregelen 1) mogen er niet toe leiden dat werkgelegenheid de grens over verdwijnt en het klimaat ondertussen niet verbetert, en 2) moeten voor de Belastingdienst goed uitvoerbaar zijn. Bij het overleg met de fracties bleek het politieke draagvlak voor een stelselherziening echter onvoldoende. Mochten partijen zelf voorstellen hebben voor verdergaande fiscale vergroening die vallen binnen de genoemde randvoorwaarden en waarvoor zij draagvlak kunnen vinden dan sta ik er voor open om daarover door te praten.

De leden van de fractie van het CDA roepen in herinnering dat het kabinet vorig jaar bij het Belastingplan heeft toegezegd om te kijken naar mogelijkheden voor een level playing field voor mineralogische processen. Op 3 november 2014 tijdens het wetgevingsoverleg heeft de heer Omtzigt inderdaad een beroep op mij gedaan om na te gaan of het mogelijk is om een gelijk speelveld te creëren. Op 11 november 2014 heb ik toegezegd mede naar aanleiding van een vraag van mevrouw Neppérus dat we de verhoging in de energiebelasting zullen volgen en kijken of hier niets vreemds gebeurt. Ik heb dus niet toegezegd om de mogelijkheden voor een level playing field te bekijken. Het onderwerp «internationaal gelijk speelveld» bij dergelijke industrieën komt echter terug in mijn reactie op de motie Grashoff c.s.[46]

14. Overige

De leden van de fractie van de PvdA vragen zich af of er geen goede reden is om verzekeringen in de landbouwsector tegen hagelschade onder de categorie assurantievrije verzekeringen te scharen. Daarnaast vragen zij welk budgettair beslag daarmee gemoeid zou zijn. Het kabinet ziet op dit moment onvoldoende redenen voor een vrijstelling van assurantiebelasting voor verzekeringen tegen risico's van weerschade in de landbouwsector. Immers, ook voor andere sectoren, zoals uitbaters van strandtenten, geldt geen vrijstelling voor weerspecifieke verzekeringen. Als voor verzekeringen in de landbouwsector tegen hagelschade een vrijstelling zou gaan gelden, zou dit een verdere bevoordeling van weersverzekeringen in de landbouwsector ten opzichte van andere verzekeringen inhouden. Weersverzekeringen in de landbouwsector worden immers al gesubsidieerd in het kader van de Tegemoetkoming premie brede weersverzekering. De structurele budgettaire derving voor een vrijstelling voor weersverzekeringen in de landbouwsector zou € 2 miljoen bedragen.

De leden van de fractie van het CDA vragen of het kabinet bereid is het bijtellingspercentage voor de hybride auto (1–50 gram CO_2-uitstoot) versneld naar 22% te brengen. In Autobrief II heeft het kabinet aangekondigd voor Plug-in Hybrid Electric Vehicles (PHEV's) (met een CO_2-uitstoot van 1–50 gram per kilometer) de per saldo geldende bijtelling geleidelijk te verhogen van 15% in 2016 naar 17% in 2017 en 19% in 2018 door de milieugerelateerde kortingen te verlagen. Vanaf 2019 geldt voor nieuwe auto's in deze categorie het algemene bijtellingspercentage van 22. Met deze stapsgewijze afbouw van de fiscale voordelen voor zeer zuinige auto's in de bijtelling eerbiedigt het kabinet de afspraken uit het Energieakkoord duurzame groei. Snellere uitfasering van de milieugerelateerde kortingen is dan ook in strijd met afspraken uit het Energieakkoord.

De leden van de fractie van het CDA vragen het kabinet naar het accijnsoverleg met België en vragen of dat nu tot hogere of lagere Belgische accijnzen op tabak, alcohol en/of brandstof heeft geleid. Over dit onderwerp heeft ambtelijk overleg in het kader van de Benelux plaatsgevonden. Zoals tijdens het notaoverleg accijns op maandag 12 oktober jl. aan de orde is gekomen, is een politiek overleg over dit onderwerp met mijn Belgische en Luxemburgse collega's vanwege de Griekse crisis afgeblazen. Ik heb toegezegd de Kamer te zullen informeren over de uitkomsten van dat overleg, zodat dat heeft plaatsgevonden. Aanpassing van de tarieven in België is een autonome beslissing van de Belgische regering. De Belgische regering heeft recent besloten om de accijnstarieven, behalve die van benzine, flink te verhogen. Volgens de informatie die mij deze week heeft bereikt zien de plannen er als volgt uit:

[46] Kamerstukken II 2014/15, 34 300, nr. 59.

- een liter diesel wordt de komende twee jaar telkens 4 cent duurder en in 2018 nog eens 6 cent;
- tegelijk wordt een liter benzine de komende drie jaren telkens 2,6 cent goedkoper;
- een pakje shag wordt tegen 2018 2,88 euro duurder;
- een pakje sigaretten gaat 0,32 euro meer kosten;
- een fles sterke drank wordt 2,52 euro duurder;
- een fles wijn wordt 0,17 euro duurder;

volgend jaar komt er een belasting op frisdranken van 3 cent per liter.

Kan het kabinet aangeven waarom de geraamde opbrengst van de alcoholaccijns in 2016 met € 13 miljoen daalt ten opzichte van 2015 (tabel 2.5.1 van de Miljoenennota), terwijl de bieraccijns en de wijnaccijns licht stijgen, vragen de leden van de fractie van het CDA.
De consumptie van sterke drank kent al sinds de jaren 80 een dalende trend. Anders gezegd, de markt voor sterke drank is een krimpende markt. Tegelijkertijd fluctueert de volumeconsumptie van sterke drank van jaar-op-jaar nogal sterk. In de ontvangsten van de alcoholaccijns zien we zowel deze trend als de jaarlijkse fluctuaties terug. Voor 2015 en 2016 houdt het kabinet rekening met een voortzetting van deze neerwaartse trend. Op basis van gerealiseerde ontvangsten uit de alcoholaccijns tot en met juli komen de ontvangsten in 2015 naar verwachting op hetzelfde niveau als in 2014 uit. Voor 2016 verwacht het kabinet op dit moment dat de ontvangsten uit de alcoholaccijns met 4% zullen afnemen. De consumptie van bier stagneert al een aantal jaren. Verwacht wordt dat in 2016 de ontvangsten uit de bieraccijns op ongeveer hetzelfde niveau uitkomen als in 2015 (zeer beperkte ontwikkeling van 0,7%). De consumptie van wijn kende jarenlang een licht stijgende trend. Voor 2016 wordt een beperkte positieve ontwikkeling van de ontvangsten uit de wijnaccijns verwacht.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of er over de mogelijkheid om de verhoogde vrijstelling in de erfbelasting voor mantelzorgers in stand te houden contact is geweest met de belangenvereniging Mezzo en zo ja, of met hen gesproken is over de mogelijkheden om ter vervanging van het mantelzorgcompliment tot een heldere afbakening te komen van mantelzorgers die voor de verhoogde vrijstelling in aanmerking kunnen komen. Het antwoord op deze vragen is nee. Wel is er met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) gesproken over mogelijke alternatieven om de groep van mantelzorgers die voor de verhoogde partnervrijstelling in aanmerking zou kunnen komen af te bakenen. De conclusie is dat er geen alternatief is om deze groep op een dusdanige wijze af te bakenen dat dit voor de Belastingdienst uitvoerbaar is. Dat is overigens geen verrassende uitkomst. Regelmatig zijn er pleidooien om voor het verlenen van mantelzorg een fiscale faciliteit te bieden. De conclusie van de verkenningen naar de mogelijkheden daartoe is steeds weer dat zo een faciliteit niet geboden kan worden omdat het voor de Belastingdienst onmogelijk is om te bepalen wie als mantelzorger kwalificeert. De Belastingdienst heeft immers niet de mogelijkheid om achter de voordeur van mensen te kijken om vast te stellen of er mantelzorg wordt verleend en door wie. Zoals ik in mijn recente brief over fiscale moties en toezeggingen[47] al heb aangegeven, begrijp ik de wens van een aantal fracties in uw Kamer die graag hadden gezien dat ik een alternatief zou hebben geboden voor de inmiddels vervallen regeling in de Successiewet die gekoppeld was aan het mantelzorgcompliment. Als er concrete ideeën bestaan hoe een alternatieve regeling vorm gegeven zou kunnen worden, ben ik zonder meer bereid daarnaar te kijken en het gesprek daarover aan te gaan. De

[47] Kamerstukken II 2015/16, 34 300 IX, nr. 4.

eerlijkheid gebiedt mij echter te zeggen dat ik niet verwacht dat er een uitvoerbaar alternatief voorhanden is en 2015 derhalve het laatste jaar is dat gebruik gemaakt kan worden van deze bijzondere regeling in de Successiewet.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of het Europese recht en de arresten van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ EU) over de btw en pensioenfondsen niet dwingend voorschrijven om btw in rekening te brengen bij pensioenfondsen. Door de leden van de fractie van de ChristenUnie, wordt net als door de leden van de fractie van het CDA, gewezen op België, dat een andere afweging maakt dan Nederland. De BTW-richtlijn 2006/112/EG schrijft voor dat lidstaten een btw-vrijstelling verlenen voor het beheer van gemeenschappelijke beleggingsfondsen, zoals omschreven door die lidstaten. De vervolgvraag is dan of een pensioenfonds kwalificeert als een gemeenschappelijk beleggingsfonds. Het HvJ EU heeft in het arrest Wheels[48] geoordeeld dat een pensioenfonds waarbij de hoogte van de uitkering is vastgesteld op basis van het aantal dienstjaren bij de werkgever en het bedrag van het loon, waarbij de werkgever door de deelname aan het pensioenfonds voldoet aan zijn wettelijke verplichtingen geen «gemeenschappelijk beleggingsfonds» is. In het ATP PensionService A/S-arrest[49] (ATP-arrest) heeft het HvJ EU geoordeeld dat een pensioenfonds voor de btw-heffing wel kan worden behandeld als een gemeenschappelijk beleggingsfonds wanneer het pensioenfonds wordt gefinancierd door de pensioenontvangers, het spaargeld wordt belegd volgens het beginsel van risicospreiding en het beleggingsrisico wordt gedragen door de leden van het pensioenfonds. Als aan deze voorwaarden wordt voldaan dan kwalificeert een pensioenfonds als gemeenschappelijk beleggingsfonds en zijn de beheerdiensten die een ondernemer aan dat pensioenfonds verricht van btw vrijgesteld. Toepassing van de Nederlandse btw-vrijstelling voor het beheer van gemeenschappelijke beleggingsfondsen voor kwalificerende Defined Contribution regelingen (DC-regeling) strookt dan ook met de jurisprudentie van het HvJ EU op dit punt. Verder vragen de leden van de fractie van de ChristenUnie of het kabinet kan toelichten hoe het onderscheid in het btw-regime tussen verschillende types pensioenregelingen zich verhoudt tot de wens voor vereenvoudiging van het belastingstelsel. Het onderscheid in het btw-regime tussen verschillende types pensioenregelingen komt voort uit de invulling die het HvJ EU heeft gegeven aan het begrip «gemeenschappelijk beleggingsfonds» in artikel 135, lid 1, onderdeel g, van de BTW-richtlijn. Nederland mag daarvan niet afwijken. Om die reden maakt de reikwijdte van de toepassing van de btw-vrijstelling voor het beheer van gemeenschappelijk beleggingsfondsen geen deel uit van de begeleidende brief bij het Belastingplan 2016 en de daarbij behorende bijlage waarin ik enkele (nog te onderzoeken) vereenvoudigingen heb aangekondigd.[50]
De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen waarom het kabinet met betrekking tot de btw-vrijstelling voor het beheer van gemeenschappelijke beleggingsfondsen het standpunt inneemt dat deelnemers alleen in het geval van DC-regelingen de risicodragers zijn, terwijl in het nieuwe financieel toetsingskader en de nieuwe governancewetgeving de visie van het kabinet is dat deelnemers ook bij defined benefit regelingen (DB-regelingen) risico's dragen. In het verlengde hiervan vragen de leden van de fractie van het CDA om de bevestiging dat pensioendeelnemers per definitie risico dragen. Het kabinet is van oordeel dat geen verschillende standpunten worden ingenomen over de aan- of afwezigheid van

---

48 HvJ EU 7 maart 2013, nr. C-424/11.
49 HvJ EU 13 maart 2014, nr. C-464/12.
50 Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 15 september 2015 met kenmerk AFP 2015/800.

risico's bij deelnemers van DB-regelingen. Deelnemers aan een DB-pensioenregeling lopen eveneens bepaalde (indirecte) risico's, zoals het risico op een premieverhoging. Evenwel leiden die risico's voor de btw-heffing – anders dan bij DC-regelingen – niet ertoe dat een DB-regeling kwalificeert als «gemeenschappelijk beleggingsfonds». Een pensioenfonds kwalificeert voor de btw pas als «gemeenschappelijk beleggingsfonds» als het pensioenfonds wordt gefinancierd door de pensioenontvangers, het spaargeld wordt belegd volgens het beginsel van risicospreiding en (slechts) het beleggingsrisico (direct) wordt gedragen door de leden van het pensioenfonds. Bij een DB-regeling is dat niet het geval, omdat de hoogte van de pensioentoezegging is vastgesteld en beleggingsrisico's zodoende niet volledig of niet direct door individuele deelnemers worden gedragen.[51]

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen het kabinet in te gaan op de situatie van zzp'ers die het ouderdomspensioen willen laten ingaan voor de 60-jarige leeftijd en vervolgens bijverdienen. Deze leden stellen dat er fiscale belemmeringen zijn als deze categorie zzp'ers wil bijverdienen.
Het is mogelijk om het ouderdomspensioen (gedeeltelijk) te vervroegen voor zover de economische activiteiten in dezelfde mate worden gestaakt. In de praktijk vraagt de pensioenuitvoerder hiervoor een intentieverklaring van de deelnemer, waarin de deelnemer verklaart dat hij zijn arbeidzame leven in dezelfde mate beëindigt als waarin hij vervroegd met pensioen gaat en dat hij niet van plan is die arbeid te hervatten. Mocht de deelnemer na de vervroegde pensionering alsnog een betaalde opdracht kunnen aannemen, dan heeft dit in het algemeen geen fiscale gevolgen voor de zuiverheid van het pensioen. Dit is alleen anders als de inspecteur aannemelijk kan maken dat op het moment van de vervroegde pensionering de intentie tot het opnieuw starten van economische activiteiten al bestond.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen het kabinet naar de btw-gevolgen voor voedselproducten die worden gedoneerd aan een liefdadigheidsinstelling, worden gerecyled, of worden verbrand. Daarnaast wordt gevraagd of het daarbij nog uitmaakt of de voedselproducten wel of niet verkoopbaar zijn (bijvoorbeeld omdat de THT-datum is verstreken). Een btw-plichtige ondernemer kan beslissen voedingsmiddelen te doneren aan een voedselbank of een daarmee vergelijkbare instelling, zoals het Leger des Heils dat ook (gratis) voedselhulp biedt aan mensen, zonder dat daar een prestatie van de voedselbank tegenover staat. Voor de btw-gevolgen van de donatie is het van belang een onderscheid te maken in voedingsmiddelen die nog wel verkoopbaar zijn en voedingsmiddelen die niet langer verkoopbaar zijn.[52] Als een ondernemer voedingsmiddelen doneert aan een voedselbank die niet langer verkoopbaar zijn dan heeft dat geen gevolgen voor de btw. De ondernemer hoeft dan de eerder in aftrek gebrachte (inkoop)btw op de voedingsmiddelen niet te corrigeren. Als een ondernemer voedingsmiddelen uit vrijgevigheid doneert aan een voedselbank die nog wel verkoopbaar zijn heeft dat evenmin gevolgen voor zijn aftrekrecht, voor zover de totale (inkoop)waarde van de voedingsmiddelen niet hoger dan € 227 (exclusief btw) per jaar per voedselbank bedraagt. Als een btw-plichtige ondernemer ervoor kiest om (verkoopbare/niet langer verkoopbare) voedingsmiddelen te vernietigen door ze te verbranden dan wel te recyclen dan zijn daaraan in beginsel geen btw-gevolgen verbonden. Dit blijkt uit artikel 15, zevende lid, onderdeel a, van de Wet op

[51] Zie ook Kamerstukken II 2014/15, 34 117, nr. 13 (NnavV bij het wetsvoorstel APF).
[52] Zie ook: Kamerstukken II 2014/15, 34 000-IX, nr. 5 en nr. 28 en https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2014/12/08/reactie-op-vragen-over-fiscale-moties-en-toezeggingen

de omzetbelasting 1968 waarin staat dat geen herziening van eerder in aftrek gebrachte btw plaats vindt in geval van naar behoren bewezen en aangetoonde vernietiging, verlies of diefstal van goederen. Dit is slechts anders als een ondernemer (verkoopbare/niet langer verkoopbare) voedingsmiddelen tegen vergoeding verkoopt aan bijvoorbeeld een recyclebedrijf. Over de vergoeding is dan btw verschuldigd.

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben een aantal vragen gesteld met betrekking tot de verhuurderheffing. Deze vragen beantwoord ik mede namens de Minister voor Wonen en Rijksdienst. De leden van de fractie van de ChristenUnie hechten er waarde aan dat in de evaluatie van de verhuurderheffing breed wordt gekeken. In een brief[53] aan de Eerste Kamer is door de Minister voor Wonen en Rijksdienst toegezegd de evaluatie breed aan te pakken, met aandacht voor de effecten op de feitelijke investeringen, de financiële positie en investeringsmogelijkheden van verhuurders, de mogelijkheden om operationele kosten te beheersen en woningen te verkopen, en de beschikbaarheid van betaalbare woningen. Er is ook toegezegd daarbij specifiek in te gaan op de positie van commerciële verhuurders enerzijds en woningcorporaties anderzijds. Bij het bezien van (de effecten op) investeringen zal zoveel als mogelijk ook bezien worden hoe deze zich verhouden tot de doelstellingen van het energie-akkoord, stedelijke vernieuwing, krimp en transformatie. Hierbij zal het overigens moeilijk zijn aan te geven in welke mate de verhuurderheffing effect op investeringen heeft en in welke mate andere factoren een rol spelen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie constateren dat de opbrengsten uit de verhuurderheffing sneller oplopen dan begroot en vragen dit te onderbouwen. Daarnaast vragen zij of het klopt dat er sprake is van onderuitputting van de heffingsvermindering die ten behoeve van (des)investeringen in krimpgebieden, Rotterdam-Zuid en transformatie in het leven is geroepen en hoe groot deze onderuitputting is. Vervolgens vragen de leden van de fractie van de ChristenUnie of het klopt dat het grootste deel van de aftrekmogelijkheid ongebruikt blijft, ook in verband met het uitblijven van endogene mutaties over 2015 en welke endogene mutaties het dan betreft.
Vorig jaar is bij de raming voor het jaar 2015 niet gerekend met minder gebruik van de aftrekmogelijkheid. Wel bleek begin dit jaar dat over 2014 minder gebruik is gemaakt van de aftrekmogelijkheid dan waar in de raming van de opbrengsten verhuurderheffing rekening mee is gehouden. Bij invoering van de heffingsvermindering is een bedrag van cumulatief € 280 miljoen over een periode van vier jaar gereserveerd, in de ramingen leidend tot een verlaging van de geraamde opbrengsten met € 70 miljoen per jaar in de periode 2014–2017. In werkelijkheid wordt de € 280 miljoen niet al in vier jaar verrekend. Tot en met 31 december 2017 mogen voornemens tot investeringen aangemeld worden voor zover het totaal bedrag van de heffingsvermindering niet boven deze € 280 miljoen uitkomt. De daadwerkelijke verrekening met de te betalen verhuurderheffing loopt vervolgens nog door na 2017. Na het aanmelden van het voornemen tot investeren heeft de verhuurder nog 3 tot 5 jaar (afhankelijk van de soort investering) de tijd om de investering af te ronden en de definitieve investeringsverklaring aan te vragen die vervolgens met de af te dragen verhuurderheffing kan worden verrekend. Er is op dit moment voor een bedrag van € 78,5 miljoen aan voorlopige investeringsverklaringen afgegeven, en voor een bedrag van € 39,5 miljoen aan definitieve investeringsverklaringen. Het bedrag van deze definitieve investeringsverklaringen kan worden verrekend bij de aangifte verhuurderheffing. Het

[53] Kamerstukken I 2013/14, 33 819, I, blz. 2.

gaat hierbij om investeringen die na 1 januari 2014 zijn gestart en nu al zijn afgerond. De verwachting is dat het bedrag in latere jaren zal oplopen. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen het kabinet om aan te geven hoeveel gebruik er is gemaakt van de heffingsvermindering in 2014 en 2015 en hoe vaak aanvragen voor deze heffingsvermindering zijn afgewezen. De regeling vermindering verhuurderheffing onderscheidt een voorgenomen investeringsfase en een declaratiefase. Per 1 oktober 2015 zijn er voor de voorgenomen investeringsfase 11.005 aanmeldingen gedaan. Daarvan zijn er 3.514 afgewezen (3461 aanvragen zijn afgewezen in 2014 en 43 in 2015). De aanvragen zijn afgewezen omdat aan een of meer van de voorwaarden niet is voldaan; hiervan is het niet over de juiste vergunning beschikken de voornaamste. Deze aanvragen kunnen echter alsnog gebruik maken van de regeling wanneer wel aan alle voorwaarden is voldaan. Het totale bedrag dat is afgegeven aan voorgenomen investeringsverklaringen bedraagt vanaf de start van de regeling in januari 2014 € 78,5 miljoen. Hiervan is € 58,2 miljoen aangevraagd in 2014 en € 20,3 miljoen in 2015.

Van de aanvragen die beschikken over een voorgenomen investeringsverklaring zijn er tot op heden 3378 aangemeld voor een definitieve investeringsverklaring, waarvan 267 in 2014 en 3111 in 2015. Van deze aanvragen zijn er 69 afgewezen omdat aan een of meer van de voorwaarden niet is voldaan. Het totale bedrag dat aan heffingsvermindering toegekend is vanaf de start van de regeling in januari 2014 bedraagt € 39,5 miljoen. Van dit bedrag is € 3,8 miljoen in 2014 toegekend. De overige € 35,7 miljoen is in de periode 1 januari 2015 tot 1 oktober 2015 toegekend.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of het kabinet mogelijkheden ziet om de administratieve lasten voor deze heffingsvermindering te verlagen.
Het kabinet ziet hiertoe geen mogelijkheden. Een investeringsverklaring kan alleen op woningniveau worden afgegeven omdat het de opgeleverde woning is die in aanmerking komt voor de heffingsvermindering en niet het complex waartoe een woning behoort. RVO.nl heeft daarom een proces ingericht, dat ertoe dient om het proces van aanvragen en toekennen op woningniveau helder en verifieerbaar te laten zijn. Het aanvragen van de heffingsvermindering per complex zou er toe leiden dat de investering per woning niet te controleren is. Met de huidige procedure wordt het minimale gevraagd om te kunnen controleren of voldaan is aan de vereiste minimale investering per woning.

Daarnaast kent het aanvragen op woningniveau voordelen. De kans dat termijnen worden overschreden is kleiner doordat de vermindering op de verhuurderheffing gefaseerd kan worden aangevraagd. De mogelijkheid om voorgenomen investeringsverklaringen op woningniveau over te dragen na verkoop zorgt er mede voor dat projectontwikkelaars bereid zijn te investeren. Het zorgt er namelijk voor dat het gehele complex ook tijdens de uitvoering van de investering niet per se aan één koper verkocht hoeft te worden maar in delen verkocht kan worden aan meerdere verhuurders wat de verkoop vergemakkelijkt.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen hoe het voorgestelde gematigde huurbeleid en de gevolgen die dit kan hebben voor de inkomsten van toegelaten instellingen zich verhoudt tot de eerder gemaakte doorrekeningen rond de verhuurderheffing en of het kabinet kan onderbouwen dat ook met het voorgestelde gematigde huurbeleid (passendheidstoets en huursombenadering) de toegelaten instellingen de verhuurderheffing kunnen opbrengen.
In de brief van de Minister voor Wonen en Rijksdienst aan de Tweede Kamer van 3 juli 2015 wordt ingegaan op de effecten voor toegelaten

instellingen van het akkoord rond de huursombenadering.[54] Deze brief geeft aan dat ten aanzien van de verdiencapaciteit van de corporatiesector met de begrenzing van de huursom op inflatie plus 1% de beperking van de maximale jaarlijkse ruimte voor huurverhoging ongeveer € 185 miljoen bedraagt in 2016 en circa € 160 miljoen vanaf 2017. Deze brief geeft tevens aan dat van de corporaties wordt verwacht dat het effect van dit akkoord is dat noodzakelijke sociale investeringen kunnen doorgaan, maar dat zij zonodig compensatie vinden in verdere efficiencyverbetering en/of verkoop van bezit. Wat betreft de passendheidtoets geldt dat dit in beginsel de mogelijke huurruimte voor huurstijgingen voor toegelaten instellingen beperkt. Dit hoeft evenwel niet daadwerkelijk tot minder huurinkomsten te leiden, omdat er mogelijkheden zijn dit op te vangen door een beperkt hogere huurstijging, al dan niet bij mutatie, bij huurders die niet onder de passendheidtoets vallen.

In antwoord op de vraag van het lid Klein merkt het kabinet op dat het doel van de giftenaftrek is om particulieren te stimuleren (meer) te schenken aan instellingen die bijdragen aan het algemeen nut.

Het lid Klein vraagt het kabinet naar de stand van zaken rond het afschaffen van de precariobelasting voor nutsbedrijven en of het kabinet werk gaat maken van het afschaffen van het heffen van precariobelasting op nutsbedrijven. De precariobelasting maakte onderdeel uit van het onderzoek naar een verruiming van het gemeentelijk belastinggebied in het kader van de belastingherziening (keuze 8). Nu er voor een verruiming van het gemeentelijk belastinggebied voorlopig onvoldoende draagvlak is, wil het kabinet specifiek de vrijstelling van precario voor nutsbedrijven nader bezien. Het kabinet gaat in het eerstvolgende bestuurlijk overleg financiële verhoudingen met de VNG in gesprek om te bekijken hoe een vrijstelling van precariobelasting op de netwerken van nutsbedrijven, buiten een algehele belastingherziening, alsnog kan worden gerealiseerd.

15. Commentaar NOB

Box 3

De NOB en het RB hebben een aantal opmerkingen over de bepaling van de rendementen van de diverse vermogenstitels. Zo is het de NOB niet duidelijk waarom per categorie de looptijd van de benchmark telkens anders is. Bij beantwoording van de vragen van het CDA is daarop ingegaan. De constatering van de NOB dat bij de rendementen er vanuit is gegaan dat lenen meer kost dan sparen oplevert klopt.

Pakket bestrijden emigratielek aanmerkelijkbelanghouders

De NOB vraagt of het niet in strijd is met belastingverdragen dat buitenlandse inkomstenbelasting over dividenduitkeringen niet in mindering wordt gebracht op de conserverende aanslag. Buitenlandse belasting over dividenduitkeringen leidt ook in de huidige vormgeving van de conserverende aanslag niet tot kwijtschelding of vermindering van de conserverende aanslag. Het kabinet is van mening dat dit niet in strijd is met het verdragenrecht, aangezien de conserverende aanslag ziet op de waardeaangroei opgebouwd in de binnenlandse periode vóór de emigratie. Een heffing over de waardeaangroei in de binnenlandse periode is niet in strijd met de belastingverdragen. Dat verandert niet als Nederland ervoor heeft gekozen om deze heffing pas later – via een conserverende aanslag – in te vorderen.

[54] Kamerstukken II 2014/15, 27 926, nr. 247.

De NOB vraagt om bevestiging van het feit dat de belastingschuldige te allen tijde vrijwillig de conserverende aanslag kan voldoen. De belastingschuldige is inderdaad vrij in zijn keuze om de conserverende geheel of gedeeltelijk tijdens de uitstelperiode te voldoen en ook in het tijdstip van deze vrijwillige voldoening.

Zowel de NOB als het RB vragen om duidelijkheid over de toerekening van winstreserves die ten grondslag liggen aan de conserverende aanslag. Specifiek verzoekt de NOB om een bevestiging dat alleen dividenduitkeringen op de aandelen die aan het uitstel van de conserverende aanslag ten grondslag liggen, leiden tot (eventueel gedeeltelijke) invordering van de conserverende aanslag en niet andere dividenduitkeringen op andere aandelen in dezelfde dan wel in een andere vennootschap. Naar aanleiding van de door de NOB en het RB geconstateerde onduidelijkheid over de toerekening van winstuitdelingen beraad ik mij op aanpassing van de wettekst bij nota van wijziging. Bij die gelegenheid zal ik tevens ingaan op de concrete vragen die de NOB en het RB opwerpen.

De NOB verzoekt te bevestigen dat onder het begrip «uitgedeelde reserves» niet valt het fictief rendement, bedoeld in artikel 4.14 van de Wet IB 2001. Dit betreft bijvoorbeeld situaties, waarin een aanmerkelijk belang wordt gehouden in een Nederlandse vrijgestelde beleggingsinstelling (VBI). Met de NOB ben ik van mening dat het fictief rendement, bedoeld in artikel 4.14 van de Wet IB 2001, niet valt onder het begrip uitgedeelde reserves. Aangesloten wordt bij het moment waarop de middelen uit de vennootschap daadwerkelijk beschikbaar komen voor de aanmerkelijkbelanghouder.

De NOB vraagt hoe de aanmerkelijkbelanghouder dient te melden dat er sprake is van een omstandigheid die leidt tot invordering van (een deel van) de conserverende aanslag en wat de sanctie is bij het niet melden. De melding door de aanmerkelijkbelanghouder dat er sprake is van een vervreemding van aandelen of winstuitdeling dient, zoals ook onder de huidige wetgeving het geval is, onverwijld schriftelijk te geschieden aan de competente ontvanger. Indien een melding ten onrechte achterwege blijft, is de ontvanger bevoegd het volledige uitstel voor de conserverende aanslag in te trekken en de invordering ervan ter hand te nemen.

De NOB vraagt wat de gevolgen zijn voor de aanmerkelijkbelanghouder, met name voor de zekerheidstelling, in de volgende emigratiesituaties:

1) De belastingplichtige (of zijn erfgenaam) emigreert door naar een andere EU/EER-(lid)staat. In beginsel heeft dit geen gevolgen voor het uitstel. Wel is de aanmerkelijkbelanghouder verplicht zijn adreswijziging door te geven aan de Belastingdienst. Dit is een van de voorwaarden die de ontvanger aan het uitstel verbindt. Als de aanmerkelijkbelanghouder dit nalaat, heeft de ontvanger de bevoegdheid het uitstel voor de conserverende aanslag in te trekken.
2) De belastingplichtige (of zijn erfgenaam) emigreert door naar een niet-EU/EER-(lid)staat. Ook hier geldt dat de aanmerkelijkbelanghouder verplicht is zijn adreswijziging door te geven aan de Belastingdienst. Verder zal de Belastingdienst, net als onder de huidige regelgeving, alsnog zekerheid eisen voor de voldoening van de aanslag. De wijze waarop deze zekerheid kan worden gesteld is afhankelijk van de omstandigheden van het geval en is ter beoordeling aan de ontvanger. Gedacht kan worden aan een hypotheek of bankgarantie.
3) De belastingplichtige (of zijn erfgenaam) emigreert vanuit een niet-EU/EER-(lid)staat door naar een EU/EER-(lid)staat. De aanmerkelijkbelanghouder is verplicht zijn adreswijziging door te geven aan de Belastingdienst. De gestelde zekerheid kan in dit geval vervallen.

4) De belastingplichtige (of zijn erfgenaam) remigreert naar Nederland. De conserverende aanslag, voor zover deze niet is kwijtgescholden of voldaan, vervalt. De verkrijgingsprijs van het aanmerkelijk belang wordt vastgesteld aan de hand van artikel 4.25 van de Wet IB 2001 en artikel 16 van het UBIB 2001. Hierbij wordt rekening gehouden met de claim die Nederland op grond van binnenlandse of buitenlandse belastingplicht heeft (gehad) op de waardeaangroei van het aanmerkelijk belang.

Verruiming schenkingsvrijstelling eigen woning

De NOB vraagt hoe de voorgestelde verhoogde vrijstelling uitwerkt bij aflossing van de eigenwoningschuld indien twee ongehuwde personen, of twee gehuwde personen die niet in gemeenschap van goederen met elkaar zijn gehuwd, gezamenlijk eigenaar zijn van een eigen woning en gezamenlijk een hypotheekschuld hebben. Zij vragen of in dat geval aan de aflossingseis wordt voldaan, indien één van beiden een schenking van de ouders ontvangt en daarmee de gezamenlijke hypotheekschuld aflost. Het antwoord luidt dat de schenking door de begiftigde moet worden gebruikt voor zijn eigen woning. De schenking mag bijvoorbeeld niet worden gebruikt om de eigenwoningschuld af te lossen die een ander heeft. Bij een gezamenlijke eigenwoningschuld van twee ongehuwde personen of twee gehuwde personen die niet in gemeenschap van goederen met elkaar zijn gehuwd impliceert dit dat de schenking alleen aangewend kan worden voor de aflossing van het eigen deel van de eigenwoningschuld.
Tevens vraagt de NOB of de bij ministeriële regeling te stellen voorwaarden voor de structurele schenkingsvrijstelling eigen woning overeen zullen komen met wat thans is opgenomen in de artikelen 5 en 6 Uitvoeringsregeling schenk- en erfbelasting. Dit zal naar verwachting het geval zijn.

De NOB vraagt daarnaast hoe met de schenking moet worden omgegaan voor de heffing van de inkomstenbelasting in box 3 in het geval dat de opschortende voorwaarde een jaar later wordt vervuld. Voor box 3 is van belang dat de schenking civielrechtelijk tot stand komt op het moment van de schenking en niet pas op het moment van de vervulling van de voorwaarde. Voor box 3 wordt al direct rekening gehouden met de schenking. Dat betekent in het voorbeeld van de NOB dat op de peildatum van box 3 van het jaar waarin de voorwaarde voor de schenking wordt vervuld, in verband met de schenking tot de rendementsgrondslag van de schenker een schuld en tot de rendementsgrondslag van de begiftigde een vordering behoort.

Gevraagd wordt door de NOB of hetgeen tijdens de parlementaire behandeling van het Belastingplan 2014 naar voren is gebracht over de tijdelijke verruiming evenzeer geldt voor de structurele verruiming, althans voor zover de structurele verruiming inhoudelijk niet afwijkt van de tijdelijke verruiming. De structurele verruiming van de verhoogde schenkingsvrijstelling eigen woning betreft een nieuwe regeling. Zoals in de memorie van toelichting van het onderhavige voorstel is beschreven, wijkt het motief voor de structurele verruiming af van het beleidsmotief bij de tijdelijke verruiming, en wordt de nieuwe maatregel in een andere context genomen. De uitgangspunten zullen veelal hetzelfde kunnen zijn, maar dat geldt op voorhand niet zonder meer.

De vraag of de verruimde vrijstelling ook van toepassing kan zijn indien door de begiftigde wordt aangetoond dat de schenking daadwerkelijk is aangewend voor een buiten Nederland gelegen eigen woning van de begiftigde, wordt bevestigend beantwoord. Het beleid met betrekking tot

de eigen woning in het buitenland, zoals verwoord in het besluit van 20 december 2012, nr. BLKB2012/471M, zal ook gelden voor de structurele verruiming.

Erfpachtstructuren in de overdrachtsbelasting

In tegenstelling tot wat de NOB voor doet komen, is met de maatregel op het gebied van erfpachtbelasting geen sprake van een grootscheepse wetswijziging die tegen de al jaren van toepassing zijnde waardering van zakelijke rechten in gaat. De hoofdregels bij waardering van zakelijke rechten en het bloot eigendom blijven immers intact. Het argument dat de wet minder begrijpelijk en complexer in de uitvoering wordt, herken ik niet. Bezien op het totale aantal transacties waarbij overdrachtsbelasting wordt geheven, treft de voorgestelde maatregel een gering aantal casusposities. De NOB stelt dat de maatstaf van heffing bij erfpachtlease jarenlang kon worden afgestemd met de Belastingdienst. In het kader van vooroverleg kon inderdaad afstemming plaatsvinden met de Belastingdienst waarbij de Belastingdienst gebonden was (en nog steeds is) aan de op dat moment geldende wet- en regelgeving. Naarmate de Belastingdienst de erfpachtstructuren beter ging onderkennen en ook vaker geconfronteerd werd met deze fiscaal lucratieve structuren, is de Belastingdienst steeds terughoudender geworden met het vooraf geven van zekerheid over de heffing van overdrachtsbelasting. Vanwege dit voortschrijdende inzicht wordt reeds geruime tijd geen zekerheid vooraf meer gegeven. Voorts is geconstateerd dat erfpachtlease niet alleen als alternatief voor sale and lease back wordt gebruikt, maar ook als vehikel waarmee wordt getracht beleggingsvastgoed vrij van overdrachtsbelasting over te dragen. Niet in de laatste plaats komt dit door veelvuldige promotie in diverse publicitaire uitingen. De economische realiteit komt daarmee dusdanig ver te staan van de juridische realiteit waardoor gecombineerd met de grote belangen bij met name beleggingsvastgoed sprake is van uitholling van de grondslag van de overdrachtsbelasting. De NOB vraagt verder naar een analoge behandeling van huurrechten door ook bij sale and lease back een vermindering van de maatstaf van heffing toe te kennen. Gelet op de systematiek van de overdrachtsbelasting is daarvoor geen plaats. Bij huur blijft de eigendom van de onroerende zaak immers bij de verhurende eigenaar van de onroerende zaak. Om diezelfde reden is dan ook geen overdrachtsbelasting verschuldigd als een huurrecht overgaat op een ander. In dat geval is geen sprake van de verkrijging van de (economische) eigendom van een onroerende zaak, noch van de verkrijging van (de economische eigendom van) een recht waaraan een onroerende zaak is onderworpen. Zoals de NOB zelf aangeeft, leiden sale and lease back en de erfpachtlease in de uitvoering niet tot wezenlijke verschillen. Vandaar dat met deze wetswijziging aan beide transacties dezelfde gevolgen voor de overdrachtsbelasting worden verbonden.

16. Commentaar RB

Box 3

Het RB vraagt of het terecht is om voor de berekening van de vermogensmix schulden volledig toe te rekenen aan de vermogenstitel spaargeld. Het RB stelt dat dit gemiddeld leidt tot een hoger forfaitair rendement. De reden om de schulden toe te rekenen aan de vermogenstitel spaargeld is dat de hoogte van de rente op leningen een sterkere relatie heeft met spaargeld dan met het beleggingsrendement. Het is een misverstand dat het gemiddeld leidt tot een hoger rendement. De rendementen op spaargeld, schulden, aandelen, obligaties, onroerende zaken en overige bezittingen zijn gewogen met de aandelen van

spaargeld, schulden, aandelen, obligaties, onroerende zaken en overige bezittingen in het totale vermogen, zodat de wijze van groepering van sparen en beleggen geen invloed heeft op het gemiddelde rendement. Als de schulden zouden zijn samengenomen met de beleggingen zouden de netto beleggingen een lager aandeel hebben gehad maar een hoger rendement en bij spaargeld het spiegelbeeld. De som van het totale rendement blijft gelijk.

Het RB wijst op het CPB achtergronddocument «Het financieel vermogen in Box-3: verdeling en belasting», waarin berekend is dat over de periode 1990 tot 2012 een gemiddeld rendement werd behaald van 3,7% door de groep huishoudens die behoorden tot de onderste helft van de vermogensverdeling. Het gemiddelde rendement over dezelfde periode bedroeg 4,6% voor de top 1% van de huishoudens in de vermogensverdeling. Het RB verneemt graag of en zo ja, op welke wijze deze gegevens zijn gebruikt bij het thans voorliggende wetsvoorstel en de daaraan ten grondslag liggende veronderstellingen. Het CPB gebruikt wezenlijk geen andere indicatoren voor de bepaling van het rendement voor de verschillende vermogenstitels (spaarrente, 10-jarige staatobligaties, MSCI-world herbeleggingsindex, huizenprijzen) dan het kabinet. De verschillen in langetermijnuitkomsten worden voornamelijk verklaard door de in ogenschouw genomen periode. Voor alle vermogenstitels in het achtergronddocument van het CPB is dit 1990–2012. Het CPB stelt niet voor om deze langetermijnrendementen voor box 3 te gebruiken, maar geeft het ter indicatie van wat het gemiddelde rendement over die periode gemiddeld is geweest. Het CPB geeft (in tabel 3.4 van het document) zowel de rendementen over de periode 2006–2011 als de periode 1990–2012. Daarmee wordt duidelijk gemaakt dat de periode sterk van invloed is op de uitkomsten, vooral door de ontwikkeling op de aandelenmarkt. Over de periode 1990–2012 zijn de aandelenkoersen een groot deel van de periode sterk gestegen, waardoor de hogere vermogens gemiddeld meer rendement hebben gemaakt dan lagere vermogens; in tegenstelling tot de periode 2006–2011 toen de aandelenkoersen zich negatief hebben ontwikkeld en de hogere vermogens dus een lager rendement realiseerden dan de lagere vermogens. Dat is precies de reden waarom het kabinet voor de verschillende vermogenstitels het langetermijnrendement heeft bepaald door rekening te houden met het neutraliseren van tussentijdse bubbels en crises.
Het RB merkt op dat binnenlandse belastingplichtigen met tot de rendementsgrondslag behorende buitenlandse vermogensbestanddelen (met name buitenlandse onroerende zaken en rechten die betrekking hebben op die onroerende zaken) recht hebben op aftrek ter voorkoming van dubbele belasting. Het RB vraagt zich af met welk bedrag aan vrij te stellen inkomen buitenlands onroerend goed in de teller rekening moet worden gehouden bij het toepassen van de zogenoemde evenredigheidsbreuk. Bij het berekenen van de te verlenen belastingvrijstelling zal rekening gehouden worden met de gewijzigde systematiek waarbij de Nederlandse belasting in box 3 wordt berekend op basis van verschillende schijven. Ik ga dit het komende jaar onderzoeken en indien noodzakelijk het Besluit voorkoming dubbele belasting 2001 aanpassen.

Pakket bestrijden emigratielek aanmerkelijkbelanghouders

Het RB vraagt of het mogelijk is om de fiscaal gedreven emigraties aan te pakken met een minder rigoureuze maatregel, bijvoorbeeld door het percentage voor wat betreft de uitkering van winstreserves te verlagen van 90% tot bijvoorbeeld 30% of 50%.
Een uitkering van winstreserves van 90% of meer is gelijk te stellen met een liquidatie van de vennootschap of een vervreemding van de aandelen, waardoor op dat moment de conserverende aanslag in zijn

geheel mag worden geïnd volgens het Europese recht. Verlaging van de 90%-grens voor wat betreft de uitkering van de winstreserves, gecombineerd met een volledige invordering van de conserverende aanslag, is een maatregel die het kabinet heeft onderzocht, maar die niet verenigbaar lijkt met het Europese recht. Een dergelijke maatregel leidt er namelijk toe dat de geëmigreerde aanmerkelijkbelanghouder in een fiscaal ongunstigere positie kan komen te verkeren dan een niet geëmigreerde aanmerkelijkbelanghouder. Daarbij leiden nieuwe drempels naar verwachting tot nieuwe constructies, zij het met een minder groot fiscaal voordeel. De door het kabinet voorgestelde maatregelen zijn wel verenigbaar met het Europese recht omdat deze maatregelen (slechts) leiden tot een pro rata-invordering. Nu in het voorstel van het RB de volledige conserverende aanslag opeisbaar zou worden bij een winstuitkering van 50%, is het de vraag of deze maatregel minder rigoureus is dan de in het wetsvoorstel Belastingplan 2016 opgenomen maatregelen.

Het RB acht het niet meer dan billijk om de «passantenregeling» niet alleen met betrekking tot buitenlandse vennootschappen maar ook bij binnenlandse vennootschappen open te stellen. Op grond van de passantenregeling wordt bij emigratie van de persoon die een aanmerkelijk belang houdt in een niet in Nederland gevestigde vennootschap geen conserverende aanslag opgelegd indien de emigratie plaatsvindt binnen 8 jaar nadat de aanmerkelijkbelanghouder in Nederland is gaan wonen en deze de laatste 25 jaren in totaal niet langer dan 10 jaren in Nederland heeft gewoond. De rechtvaardiging voor deze afwijkende behandeling van passanten ten opzichte van overige aanmerkelijkbelanghouders kan worden gevonden in het feit dat de band met Nederland veel minder sterk kan worden geacht dan in overige gevallen waarin bij emigratie wel een vervreemding wordt aangenomen.[55] Indien de vennootschap in Nederland is gevestigd, heeft het inkomen uit aanmerkelijk belang een sterkere band met Nederland. Het kabinet ziet geen aanleiding tot uitbreiding van de regeling.

Het RB vraagt hoe moet worden omgegaan met verliezen die in de periode na de emigratie worden geleden. Het RB vraagt of deze leiden tot een verlaging van de conserverende aanslag. De conserverende aanslag wordt inderdaad kwijtgescholden voor zover de waarde van de aandelen die aan het uitstel ten grondslag liggen op het moment van vervreemding ervan is gedaald ten opzichte van de waarde ten tijde van de emigratie (anders dan door uitkering van winstreserves of teruggaaf van wat is gestort of ingelegd). Kwijtschelding vindt plaats voor een bedrag van 25% van de waardedaling.

Verruiming schenkingsvrijstelling eigen woning

Het RB vraagt naar een verduidelijking van het voorgestelde artikel 82a, eerste lid, onderdeel a, van de SW 1956. De voorgestelde tekst luidt: *«...de verhoogde vrijstelling, bedoeld in artikel 33, onderdeel 5°, onder b en c, wordt verlaagd tot het verschil tussen het bedrag, genoemd in artikel 33, onderdeel 5°, onder b, en het bedrag, genoemd in artikel 33, onderdeel 5°, onder a.»*
De genoemde passage betreft een gedeeltelijke herformulering van het structurele overgangsrecht voor de groep die vóór het jaar 2010 reeds gebruik heeft gemaakt van de verhoogde schenkingsvrijstelling. Dit structurele overgangsrecht is thans opgenomen in artikel 33, onderdeel 6, van de SW 1956. Daarin is bepaald dat deze groep de eerdere schenking kan aanvullen tot de verhoogde schenkingsvrijstelling dure studie of eigen woning, zoals die per 2010 zijn ingevoerd. In 2010 bedroeg de algemene

[55] Zie Kamerstukken II 1999/00, 26 727, nr. 7, blz. 512–513.

verhoogde schenkingsvrijstelling € 24.000 en de verhoogde schenkingsvrijstelling dure studie of eigen woning € 50.000. Het aan te vullen bedrag op grond van het structurele overgangsrecht bedroeg daarmee € 26.000. Door de individuele indexatie van deze drie bedragen bestaat inmiddels geen volledige aansluiting meer met het verschil tussen de hoogte van de twee schenkingsvrijstellingen. Per 2016 ontstaat een afwijking van € 3. Door de voorgestelde herformulering van het structurele overgangsrecht van 2010 wordt deze afwijking weggenomen. Zonder de voorgestelde herformulering bestaat er geen wettelijke basis om de groeiende afwijking weg te nemen.

Ter illustratie het volgende voorbeeld. In 2010 zijn in het toenmalige artikel 33 de bedragen van € 24.000 en € 50.000 opgenomen in onderdeel 5°. In onderdeel 6° is als verschil van beide bedragen het bedrag van € 26.000 opgenomen. Als gevolg van indexatie resulteert voor 2016 in onderdeel 5° een bedrag van € 25.449 voor de algemene verhoogde vrijstelling respectievelijk een bedrag van € 53.016 voor de verhoogde vrijstelling eigen woning of dure studie. Het verschil tussen beide bedragen is € 27.567. In onderdeel 6° zal in 2016 op basis van de geldende wettekst echter een bedrag van € 27.570 opgenomen moeten worden.

Bij deze eenmalige toepassing kan bij het gebruik van de schenkingsvrijstelling dure studie of eigen woning het totale bedrag gesplitst worden. Dit betekent dat ook bij de structurele verruiming van de schenkingsvrijstelling eigen woning bij schenkingen aan een kind een bedrag van € 25.449 (bedrag 2016) kan worden besteed aan andere doeleinden dan de eigen woning.

In reactie op de vraag van het RB wanneer het wetsvoorstel tot aanpassing van de fiscale-eenheidsregeling in de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 kan worden verwacht, merk ik op dat dit wetsvoorstel deze week bij Uw Kamer aanhangig is gemaakt.

De Staatssecretaris van Financiën,
E.D. Wiebes

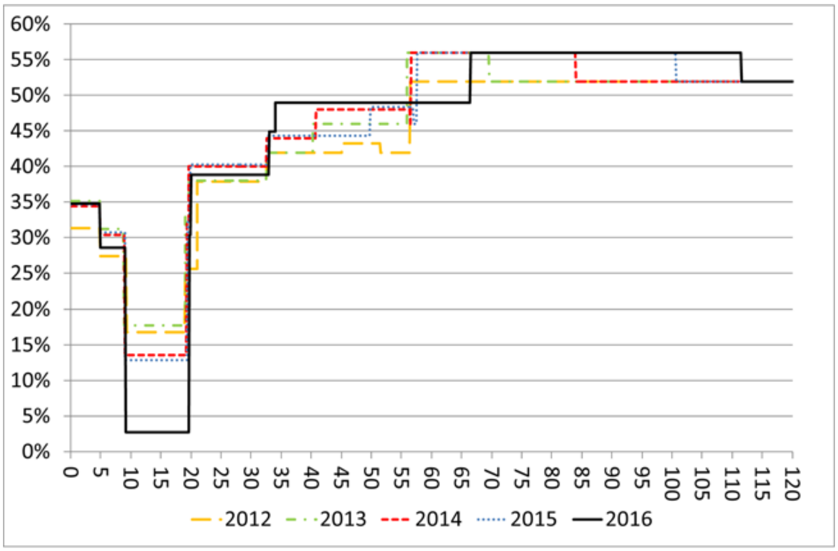
BIJLAGE 1

Tabel 1: Marginale druk voor de jaren 2012 tot en met 2016

inkomen	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016 inclusief Belastingplan 2016**	**2016 exclusief Belastingplan 2016**
1.000	31,367%	35,174%	34,444%	34,691%	34,757%	34,777%
2.000	31,367%	35,174%	34,444%	34,691%	34,757%	34,777%
3.000	31,367%	35,174%	34,444%	34,691%	34,757%	34,777%
4.000	31,367%	35,174%	34,444%	34,691%	34,757%	34,777%
5.000	27,367%	31,174%	30,444%	30,691%	28,598%	30,777%
6.000	27,367%	31,174%	30,444%	30,691%	28,598%	30,777%
7.000	27,367%	31,174%	30,444%	30,691%	28,598%	30,777%
8.000	27,367%	31,174%	30,444%	30,691%	28,598%	30,777%
9.000	27,367%	17,727%	13,527%	30,691%	28,598%	30,777%
10.000	16,780%	17,727%	13,527%	12,821%	2,693%	10,885%
11.000	16,780%	17,727%	13,527%	12,821%	2,693%	10,885%
12.000	16,780%	17,727%	13,527%	12,821%	2,693%	10,885%
13.000	16,780%	17,727%	13,527%	12,821%	2,693%	10,885%
14.000	16,780%	17,727%	13,527%	12,821%	2,693%	10,885%
15.000	16,780%	17,727%	13,527%	12,821%	2,693%	10,885%
16.000	16,780%	17,727%	13,527%	12,821%	2,693%	10,885%
17.000	16,780%	17,727%	13,527%	12,821%	2,693%	10,885%
18.000	16,780%	17,727%	13,527%	12,821%	2,693%	10,885%
19.000	25,630%	17,727%	13,527%	12,821%	2,693%	10,885%
20.000	25,630%	38,000%	40,000%	40,320%	38,787%	41,430%
21.000	25,630%	38,000%	40,000%	40,320%	38,787%	41,430%
22.000	37,950%	38,000%	40,000%	40,320%	38,787%	41,430%
23.000	37,950%	38,000%	40,000%	40,320%	38,787%	41,430%
24.000	37,950%	38,000%	40,000%	40,320%	38,787%	41,430%
25.000	37,950%	38,000%	40,000%	40,320%	38,787%	41,430%
26.000	37,950%	38,000%	40,000%	40,320%	38,787%	41,430%
27.000	37,950%	38,000%	40,000%	40,320%	38,787%	41,430%
28.000	37,950%	38,000%	40,000%	40,320%	38,787%	41,430%
29.000	37,950%	38,000%	40,000%	40,320%	38,787%	41,430%
30.000	37,950%	38,000%	40,000%	40,320%	38,787%	41,430%
31.000	37,950%	38,000%	40,000%	40,320%	38,787%	41,430%
32.000	37,950%	38,000%	40,000%	40,320%	38,787%	41,430%
33.000	41,950%	42,000%	44,000%	44,320%	44,946%	45,430%
34.000	42,000%	42,000%	44,000%	44,320%	44,946%	45,430%
35.000	42,000%	42,000%	44,000%	44,320%	48,946%	45,430%
36.000	42,000%	42,000%	44,000%	44,320%	48,946%	45,430%
37.000	42,000%	42,000%	44,000%	44,320%	48,946%	45,430%
38.000	42,000%	42,000%	44,000%	44,320%	48,946%	45,430%
39.000	42,000%	42,000%	44,000%	44,320%	48,946%	45,430%
40.000	42,000%	42,000%	44,000%	44,320%	48,946%	45,430%
41.000	42,000%	46,000%	48,000%	44,320%	48,946%	45,430%
42.000	42,000%	46,000%	48,000%	44,320%	48,946%	45,430%
43.000	42,000%	46,000%	48,000%	44,320%	48,946%	45,430%
44.000	42,000%	46,000%	48,000%	44,320%	48,946%	45,430%
45.000	42,000%	46,000%	48,000%	44,320%	48,946%	45,430%
46.000	43,250%	46,000%	48,000%	44,320%	48,946%	45,430%
47.000	43,250%	46,000%	48,000%	44,320%	48,946%	45,430%
48.000	43,250%	46,000%	48,000%	44,320%	48,946%	45,430%
49.000	43,250%	46,000%	48,000%	44,320%	48,946%	45,430%
50.000	43,250%	46,000%	48,000%	48,320%	48,946%	49,430%
51.000	43,250%	46,000%	48,000%	48,320%	48,946%	49,430%
52.000	42,000%	46,000%	48,000%	48,320%	48,946%	49,430%
53.000	42,000%	46,000%	48,000%	48,320%	48,946%	49,430%
54.000	42,000%	46,000%	48,000%	48,320%	48,946%	49,430%
55.000	42,000%	46,000%	48,000%	48,320%	48,946%	49,430%
56.000	42,000%	56,000%	48,000%	48,320%	48,946%	49,430%
57.000	52,000%	56,000%	56,000%	46,000%	48,946%	49,430%
58.000	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	48,946%	46,110%
59.000	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	48,946%	56,000%
60.000	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	48,946%	56,000%
61.000	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	48,946%	56,000%
62.000	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	48,946%	56,000%
63.000	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	48,946%	56,000%
64.000	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	48,946%	56,000%
65.000	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	48,946%	56,000%
66.000	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	48,946%	56,000%
67.000	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
68.000	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%

inkomen	2012	2013	2014	2015	2016 inclusief Belastingplan 2016	2016 exclusief Belastingplan 2016
69.000	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
70.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
71.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
72.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
73.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
74.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
75.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
76.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
77.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
78.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
79.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
80.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
81.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
82.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
83.000	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%	56,000%
84.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
85.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
86.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
87.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
88.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
89.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
90.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
91.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
92.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
93.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
94.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
95.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
96.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
97.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
98.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
99.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
100.000	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%	56,000%
101.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%
102.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%
103.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%
104.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%
105.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%
106.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%
107.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%
108.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%
109.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%
110.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%
111.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	56,000%	56,000%
112.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%
113.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%
114.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%
115.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%
116.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%
117.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%
118.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%
119.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%
120.000	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%	52,000%

Figuur 1: Marginale druk voor de jaren 2012 tot en met 2016

BIJLAGE 2

Tabel 1: Microbedragen arbeidskorting vanaf 2001 tot en met 2016

	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16
Eerste traject																
1e inkomens-grens	7.360	7.692	8.001	8.101	8.101	8.132	8.312	8.587	8.859	9.041	9.209	9.295	8.816	8.913	9.010	9.147
Opbouwper-centage tot 65 jaar	1,751%	1,729%	1,725%	1,753%	1,778%	1,795%	1,781%	1,758%	1,738%	1,737%	1,716%	1,733%	1,827%	1,807%	1,810%	1,793%
1e bedrag tot 65 jaar	129	133	138	142	144	146	148	151	154	157	158	161	161	161	163	164
Opbouwper-centage vanaf 65 jaar	0,782%	0,772%	0,794%	0,818%	0,853%	0,854%	0,834%	0,821%	0,809%	0,807%	0,785%	0,796%	0,943%	0,915%	0,922%	0,915%
1e bedrag vanaf 65 jaar	58	59	63	66	69	69	69	71	72	73	72	74	83	81	83	84
Tweede traject																
2e inkomens-grens	14.717	15.375	17.029	17.652	17.733	17.882	18.381	18.981	19.763	20.246	20.861	21.065	18.509	19.253	19.463	19.758
Opbouwper-centage tot 57 jaar		10,621%	10,700%	11,213%	11,867%	12,422%	12,354%	12,430%	12,381%	11,888%	12,152%					
Opbouwper-centage 57 tot 60 jaar		12,834%	13,700%	13,737%	14,410%	14,954%	14,836%	14,874%	14,747%	14,235%	14,418%					
Opbouwper-centage 60 tot 62 jaar		15,046%	16,700%	16,250%	16,933%	17,467%	17,299%	17,298%	17,095%	16,555%	16,667%					
Opbouwper-centage 62 tot 65 jaar		17,272%	19,600%	18,773%	19,466%	19,990%	19,762%	19,723%	19,442%	18,884%	18,915%					
Opbouwper-centage vanaf 65 jaar		7,715%	9,017%	8,757%	9,337%	9,512%	9,250%	9,216%	9,054%	8,779%	8,655%	5,658%	8,319%	9,478%	10,028%	14,133%
Opbouwper-centage	10,751%											12,320%	16,115%	18,724%	19,679%	27,698%
maximum tot 57 jaar		949	1.104	1.213	1.287	1.357	1.392	1.443	1.504	1.489	1.574					
maximum 57 tot 60 jaar		1.119	1.339	1.454	1.532	1.604	1.642	1.697	1.762	1.752	1.838					
maximum 60 tot 62 jaar		1.289	1.574	1.694	1.775	1.849	1.890	1.949	2.018	2.012	2.100					
maximum 62 tot 65 jaar		1.460	1.809	1.935	2.019	2.095	2.138	2.201	2.274	2.273	2.362					
maximum vanaf 65 jaar	411	653	833	903	969	997	1.001	1.029	1.059	1.057	1.081	740	890	1.062	1.132	1.585
maximum tot 65 jaar	920											1.611	1.723	2.097	2.220	3.103
derde traject																
3e inkomens-grens								40.000	42.509	43.386	44.127	45.178	40.248	40.721	49.770	34.015
Afbouwper-centage boven 65									– 0,582%	– 0,581%	– 0,572%	– 0,574%	– 2,065%	– 2,025%	– 2,038%	– 2,041%
Afbouwper-centage									– 1,250%	– 1,250%	– 1,250%	– 1,250%	– 4,000%	– 4,000%	– 4,000%	– 4,000%
vierde traject																
4e inkomens-grens								40.000	44.429	47.866	50.287	51.418	69.598	83.971	100.670	111.590
minimum tot 57 jaar									1.480	1.433	1.497					
minimum 57 tot 60 jaar									1.738	1.696	1.761					
minimum 60 tot 62 jaar									1.994	1.956	2.023					
minimum 62 tot 65 jaar									2.250	2.217	2.285					
minimum vanaf 65 jaar								1.029	1.048	1.031	1.046	704	284	186	94	0
minimum												1.533	549	367	184	0

Tabel 2: Microbedragen algemene heffingskorting vanaf 2001 tot en met 2016

	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16
maximum tot 65 jaar	1.576	1.647	1.766	1.825	1.894	1.990	2.043	2.074	2.007	1.987	1.987	2.033	2.001	2.103	2.203	2.230
maximum vanaf 65 jaar	704	736	813	852	909	948	957	970	935	925	910	934	1034	1065	1123	1139
inkomensgrens start afbouw														19.645	19.822	19.922
afbouwpercentage tot 65 jaar														2,00%	2,32%	4,796%
afbouwpercentage vanaf 65 jaar														1,012%	1,183%	2,447%
inkomensgrens einde afbouw														56.495	56.934	66.419
minimum tot 65 jaar														1.366	1.342	0
minimum vanaf 65 jaar														693	685	0

Tabel 3: Microbedragen ouderenkorting vanaf 2001 tot en met 2016

	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16
hoog bedrag	236	289	346	418	454	374	380	486	661	684	739	762	1.032	1.032	1.042	1.187
laag bedrag	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	150	150	152	70
inkomensgrens	27.705	28.563	29.592	30.303	30.778	31.256	31.757	32.234	34.282	34.649	34.857	35.450	35.450	35.450	35.770	35.949

Tabel 4: Microbedragen alleenstaande ouderenkorting vanaf 2001 tot en met 2016

	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16
bedrag	248	256	242	248	287	562	571	555	410	418	421	429	429	429	433	436

Tabel 5: Microbedragen inkomensafhankelijke combinatiekorting vanaf 2001 tot en met 2016

	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16
combinatiekorting tot 65 jaar	138	190	214	224	228	146	149	112								
combinatiekorting vanaf 65 jaar	62	85	99	105	110	70	70	53								
1e inkomensgrens	3.938	4.060	4.206	4.306	4.366	4.405	4.475	4.542	4.619	4.706	4.734	4.814	4.814	4.814	4.857	4.881
aanvullende combinatiekorting tot 65 jaar				290	389	608	700	746	770	775	780	1024	1024	1024	1033	1039
aanvullende combinatiekorting vanaf 65 jaar				136	187	290	328	349	359	361	357	471	529	519	527	531
opbouwpercentage tot 65 jaar									3,80%	3,80%	3,80%	4,00%	4,00%	4,00%	4,00%	6,16%
opbouwpercentage vanaf 65 jaar									1,77%	1,77%	1,74%	1,84%	2,07%	2,03%	2,04%	3,14%
2e inkomensgrens									30.803	33.232	33.445	32.539	32.539	32.539	32.832	32.970
maximum tot 65 jaar									995	1.084	1.091	1.109	1.109	1.109	1.119	1.730
maximum vanaf 65 jaar									464	504	500	510	573	562	571	882

BIJLAGE 3

Tabel 1: Algemene heffingskorting en arbeidskorting voor niet AOW-ers 2001–2016

inkomen	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
10.000	1.751	1.820	1.939	2.000	2.072	2.170	2.221	2.250	2.181	2.161	2.159	2.206	2.184	2.284	2.384	2.409
20.000	2.496	2.596	2.870	3.038	3.181	3.347	3.435	3.517	3.511	2.335	2.331	2.379	3.724	4.193	4.419	5.329
30.000	2.496	2.596	2.870	3.038	3.181	3.347	3.435	3.517	3.511	3.476	3.561	3.644	3.724	3.993	4.187	4.850
40.000	2.496	2.596	2.870	3.038	3.181	3.347	3.435	3.517	3.511	3.476	3.561	3.644	3.724	3.793	3.955	4.131
50.000	2.496	2.596	2.870	3.038	3.181	3.347	3.435	3.517	3.487	3.420	3.488	3.584	3.334	3.222	3.714	3.251
60.000	2.496	2.596	2.870	3.038	3.181	3.347	3.435	3.517	3.487	3.420	3.484	3.566	2.934	2.692	3.153	2.372
70.000	2.496	2.596	2.870	3.038	3.181	3.347	3.435	3.517	3.487	3.420	3.484	3.566	2.550	2.292	2.753	1.664
80.000	2.496	2.596	2.870	3.038	3.181	3.347	3.435	3.517	3.487	3.420	3.484	3.566	2.550	1.892	2.353	1.264
90.000	2.496	2.596	2.870	3.038	3.181	3.347	3.435	3.517	3.487	3.420	3.484	3.566	2.550	1.733	1.953	864
100.000	2.496	2.596	2.870	3.038	3.181	3.347	3.435	3.517	3.487	3.420	3.484	3.566	2.550	1.733	1.553	464
110.000	2.496	2.596	2.870	3.038	3.181	3.347	3.435	3.517	3.487	3.420	3.484	3.566	2.550	1.733	1.526	64
120.000	2.496	2.596	2.870	3.038	3.181	3.347	3.435	3.517	3.487	3.420	3.484	3.566	2.550	1.733	1.526	0

Tabel 2: Algemene heffingskorting en ouderenkorting voor AOW-ers 2001–2016

inkomen	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
10.000	940	1025	1.159	1.270	1.363	1.322	1.337	1.456	1.596	1.609	1.649	1.696	2.066	2.097	2.165	2.326
20.000	940	1025	1.159	1.270	1.363	1.322	1.337	1.456	1.596	1.609	1.649	1.696	2.066	2.093	2.163	2.324
30.000	704	736	813	1.270	1.363	1.322	1.337	1.456	1.596	1.609	1.649	1.696	2.066	1.992	2.045	2.079
40.000	704	736	813	852	909	948	957	970	935	925	910	934	1.184	1.009	1.036	717
50.000	704	736	813	852	909	948	957	970	935	925	910	934	1.184	908	918	472
60.000	704	736	813	852	909	948	957	970	935	925	910	934	1.184	842	836	227
70.000	704	736	813	852	909	948	957	970	935	925	910	934	1.184	842	836	70
80.000	704	736	813	852	909	948	957	970	935	925	910	934	1.184	842	836	70
90.000	704	736	813	852	909	948	957	970	935	925	910	934	1.184	842	836	70
100.000	704	736	813	852	909	948	957	970	935	925	910	934	1.184	842	836	70
110.000	704	736	813	852	909	948	957	970	935	925	910	934	1.184	842	836	70
120.000	704	736	813	852	909	948	957	970	935	925	910	934	1.184	842	836	70